

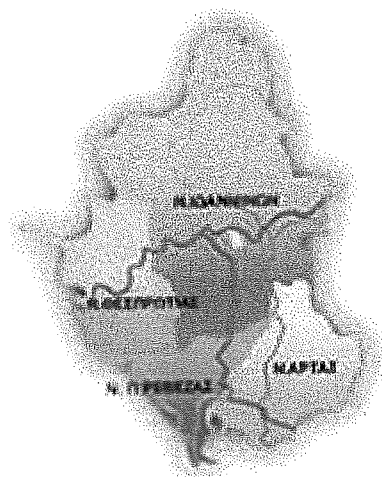
ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Θ.ΠΑΚΟΣ

ΜΑΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**« ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ »**

Καμπάνη Ιωάννα , Α.Μ.: 0800Μ008

Αθήνα , Σεπτέμβριος 2003

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	4
1.1 Οι βασικοί περιφερειακοί δείκτες: Συγκρίσεις με μέσο όρο χώρας και Ε.Ε., Διαχρονική εξέλιξη.....	4
• Γεωγραφικά – μορφολογικά στοιχεία	4
• Πληθυσμός	5
• Ορεινός χώρος – εσωτερικές ζώνες μορφολογία και ποιότητα εδάφους, περιβάλλον-κλίμα.....	7
• Περιφερειακό ΑΕΠ	8
• Απασχόληση.....	9
• Ανεργία	10
• Επίπεδο Εκπαίδευσης.....	11
1.2 Οι τομείς παραγωγής.....	12
• Πρωτογενής Τομέας.....	12
• Δευτερογενής Τομέας.....	13
• Τριτογενής Τομέας.....	14
1.3 Υποδομές – Ποιότητα Ζωής.....	16
• Μεταφορές	16
• Υγεία – Πρόνοια	17
• Εκπαίδευση	17
• Φυσικό και Ανθρωπογενες Περιβάλλον.....	18
• Άλλες Κατηγορίες Υποδομών.....	19
1.4 Ενδοπεριφερειακές Ανισότητες: Διαχρονική Εξέλιξη, Εκτίμηση Τάσεων	20
• Διανομαρχιακές Ανισότητες	20
• Αστικά Κέντρα.....	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ	23
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΤΟΥΣ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΝΟΜΟΥΣ ΚΑΙ ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	23
ΜΕΡΟΣ Α: Γενικά Χαρακτηριστικά Των Νομών, Θέση Του Δευτερογενή Τομέα Ανά Νομό.....	23
Εισαγωγή – εννοιολογικές οριοθετήσεις.....	23
ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	25
1. Γενικά Χαρακτηριστικά του Νομού – Κοινωνική και Οικονομική Μορφολογία.....	25
1.1 Θέση – Έκταση του Νομού.....	25
1.2 Έδαφος – Φυσικοί Πόροι.....	25
1.3 Πληθυσμός.....	26
1.4 Η οικονομική Φυσιογνωμία Του Νομού Ιωαννίνων.....	26
2. Δευτερογενής τομέας – Θέση και Κλάδοι Δραστηριοποίησης	27
2.1 Θέση του τομέα.....	27
2.2 Κλάδοι παραγωγής.....	28
2.3 Βασικά μεγέθη ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας	37
3. Πλαίσιο ανάπτυξης του τομέα / εξειδίκευση	39
ΝΟΜΟΣ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ.....	40
1. Γενικά Χαρακτηριστικά του Νομού – Κοινωνική και Οικονομική Μορφολογία.....	40
1.1 Θέση – Έκταση του Νομού.....	40
1.2 Έδαφος – Φυσικοί Πόροι.....	40
1.3 Πληθυσμός.....	41
1.4 Η οικονομική Φυσιογνωμία Του Νομού Θεσπρωτίας	41
2. Δευτερογενής τομέας – Θέση και Κλάδοι Δραστηριοποίησης	42
2.1 Θέση του τομέα.....	42
2.2 Απασχόληση στον κλάδο	42
2.3 Κλάδοι Παραγωγής.....	43
2.4 Αριθμητικά στοιχεία ανά κλάδο ειδίκευσης.....	45
2.5 Έσοδα επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα	48
3. Προβλήματα – Προοπτικές	49
3.1 Προβλήματα του δευτερογενή τομέα.....	49
3.2 Προοπτικές.....	49
ΝΟΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ.....	51
1. Γενικά Χαρακτηριστικά του Νομού – Κοινωνική και Οικονομική Μορφολογία.....	51

1.1	Θέση – Έκταση του Νομού.....	51
1.2	Έδαφος – Φυσικοί Πόροι.....	52
1.3	Πληθυσμός.....	52
1.4	Η οικονομική Φυσιогνωμία Του Νομού Πρέβεζας.....	53
2.	Δευτερογενής τομέας – Θέση και Κλάδοι Δραστηριοποίησης.....	54
2.1	Θέση του τομέα.....	54
2.2	Αριθμός επιχειρήσεων.....	55
2.3	Απασχόληση στον κλάδο.....	56
2.4	Τζίρος επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα.....	57
	NOMOS ΑΡΤΑΣ.....	59
1.	Γενικά Χαρακτηριστικά του Νομού – Κοινωνική και Οικονομική Μορφολογία.....	59
1.1	Θέση – Έκταση του Νομού.....	59
1.2	Έδαφος – Φυσικοί Πόροι.....	59
1.3	Πληθυσμός.....	59
1.4	Η οικονομική Φυσιогνωμία Του Νομού Άρτας.....	60
2.	Δευτερογενής τομέας – Θέση και Κλάδοι Δραστηριοποίησης.....	61
2.1	Θέση του τομέα.....	61
2.2	Αριθμός επιχειρήσεων.....	62
2.3	Απασχόληση στον κλάδο.....	63
2.4	Τζίρος επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα.....	64
	ΜΕΡΟΣ Β: Συνολική Εικόνα Περιφέρειας Ηπείρου.....	66
1.	Δευτερογενής τομέας στην Περιφέρεια Ηπείρου – Θέση και κλάδοι δραστηριοποίησης - Υποδομές.....	66
1.1	Θέση και κλάδοι παραγωγής.....	66
1.2	Βιομηχανικές Υποδομές.....	68
2.	Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής – Εκατοστιαία σύνθεση, ποσοστιαία κατανομή και μέσοι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής.....	69
2.1	ΑΕΠ σε εκατοστιαία σύνθεση και σε μονάδες Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών.....	69
2.2	Ποσοστιαία κατανομή ΑΕΠ.....	71
2.3	Μέσοι Ετήσιοι Ρυθμοί Μεταβολής ΑΕΠ.....	73
2.4	Απασχόληση – Ποσοστιαία κατανομή και διαχρονική εξέλιξη.....	74
2.5	Αριθμός Επιχειρήσεων, Μέση Ετήσια Απασχόληση, Τζίρος.....	76
3.	Προβλήματα Δευτερογενή τομέα στην Περιφέρεια Ηπείρου.....	87
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	89
	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΣΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ.....	89
•	Ιστορική αναδρομή.....	89
1.	Σημερινή Κατάσταση Και Πρόσφατες Εξελίξεις.....	91
1.1	Η διασύνδεση της Περιφέρειας και το Γ' ΚΠΣ.....	91
1.2	Επενδύσεις – Επιχειρηματικότητα.....	93
2.	Πρόσφατες Παρεμβάσεις.....	94
2.1	Πρόσφατες εξελίξεις από την υλοποίηση του Β' ΠΕΠ.....	95
2.2	Γ' ΠΕΠ Ηπείρου.....	97
2.3	Κ.Π LEADER II.....	98
3.	Η Αναγκαιότητα Για Τη Σύγκλιση Της Περιφέρειας Ηπείρου – Αναλυτικές Προτάσεις.....	99
3.1	Στόχοι.....	99
3.2	Ανάλυση παρεμβάσεων ανά ειδικό στόχο.....	100
4.	Επενδύσεις στην Περιφέρεια Ηπείρου.....	104
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	108
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ: ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ.....	108
1.	Αναγκαίες ενέργειες και παρεμβάσεις.....	108
2.	Περιοχές Ανάπτυξης Της Μεταποίησης – Στόχοι.....	112

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

1.1 Οι βασικοί περιφερειακοί δείκτες: Συγκρίσεις με μέσο όρο χώρας και Ε.Ε., Διαχρονική εξέλιξη

- Γεωγραφικά – μορφολογικά στοιχεία

Η περιφέρεια Ηπείρου καταλαμβάνει το βορειοδυτικό τμήμα της χώρας. Δυτικά βρέχεται από το Ιόνιο Πέλαγος, ενώ ανατολικά συνορεύει με την Μακεδονία και τη Θεσσαλία. Νότια εκτείνεται μέχρι τον Αμβρακικό κόλπο και το νομό Αιτωλοακαρνανίας ενώ στα βόρεια συνορεύει με την Αλβανία.

Η περιφέρεια Ηπείρου αποτελείται από τους νομούς:

Νομός Άρτας, με έδρα την Άρτα

Νομός Θεσπρωτίας, με έδρα τη Θεσπρωτία

Νομός Ηπείρου, με έδρα τα Ιωάννινα

Νομός Πρεβέζης, με έδρα την Πρέβεζα.

και αριθμεί 56 δήμους και 19 κοινότητες με έδρα τα Ιωάννινα.

Η περιφέρεια της Ηπείρου εκτείνεται σε τραχύ και έντονα διαμελισμένο υποδοχέα, παρουσιάζει περιορισμένους εδαφικούς πόρους, ενώ γνώρισε βίαιες μεταβολές στις εθνογραφικές και ανθρωπογεωγραφικές της ενότητες και σηματοδεύτηκε από μεγάλη μεταναστευτική κινητικότητα.

Η συνολική έκταση της περιφέρειας ανέρχεται σε 9.203 km² καλύπτοντας το 6,7% της συνολικής έκτασης της χώρας.

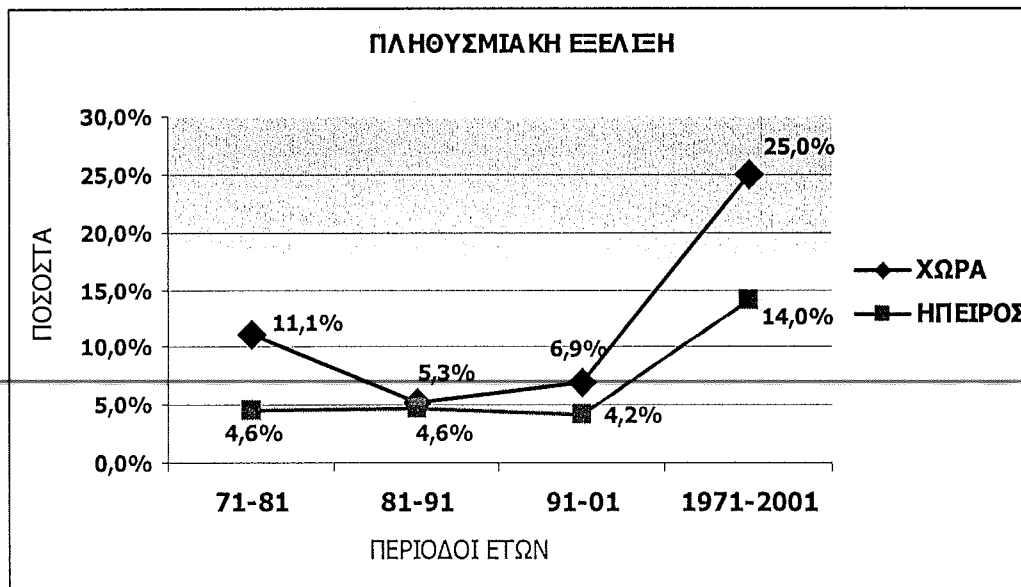
Η Ήπειρος καταγράφεται ως μία από τις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες της Χώρας με πολλές προβληματικές περιοχές, μεγάλη πληθυσμιακή διασπορά, δυσμενείς γεωμορφολογικές συνθήκες, περιορισμένους πλουτοπαραγωγικούς πόρους, πληθυσμιακή γήρανση και χαμηλό βαθμό αξιοποίησης των πόρων που διαθέτει.

Η γεωμορφολογία της χαρακτηρίζεται από το ορεινό ανάγλυφο και την αφθονία των επιφανειακών υδάτων με αποτέλεσμα να έχει πλούσιο φυσικό περιβάλλον. Οι ορεινές περιοχές καλύπτουν το 74,3 % της συνολικής έκτασης και οι μόνες πεδινές εκτάσεις είναι των νομών Άρτας και Πρεβέζης καθώς και οι κοιλάδες των ποταμών Αχέροντα και Καλαμά. Η βόρεια Πίνδος χωρίζει την Ήπειρο από την περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας, ενώ η νότια Πίνδος από την περιφέρεια της Θεσσαλίας και αποτελεί φυσικό εμπόδιο και βασικό παράγοντα απομόνωσης της περιφέρειας από την υπόλοιπη ηπειρωτική χώρα. Οι κυριότεροι ποταμοί της χώρας είναι ο Αώος, ο Καλαμάς, ο Αχέροντας, ο Λούρος και ο Άραχθος, ενώ η σημαντικότερη λίμνη είναι αυτή των Ιωαννίνων.

- **Πληθυσμός**

Ο πληθυσμός της περιφέρειας ανέρχεται σε 353.820 κατοίκους, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ για το 2001 και αποτελεί το 3,31% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού της περιφέρειας για την περίοδο 1993-1998 ήταν πολλαπλάσιος του ρυθμού αύξησης του πληθυσμού της χώρας (5,5% έναντι 1,56%). Αντίθετα, για την περίοδο μεταξύ των απογραφών 1991-2001 ο πληθυσμός αυξήθηκε κατά 4,2% αύξηση χαμηλότερη από του συνόλου της χώρας (6,9%).

Στο διάγραμμα που ακολουθεί απεικονίζεται η πληθυσμιακή εξέλιξη από το 1971 έως και το 2001:

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ.

Το μέγεθος του ενεργού πληθυσμού, δηλαδή ο αριθμός των ατόμων σε ηλικία που μπορούν να εργασθούν (μεταξύ 16 και 65 ετών), αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα στη διαμόρφωση του παραγωγικού δυναμικού μιας περιοχής. Στην περίοδο 1998-2001 διαγράφεται μια μικρή αλλά σταθερή συρρίκνωση του ενεργού πληθυσμού. Κατά την πρόσφατη περίοδο, ο πληθυσμός εμφανίζει τάσεις υπογεννητικότητας και γήρανσης, ενώ διαπιστώνονται ρεύματα μετανάστευσης, παλιννόστησης, και αστικοποίησης. Επίσης,

- Ο δείκτης γήρανσης [αριθμός ατόμων 65+ προς 0-14 ετών] το 2001 διαμορφώθηκε σε 135 (υψηλότερος από το σύνολο της χώρας: 102)
- Ο δείκτης εξάρτησης [65+ και 0-14 προς 15-64 ετών] το 2001 ήταν 56,8 (υψηλότερος από το σύνολο της χώρας: 50,6).

Τόσο η αυξημένη γήρανση του πληθυσμού, όσο και η αυξημένη εξάρτηση που δημιουργούν αυξημένες ανάγκες για την παροχή υπηρεσιών υγείας, φροντίδας και περίθαλψης.

Η κατανομή του πληθυσμού ανά Νομό παρουσιάζει την παρακάτω εικόνα:

Νομός Άρτας: 78.134 κατοίκους
 Νομός Θεσπρωτίας: 46.091 κατοίκους
 Νομός Ιωαννίνων: 170.239 κατοίκους
 Νομός Πρεβέζης: 59.356 κατοίκους

Ομοίως, στον πίνακα που ακολουθεί (πίνακας 1.1) παρουσιάζεται η κατανομή του πληθυσμού κατά επίπεδο αστικότητας η οποία διαμορφώνεται σε ποσοστά ως εξής:

ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
Αγροτικές	59 % με φθίνουσα τάση
Αστικές	31% με αυξητική τάση
Ημιαστικές	10% με αυξητική τάση

Πίνακας 1.1: Ποσοστό πληθυσμού κατά επίπεδο αστικότητας.

Πηγή: ΠΕΠ Ηπείρου 2000-06

Η περιφέρεια είναι από τις πλέον αραιοκατοικημένες με πυκνότητα πληθυσμού 40,5 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, έναντι 79,7 της χώρας, ενώ με βάση τα παραπάνω ποσοστά είναι φανερό ότι ο αγροτικός πληθυσμός είναι σχεδόν διπλάσιος του αστικού.

- **Ορεινός χώρος – εσωτερικές ζώνες μορφολογία και ποιότητα εδάφους, περιβάλλον-κλίμα**

Η συνολική έκταση της περιφέρειας είναι 9.203 km². Χαρακτηριστικό στοιχείο είναι η ποικιλομορφία της μορφολογίας του εδάφους της, η διαφορετική πολιτιστική ανάπτυξη μεταξύ των περιοχών, καθώς και η διαφορετική κοινωνικοοικονομική διάρθρωση.

Με βάση τα παραπάνω η περιφέρεια μπορεί να χωριστεί σε τέσσερις ζώνες:

Η πρώτη ζώνη είναι η παραμεθόρια περιοχή κατά μήκος των Αλβανικών συνόρων και σε βάθος περίπου 20 χλμ. από αυτά. Περιλαμβάνει τις επαρχίες Κόνιτσας, Πωγωνίου, και Φιλιατών και χαρακτηρίζεται από ελαττωμένους φυσικούς πόρους, χαμηλό επίπεδο ζωής και γηρασμένο πληθυσμό.

Η δεύτερη ζώνη είναι η ορεινή περιοχή που καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της περιφέρειας και περιλαμβάνει το ορεινό συγκρότημα της Πίνδου δηλαδή τις περιοχές Ζαγοροχωρίων, Μετσόβου, Τζουμέρκων, Ξηροβουνίου Πρέβεζας και Λάκκας Σουλίου. Χαρακτηρίζεται από δυσμενείς εδαφοκλιματικές συνθήκες, φθίνοντα πληθυσμό, ελλείψεις σε υποδομή, μεγάλους δασικούς αλλά αναξιοποίητους πόρους.

Η τρίτη ζώνη είναι το λεκανοπέδιο Ιωαννίνων και η ευρύτερη περιοχή αυτού και χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη της πόλης των Ιωαννίνων, η οποία αποτελεί διοικητικό, πνευματικό, πολιτιστικό και οικονομικό κέντρο της περιφέρειας.

Η τέταρτη ζώνη είναι η χαμηλή, πεδινή και παραλιακή περιοχή κατά μήκος των ακτών του Ιονίου Πελάγους και περιλαμβάνει τα πεδινά τμήματα των νομών Άρτας, Πρέβεζας και Θεσπρωτίας και τις ενδιάμεσες ημιορεινές ή λοφοειδείς περιοχές. Η ζώνη αυτή εντάσσεται στις ζώνες μεγάλων δυνατοτήτων ανάπτυξης λόγω ευνοϊκών εδαφοκλιματολογικών συνθηκών και πλούσιου υδάτινου δυναμικού.

Το κλίμα της Ηπείρου είναι μεσευρωπαϊκού τύπου και διακρίνεται σε δύο ζώνες: το θαλάσσιο μεσογειακό που επικρατεί στα παράλια και στα πεδινά και το ηπειρωτικό που επικρατεί στα ημιορεινά και ορεινά.

Το ανάγλυφο του εδάφους χαρακτηρίζεται από το ορεινό συγκρότημα της Πίνδου και από τις προεκτάσεις του (Βόρεια Πίνδος, Όρος Τύμφη, όρος Μιτσικέλι, Όρη Παραμυθιάς, Σουλίου και Θεσπρωτικά, Τόμαρος, Ξεροβούνι και Τζουμέρκα). Η δράση άφθονων υδάτων (ποταμών και χειμάρρων) έχει διαμορφώσει τραχύ ανάγλυφο με έντονες κλίσεις και προβλήματα διάρθρωσης, σαθρότητας και κατολισθήσεων.

Από γεωμορφολογική άποψη το έδαφος της Ηπείρου είναι κατεξοχήν ορεινό με ποσοστό 74,3% έναντι 42,3% της Χώρας, ενώ το 10,8% είναι πεδινό και το 15,1% ημιορεινό. Από το σύνολο των δήμων και κοινοτήτων (56 δήμοι και 19 κοινότητες) που υπάρχουν στην Περιφέρεια Ηπείρου, το 66,6% ανήκει σε ορεινές περιοχές, ενώ το 33,4% του πληθυσμού κατοικεί σε ορεινές περιοχές.

- **Περιφερειακό ΑΕΠ**

Η Περιφέρεια παράγει το 2,7% του συνολικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος της χώρας.

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας Ηπείρου βρίσκεται σε χαμηλότερη θέση από το αντίστοιχο μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας. Συγκεκριμένα, το κατά κεφαλή προϊόν για το 2001 ήταν 3,4 εκατ. δρχ, δηλαδή ποσοστό 84% του μέσου όρου της Χώρας κατατάσσοντας την προτελευταία ανάμεσα στις περιφέρειες της Ελλάδας, ενώ

η σχετική θέση της ως προς το μέσο όρο της χώρας βελτιώθηκε σε διάστημα μιας δεκαετίας (79% το 1991, 64,3% το 1994).

Με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας, να φτάνει το 43,8% της Ε.Ε.(1996), η Ηπειρος είναι η φτωχότερη Περιφέρεια της Ε.Ε., μετά τις υπερπόντιες περιοχές της Γαλλίας, ενώ το έτος 1986 κάλυπτε το 47,4% του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ε.Ε. Το 1999 το προϊόν ανά κάτοικο ήταν ίσο με το 56% του μέσου της ΕΕ.

Η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στο περιφερειακό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν είναι 17%, του δευτερογενή 23% και του τριτογενή 60%. Τα αντίστοιχα ποσοστά για τη χώρα είναι 15% για τον πρωτογενή τομέα, 25% για τον δευτερογενή και 60% για τον τριτογενή. Στην περιφέρεια παράγεται το 4,5% της αγροτικής παραγωγής της χώρας, το 1,3% της μεταποιητικής παραγωγής και το 2,6% των υπηρεσιών.

Διαχρονικά, παρατηρείται μια στροφή της περιφερειακής οικονομίας προς τον τριτογενή τομέα, αφού αυξάνεται η συμμετοχή του τομέα αυτού στο συνολικό περιφερειακό ΑΕΠ και κάμψη του πρωτογενή τομέα, ενώ ο δευτερογενής τομέας παραμένει σχεδόν σταθερός (με μία μικρή κάμψη).

Η παραγωγικότητα της Ηπείρου υστερεί σε σχέση με την παραγωγικότητα τόσο της Ελλάδας, όσο και της Ε.Ε. Συγκεκριμένα, το 1996, η παραγωγικότητα της Ηπείρου κάλυπτε το 65% του μέσου όρου της Ε.Ε. (ενώ το αντίστοιχο ποσοστό της χώρας είναι 72%), παρουσιάζοντας μικρή βελτίωση σε σχέση με το έτος 1993 που το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 61%.

- **Απασχόληση**

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Ηπείρου ανέρχεται σε 110.100 άτομα, ενώ οι απασχολούμενοι είναι 97.800 (1997). Η διαχρονική εξέλιξη του ενεργού πληθυσμού και της απασχόλησης τα τελευταία χρόνια (1991-97) παρουσιάζει μικρή κάμψη, παρά τη συνολική αύξηση του πληθυσμού της Περιφέρειας. Σύμφωνα με τη EUROSTAT το εργατικό δυναμικό της περιφέρειας προβλέπεται να αυξηθεί κατά 8,6% την περίοδο 2000-2010, αύξηση σχεδόν διπλάσια από την προβλεπόμενη για την Ελλάδα ως σύνολο (4,3%).

Το 31,3% των απασχολουμένων εργάζεται στον πρωτογενή τομέα, το 22,4% στον δευτερογενή τομέα και το 46,2% στον τριτογενή τομέα, ενώ τα αντίστοιχα εθνικά ποσοστά είναι 19,8%, 22,5% και 57,7% (1997). Την τελευταία πενταετία

(1993-97) παρατηρείται μικρή μείωση του ποσοστού απασχόλησης του πρωτογενή τομέα και μικρή αύξηση του ποσοστού απασχόλησης του τριτογενή. Το ποσοστό απασχόλησης του δευτερογενή τομέα παραμένει αμετάβλητο.

Στον πίνακα που ακολουθεί (πίνακας 2) παρουσιάζεται το ποσοστό απασχόλησης ανά τομέα παραγωγής για το έτος 1997 για την περιφέρεια αλλά και τα αντίστοιχα ποσοστά για τη Χώρα:

ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΗ ΧΩΡΑ
ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ	31,1%	19,8%
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ	22,4%	22,5%
ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ	46,2%	57,7%

Πίνακας 1.2: Ποσοστό απασχόλησης ανά τομέα παραγωγής (1997)

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

- **Ανεργία**

Το ποσοστό ανεργίας στην περιφέρεια μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του 2000 παρουσίαζε αυξητικές τάσεις. Συγκεκριμένα, το έτος 1993 ήταν 9%, ενώ το 1997 αυξήθηκε στο 11,2% (τα αντίστοιχα ποσοστά ανεργίας για τη χώρα είναι 9,7% και 10,3%). Αντίθετα, το 2^ο και το 3^ο τρίμηνο του 2000 μειώθηκε στο 10,6% με 11,1% για το σύνολο της Ελλάδας.

Το ποσοστό ανεργίας για τις γυναίκες είναι 18,5%, ενώ οι νέοι καταλαμβάνουν το 44,9% των ανέργων, σε αντιστοιχία με την χώρα όπου τα ποσοστά είναι 15,9% και 32,3%.

Το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας στην Ήπειρο ανέρχεται στο 66,9%, ενώ στη χώρα στο 57,1%.

Στους πίνακες που ακολουθούν (πίνακες 1.3 και 1.4) παρουσιάζεται σε ποσοστά τόσο για την Περιφέρεια όσο και για τη χώρα το επίπεδο ανεργίας:

ΕΤΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗ ΧΩΡΑ
1993	9%	9,7%
1997	11,2%	10,3%
2000 (2 ^ο 3 ^ο τρίμηνο)	10,6%	11,1%

Πίνακας 1.3: Ποσοστά ανεργίας για τα έτη 1993, 1997 και 2000 για την Περιφέρεια Ηπείρου και τη Χώρα
Πηγή: ΠΕΠ Ηπείρου 2000-06

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΑΝΕΡΓΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗ ΧΩΡΑ
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	18,5%	15,9%
ΝΕΟΙ	44,9%	32,3%

Πίνακας 1.4: Ποσοστά ανεργίας στις γυναίκες και στους νέους
Πηγή: ΠΕΠ Ηπείρου 2000-06

Με βάση τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι τα ποσοστά ανεργίας τόσο στις γυναίκες όσο και στους νέους ξεπερνάνε τα αντίστοιχα εθνικά γεγονός που καταδεικνύει ότι η περιφέρεια παρουσιάζει υψηλό δείκτη ανεργίας.

- **Επίπεδο Εκπαίδευσης**

Το εργατικό δυναμικό με εκπαίδευση μέχρι και το Δημοτικό υπερτερεί έναντι των υπόλοιπων κατηγοριών καλύπτοντας το 51,9% του συνόλου και είναι σημαντικά ανώτερο από το αντίστοιχο ποσοστό της χώρας που φθάνει το 38,1% (1997).

Το εργατικό δυναμικό Γυμνασιακής εκπαίδευσης αποτελεί το 9,2%, ενώ το εργατικό δυναμικό Λυκειακής εκπαίδευσης καλύπτει το 21,2% του συνόλου. Πολύ μικρό μέρος του συνολικού εργατικού δυναμικού καλύπτουν οι πτυχιούχοι Ανωτέρας και Ανωτάτης εκπαίδευσης, που αποτελούν το 5,6% και το 12,1% του συνόλου αντίστοιχα.

Η κατάσταση είναι σαφώς δυσμενέστερη από το μέσο επίπεδο της χώρας (αντίστοιχα ποσοστά 10,4%, 28,6%, 8,7% και 14,2%).

1.2 Οι τομείς παραγωγής

- Πρωτογενής Τομέας

Η γεωργική γη της Ηπείρου καταλαμβάνει έκταση 1.802.000 στρέμματα και αποτελεί το 19,5% της συνολικής έκτασης της περιφέρειας. Το αντίστοιχο ποσοστό της χώρας είναι 29,8%.

Η κατανομή της έκτασης σε βασικές κατηγορίες χρήσης γης παρουσιάζει την ακόλουθη εικόνα:

Γεωργική γη: 1.802.000 στρέμματα 19%

Βοσκότοποι: 4.900.000 στρέμματα 49%

Δάση: 2.166.690 στρέμματα 23%

Άγονες εκτάσεις: 371.800 στρέμματα 4%

Δρόμοι –οικισμοί: 360.750 στρέμματα 3%

Υδάτα –ποταμοί: 202.460 στρέμματα 2%

Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις ανέρχονται σε 1.268.400 στρέμματα, δηλαδή το 70% της συνολικής γεωργικής γης της περιφέρειας. Σε επίπεδο χώρας της αναλογεί το 3% των καλλιεργούμενων εκτάσεων (στοιχεία 2000).

Ο πρωτογενής τομέας παράγει το 17% του Περιφερειακού Α.Ε.Π. και παρά την σημαντική μείωσή του εξακολουθεί να αποτελεί βασικό συντελεστή απασχόλησης και εισοδημάτων και να έχει στρατηγική σημασία για την οικονομική ανάπτυξη της Περιφέρειας.

Η αγροτική οικονομία της Περιφέρειας εξειδικεύεται στην κτηνοτροφία, όπου η αιγοπροβατοτροφία, η χοιροτροφία και η πτηνοτροφία έχουν δεσπόζουσα θέση στο σύνολο της εγχώριας παραγωγής με ποσοστό 11% (3^η στη χώρα στην παραγωγή κρέατος) και αποτελούν την βάση σημαντικής μερίδας του δευτερογενούς τομέα (κλάδος τροφίμων). Η αύξηση του ζωικού κεφαλαίου σε συνδυασμό με τη βελτίωση των αποδόσεων έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση της παραγωγής και η συμμετοχή των παραπάνω κλάδων στην αξία της ζωικής παραγωγής είναι 47,6%, 28,9% και 10,5% αντίστοιχα.

Σημαντικές δραστηριότητες αποτελούν επίσης τα κτηνοτροφικά φυτά, ενώ η ιχθυοτροφία ευνοείται από την εκμετάλλευση της λίμνης Παμβώτιδας Ιωαννίνων και την τεχνητή εκτροφή πέστροφας κατά μήκος των ποταμών της Ηπείρου όπου παρατηρούνται ευνοϊκές υδροβιολογικές συνθήκες.

Σε ότι αφορά τα εσπεριδοειδή, η περιφέρεια είναι η δεύτερη στη χώρα σε παραγωγή με ποσοστό 20% επί της συνολικής παραγωγής.

Οι ανάγκες της κτηνοτροφίας είναι η περαιτέρω καθετοποίηση της παραγωγής, η διεύρυνση του μεριδίου της αγοράς εκτός Περιφέρειας και εκτός Ελλάδας με βάση την υψηλή ποιότητα που χαρακτηρίζει τα κτηνοτροφικά προϊόντα της Περιφέρειας.

Σε ότι αφορά την γεωργία, οι δυνατότητες οικονομικής εκμετάλλευσης άπτονται της αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών και της προσέγγισης περισσότερων αγορών εκτός Περιφέρειας και εκτός Ελλάδας, καθώς και της ανάπτυξης νέων προϊόντων ποιότητας (περιλαμβανομένων και των βιολογικών προϊόντων).

Τέλος, η αλιεία είναι τομέας με μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης, ιδιαίτερα με την αξιοποίηση του Αμβρακικού, των εσωτερικών υδάτων και της παράκτιας αλιείας.

- **Δευτερογενής Τομέας**

Στον τομέα της μεταποίησης παράγεται το 23% του περιφερειακού ΑΕΠ και οι κλάδοι με την μεγαλύτερη συμμετοχή είναι αυτοί των τροφίμων και ποτών. Η προστιθέμενη αξία του τομέα είναι χαμηλότερη (89%) του εθνικού μέσου όρου. Στις επιχειρήσεις που έχουν την έδρα τους στην περιφέρεια αναλογεί μόνο το 0,9% του κύκλου εργασιών των μεταποιητικών και κατασκευαστικών μονάδων της χώρας και 3% των εμπορικών.

Μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του 1990 η βιομηχανική δραστηριότητα της περιφέρειας περιοριζόταν στη μεταποίηση προϊόντων του πρωτογενή τομέα και στη μικρή βιομηχανία (ασημουργία, ξυλογλυπτική). Η πλειοψηφία των μονάδων του δευτερογενή τομέα είναι μικρές και απευθύνονται κατά κύριο λόγο στις τοπικές αγορές της Περιφέρειας. Ειδικότερα, υπάρχουν μόνο 40 βιομηχανικά καταστήματα με απασχόληση άνω των 20 ατόμων (1991). Η δυναμική αύξηση που σημειώθηκε τα τελευταία χρόνια με την ανάπτυξη επεξεργασίας μαρμάρων και άλλων μονάδων που δεν στηρίζονται σε ντόπιες πρώτες ύλες (έτοιμο ένδυμα, κλωστοϋφαντουργία κλπ) όπως και οι μονάδες ζωοτροφών, σφαγείων και γαλακτοκομικών, έχουν θέση σε νέα βάση τις προοπτικές που υπάρχουν για την ανάπτυξη της μεταποίησης στην περιφέρεια. Στην περιφέρεια αναλογεί το 16% της παραγωγής τυριού της χώρας και κατατάσσεται στη δεύτερη θέση.

Για τον δευτερογενή τομέα υπάρχουν δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης μέσω της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας και της αύξησης του μεριδίου της εγχώριας αγοράς εκτός της Περιφέρειας, καθώς και της προσέλκυσης νέων επιχειρήσεων, για τις οποίες η γεωγραφική θέση της Περιφέρειας και τα μεγάλα έργα των μεταφορικών υποδομών θα αποτελέσουν συγκριτικό πλεονέκτημα εγκατάστασης. Στην 5ετία 1995-1999 δόθηκαν 98 άδειες λειτουργίας νέων βιομηχανιών ποσοστό που αντιστοιχεί σε 2,4% του συνόλου της Ελλάδος.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η άρση της απομόνωσης δεν αποτελεί μόνο ευκαιρία για τις επιχειρήσεις της Περιφέρειας να εξάγουν προϊόντα με μικρότερο μεταφορικό κόστος, αλλά και απειλή προσέγγισης της αγοράς της Περιφέρειας από επιχειρήσεις Περιφερειών της χώρας ή του εξωτερικού.

- **Τριτογενής Τομέας**

Ο τριτογενής τομέας της Περιφέρειας καταλαμβάνει το μεγαλύτερο ποσοστό του περιφερειακού ΑΕΠ (60%) παρουσιάζοντας συνεχή αύξηση τα τελευταία χρόνια.

Σε ότι αφορά τις θαλάσσιες και εναέριες μεταφορές, η Ήπειρος βρίσκεται σε στρατηγική θέση ως προς την Δυτική Ευρώπη, η οποία θα αξιοποιηθεί με το λιμάνι της Ηγουμενίτσας και θα αποκτήσει ρόλο πύλης της Ελλάδος προς την Δυτική Ευρώπη.

Στην Περιφέρεια υπάρχει ένας αερολιμένας στο νομό Ιωαννίνων. Το 1994 διακινήθηκαν 40.000 επιβάτες, ενώ υπολογίστηκε ότι εκφορτώθηκαν 47.000 τόνοι εμπορευμάτων.

Δραστική παρέμβαση για την άρση της απομόνωσης της Περιφέρειας από την υπόλοιπη Ελλάδα, αποτελεί το έργο της Εγνατίας Οδού. Το έργο κατασκευάζεται σε συνδυασμό με το έργο του Δυτικού Άξονα και την σύνδεση Ρίου – Αντιρρίου, των οποίων έχει δρομολογηθεί η κατασκευή, καθώς και με την ζεύξη του Ακτίου-Πρέβεζας, και αναμένεται να έχει καθοριστικής σημασίας επίδραση στην ανάπτυξη της Περιφέρειας.

Η Περιφέρεια έχει τις βασικές προϋποθέσεις για την περαιτέρω ανάπτυξη υπηρεσιών Ε&Τ και την παροχή καινοτόμων υπηρεσιών προς τις τοπικές ΜΜΕ. Συγκεκριμένα, το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και η ερευνητική δραστηριότητα που ασκεί, μπορεί να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης στον τομέα της Ε&Τ.

Όσον αφορά το σύνολο των Ερευνητικών Κέντρων και Ινστιτούτων, η Περιφέρεια διαθέτει περίπου το 4,4% του συνόλου των Ερευνητικών Ιδρυμάτων της χώρας (1993), κατατάσσοντάς την στην 7^η θέση μεταξύ των ελληνικών Περιφερειών.

Η Περιφέρεια Ηπείρου διαθέτει εξαιρετικά συγκριτικά πλεονεκτήματα για την ανάδειξη του τουρισμού (εναλλακτικές μορφές) και του πολιτισμού σε κύριες εστίες ανάπτυξης. Το συγκριτικό αυτό πλεονέκτημα δεν έχει αξιοποιηθεί ικανοποιητικά μέχρι σήμερα.

Η Περιφέρεια απευθύνεται κυρίως στον εσωτερικό τουρισμό, δεν διαθέτει καταλύματα υψηλής ποιότητας σε επαρκή αριθμό και η μέση διάρκεια διαμονής είναι πολύ χαμηλή (κατά μέσο όρο 3 διανυκτερεύσεις έναντι 6 για το σύνολο της χώρας για αλλοδαπούς επισκέπτες και κάτω των 2 διανυκτερεύσεων έναντι 2,5 για τους Έλληνες επισκέπτες).

Στον πίνακα που ακολουθεί (πίνακας 1.5) απεικονίζεται συνοπτικά το ποσοστό συμμετοχής κάθε τομέα παραγωγής στο ΑΕΠ τόσο για την Περιφέρεια Ηπείρου όσο και για τη Χώρα όπως επίσης και το ποσοστό συμμετοχής της περιφέρειας στην εγχώρια παραγωγή:

Τομέας Παραγωγής	Ποσοστό συμμετοχής σε επίπεδο Περιφέρειας	Ποσοστό συμμετοχής σε επίπεδο Χώρας	Ποσοστό συμμετοχής περιφέρειας στην εγχώρια παραγωγή
Πρωτογενής	17%	15%	4,5%
Δευτερογενής	23%	25%	1,3%
Τριτογενής	60%	60%	2,6%

Πίνακας 5 Ποσοστό συμμετοχής των τομέων οικονομικής δραστηριότητας σε επίπεδο περιφέρειας και χώρας (1994)

Πηγή: ΠΕΠ Ηπείρου 2000-06

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα μπορεί κανείς να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι στην Περιφέρεια Ηπείρου ο πρωτογενής τομέας είναι αυτός που συμμετέχει με μεγαλύτερο ποσοστό στην εγχώρια παραγωγή, ενώ όσον αφορά το περιφερειακό ακαθάριστο προϊόν, τη μεγαλύτερη συμμετοχή την έχει ο τομέας των υπηρεσιών.

1.3 Υποδομές – Ποιότητα Ζωής

- Μεταφορές

Σε ότι αφορά τις οδικές μεταφορές η χαμηλή πυκνότητα του πληθυσμού και η διασπορά των οικισμών, σε συνδυασμό με τον ορεινό χαρακτήρα της Περιφέρειας, δημιούργησαν για τις ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές συνθήκες απομόνωσης από τα αστικά κέντρα. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 65% του εθνικού οδικού δικτύου (μήκους 740 χλμ.) έχει ορεινή χάραξη, ενώ ακόμη υψηλότερο είναι το ποσοστό του επαρχιακού οδικού δικτύου (μήκους 2.240 χλμ.) με ορεινή χάραξη. Σήμερα η κατάσταση του οδικού δικτύου έχει βελτιωθεί σημαντικά χωρίς ακόμη να μπορεί να θεωρηθεί ικανοποιητική.

Με την κατασκευή της Εγνατίας Οδού, την ζεύξη Ρίου – Αντιρρίου, την κατασκευή του νέου λιμένα στην Ηγουμενίτσα και τη ζεύξη του Ακτίου με την Πρέβεζα, έργα που ενισχύουν το Δυτικό Άξονα, η Ήπειρος αναδεικνύεται σε βασικό κόμβο των διευρωπαϊκών Δικτύων στην Ανατολική και Δυτική Μεσόγειο.

Οι αεροπορικές μεταφορές εξυπηρετούνται κατά κύριο λόγο από το αεροδρόμιο των Ιωαννίνων και κατά δεύτερο από το αεροδρόμιο του Ακτίου. Το πρώτο δεν εξασφαλίζει ασφαλή προσέγγιση με όλες τις καιρικές συνθήκες, ενώ το δεύτερο εξυπηρετεί μικρό αριθμό πολιτικών πτήσεων και λόγω θέσης δεν μπορεί να καλύψει τις ανάγκες της Περιφέρειας.

Τα σημαντικότερα λιμάνια της Περιφέρειας είναι πρωταρχικά της Ηγουμενίτσας με αξιόλογη επιβατική και εμπορευματική κίνηση και δευτερευόντως της Πρέβεζας, οι υποδομές των οποίων όμως θα πρέπει να ενισχυθούν σημαντικά. Ιδιαίτερα στο λιμένα της Ηγουμενίτσας θα πρέπει να ολοκληρωθούν οι εργασίες αναβάθμισης και εκσυγχρονισμού, προκειμένου να διαδραματίσει τον ρόλο της Βόρειας Δυτικής «Πύλης» της Ελλάδος με την Δυτική Ευρώπη.

- **Υγεία – Πρόνοια**

Η πόλη των Ιωαννίνων αποτελεί τον βασικό πόλο συγκέντρωσης της υποδομής της τριτοβάθμιας ιατρικής περίθαλψης, καθιστώντας την το σημαντικότερο κέντρο της Ηπείρου στον τομέα αυτό. Ιδιαίτερο ρόλο σε αυτό παίζει η λειτουργία του σύγχρονου Περιφερειακού Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου των Ιωαννίνων.

Παρ' όλα αυτά, το επίπεδο παροχής υπηρεσιών στον κλάδο της υγείας δεν είναι ικανοποιητικό. Αυτό οφείλεται κυρίως στη συγκέντρωση των υπηρεσιών υγείας στην πόλη των Ιωαννίνων, όπου παρουσιάζεται τα τελευταία χρόνια αυξημένη ζήτηση από το κύμα των αλλοδαπών, στις αυξημένες απαιτήσεις ως προς την ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών υγείας, στην ελλιπή ανάπτυξη όλων των νοσοκομειακών ιδρυμάτων ως προς τον αριθμό των ειδικοτήτων, στις ελλείψεις στις κτιριακές υποδομές και στον εργαστηριακό εξοπλισμό, στην ελλιπή ανάπτυξη ιατρικών υπηρεσιών σύμφωνα με τις ανάγκες ορισμένων περιοχών.

Στον τομέα της Πρόνοιας τα βασικά προβλήματα εντοπίζονται σε ελλείψεις κτιριακών υποδομών και εξοπλισμού καθώς και στην ανεπαρκή στελέχωση των ιδρυμάτων.

- **Εκπαίδευση**

Όσον αφορά τις σχολικές αίθουσες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις αστικές κυρίως περιοχές, καθώς και τον εργαστηριακό εξοπλισμό στα σχολεία διαπιστώνεται μερική έλλειψη. Η περαιτέρω προσπάθεια πρέπει να επικεντρωθεί στην ολοκλήρωση των κτιριακών υποδομών και του εξοπλισμού όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης.

Στην δημοτική εκπαίδευση η αναλογία των μαθητών ανά αίθουσα είναι 13,5 και η Περιφέρεια βρίσκεται σε καλύτερη θέση από τη χώρα όπου η αντίστοιχη αναλογία είναι 17,3 (για το ακαδημαϊκό έτος 1996-97).

Επίσης, το ποσοστό των Δημοτικών σχολείων που λειτουργούν αποκλειστικά πρωί, χωρίς διπλοβάρδιες είναι 98% (το αντίστοιχο ποσοστό για το σύνολο της χώρας είναι 81,4%). Στα Γυμνάσια, η αναλογία μαθητών ανά αίθουσα είναι 22,3 και η Περιφέρεια βρίσκεται σε καλύτερο επίπεδο από την χώρα, όπου η αντίστοιχη

αναλογία είναι 25,4. Το 91,7% των Γυμνασίων λειτουργούν αποκλειστικά πρωί (ενώ στη χώρα το 69,4%). Όσον αφορά τέλος τα Γενικά Λύκεια, ο λόγος μαθητές ανά αίθουσα είναι 23,7 (ενώ στη χώρα είναι 24,4). Επίσης, το 91,9% των Λυκείων λειτουργούν αποκλειστικά πρωί (ενώ σε επίπεδο χώρας το 66,9%).

Για την ανάπτυξη της Πανεπιστημιακής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης στην Περιφέρεια απαιτείται αναβάθμιση, βελτίωση και επέκταση κτιριακών εγκαταστάσεων και εξοπλισμού. Επίσης απαιτείται ενίσχυση της υποδομής για την ανάπτυξη της βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας στα ΑΕΙ, ΤΕΙ και Ερευνητικά Κέντρα της Περιφέρειας.

• Φυσικό και Ανθρωπογενές Περιβάλλον

Η Περιφέρεια Ηπείρου διαθέτει εξαιρετικά συγκριτικά πλεονεκτήματα όσον αφορά το φυσικό και το ανθρωπογενές περιβάλλον, όπως καθαρές ακτές, θαυμάσια τοπογραφία, αρχαιολογικά μνημεία, εθνικούς δρυμούς, τοπική πολιτιστική παράδοση, παραδοσιακούς οικισμούς (Μέτσοβο, Ζαγοροχώρια), ιστορική παράδοση κλπ.

Επιπλέον, χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη μεγάλου αριθμού υδάτινων πόρων (ποταμοί, λίμνες, λιμνοθάλασσες), δασών, φυσικών τοπίων ιδιαίτερου κάλλους, αξιόλογων υδροβιότοπων με σπάνια χλωρίδα και πανίδα, καθώς επίσης και από σημαντικό αριθμό παραδοσιακών οικισμών.

Μέχρι σήμερα το φυσικό περιβάλλον δεν έχει υποστεί σημαντική υποβάθμιση, εκτός από ορισμένες περιοχές που δέχονται την πίεση από τη συγκέντρωση πληθυσμού και των βιομηχανικών, γεωργοκτηνοτροφικών εγκαταστάσεων (λίμνη Ιωαννίνων, Λούρος, Αμβρακικός κόλπος, πόλεις Πρέβεζας και Ηγουμενίτσας) και για τις οποίες θα πρέπει να ληφθούν ιδιαίτερα προστατευτικά μέτρα. Αντίστοιχα μέτρα θα πρέπει να ληφθούν για την προστασία αλλά και την αύξηση του δασικού πλούτου.

Στην Περιφέρεια υπάρχει σημαντικός αριθμός ευαίσθητων και προστατευόμενων περιοχών, στις οποίες περιλαμβάνονται δύο εθνικοί δρυμοί, μια περιοχή RAMSAR, είκοσι δύο περιοχές υποψήφιες για ένταξη στο Πανευρωπαϊκό Δίκτυο Προστατευόμενων Περιοχών NATURA 2000, ένα μνημείο φύσης, δύο προστατευόμενα τοπία – αισθητικά δάση και 30 περιοχές CORINE.

Σημαντικές δυσχέρειες παρουσιάζονται στους τομείς λειτουργίας και χρηματοδότησης της διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών, τομείς που σχετίζονται άμεσα με την διαφύλαξη των φυσικών τους χαρακτηριστικών. Προβλήματα στο περιβάλλον προκύπτουν από την έλλειψη υποδομών που αφορούν χώρους υγειονομικής ταφής απορριμμάτων, βιολογικούς καθαρισμούς, καθώς επίσης στην αποχέτευση οικισμών και στην διαχείριση επιφανειακών και υπόγειων υδάτων. Επίσης, η εντατική καλλιέργεια έχει ως αποτέλεσμα την επιβάρυνση των υδάτινων αποδεκτών της περιοχής του ποταμού Καλαμά και του Αμβρακικού κόλπου, με υπολείμματα λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων.

- **Άλλες Κατηγορίες Υποδομών**

Στον τομέα των τηλεπικοινωνιών η Περιφέρεια Ηπείρου έως πρόσφατα υστερούσε ιδιαίτερα. Η θέση αυτή ωστόσο βελτιώθηκε αισθητά και αναμένεται να βελτιωθεί ακόμη περισσότερο με την ολοκλήρωση του τρέχοντος επενδυτικού προγράμματος του ΟΤΕ.

Όσον αφορά τον τομέα της ενέργειας, η Ήπειρος, με τους υδροηλεκτρικούς σταθμούς που λειτουργούν και που κατασκευάζονται, εξελίσσεται σε κέντρο υπερτοπικής σημασίας. Παράλληλα, η παροχή φυσικού αερίου από την Ιταλία θα αποτελέσει μια δεύτερη εναλλακτική πηγή ενέργειας για την βιομηχανία.

Ώθηση στην οικονομική δραστηριότητα θα δώσει η ανάπτυξη του τομέα υδροηλεκτρικής παραγωγής η οποία δημιουργεί απασχόληση, αλλά και αξιοποίηση του υδροηλεκτρικού δυναμικού της Περιφέρειας. Σε εξέλιξη βρίσκεται η διαδικασία έρευνας του διαθέσιμου δυναμικού και μελέτης της παραγωγικής αξιοποίησης της γεωθερμίας.

Οι βασικές βιομηχανικές υποδομές της Περιφέρειας είναι η ΒΙΠΕ Ιωαννίνων και η ΒΙΠΕ Πρέβεζας, οι οποίες θα πρέπει να ενισχυθούν και να εξασφαλισθούν οι απαραίτητες συνδέσεις με τα εθνικά και τα διευρωπαϊκά δίκτυα. Παράλληλα με τις παραπάνω υποδομές θα πρέπει να δημιουργηθούν και Βιομηχανικά Πάρκα (ΒΙΟΠΑ) σε επιλεγμένες περιοχές.

1.4 Ενδοπεριφερειακές Ανισότητες: Διαχρονική Εξέλιξη, Εκτίμηση Τάσεων

- Διανομαρχιακές Ανισότητες

Οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες της Περιφέρειας Ηπείρου χαρακτηρίζονται από την κυριαρχία των Ιωαννίνων, που είναι ο κύριος πόλος ανάπτυξης στην Ήπειρο. Στο νομό Ιωαννίνων συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο μέρος του συνολικού και του αστικού πληθυσμού, καθώς και της απασχόλησης του δευτερογενή και τριτογενή τομέα.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι κατά τη δεκαετία 1981-91 η Περιφέρεια χειροτερεύει τη θέση της ως προς τη χώρα όσον αφορά το κατά κεφαλή ΑΕΠ.

Από την διαχρονική εξέλιξη των βασικών δεικτών παρατηρείται μία μικρή αύξηση. Συγκεκριμένα, από τον υπολογισμό του Συντελεστή Μεταβλητότητας της κατανομής του ΑΕΠ κατά νομό για τα έτη 1989-94, παρατηρείται άνοδος: 51,7% το 1989, 54,61% το 1994).

Στον παρακάτω πίνακα (πίνακας 1.6) παρουσιάζεται με ποσοστά η χρονική εξέλιξη των διανομαρχιακών ανισοτήτων όσον αφορά το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, την κατανομή του ΑΕΠ, την κατανομή του πληθυσμού και την κατανομή απασχόλησης στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα:

Νομοί	κ.κ. ΑΕΠ Χώρα=100		% Κατανομή ΑΕΠ		% Κατανομή Πληθυσμού		% Κατανομή Αστικού Πληθυσμού		% Κατανομή Απασχόλησης Δευτερογενή Τομέα		% Κατανομή Απασχόληση Τριτογενή Τομέα	
	1989	1994	1989	1994	1991	1996	1981	1991	1981	1991	1981	1991
Αρτας	63	61	21,6	21,2	23,1	22,3	25,2	20,4	21,0	19,2	20,4	19,8
Θεσπρωτίας	69	58	12,6	12,3	13,0	13,8	0	0	10,7	13,4	11,7	11,6
Ιωαννίνων	69	66	46,6	48,0	46,6	46,8	57,5	65,1	55,2	51,1	51,8	51,9
Πρέβεζας	76	69	19,2	18,4	17,3	17,1	17,3	14,5	13,0	16,3	16,2	16,7

Πίνακας 1.6 : Βασικοί Δείκτες ανά Νομό της Ηπείρου
Πηγή: ΠΕΠ Ηπείρου 2000-06

Πέρα από τις διανομαρχιακές ανισότητες, υφίστανται έντονες ενδονομαρχιακές ανισότητες με κύριο χαρακτηριστικό την υποβάθμιση των ορεινών και των εσωτερικών ζωνών. Σημαντικές δυσκολίες επίσης υπάρχουν στην ανάδειξη του αναπτυξιακού ρόλου και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των αστικών κέντρων της Περιφέρειας.

- **Αστικά Κέντρα**

Με δεδομένο ότι το ποσοστό του αστικού πληθυσμού είναι κατά πολύ μικρότερο από το αντίστοιχο εθνικό, η περιφέρεια στερείται πολλών και μεγάλων αστικών κέντρων. Το κύριο αστικό κέντρο της περιφέρειας είναι τα Ιωάννινα με προβλήματα σε έργα υποδομής (ύδρευση, αποχέτευση, βιολογικός καθαρισμός, οργανωμένες αγορές, άναρχη δόμηση, κυκλοφοριακό πρόβλημα). Τα ίδια προβλήματα αντιμετωπίζουν και τα μικρότερα αστικά κέντρα της περιφέρειας, η Πρέβεζα, η Άρτα και η Ηγουμενίτσα.

Η Περιφέρεια Ηπείρου συγκεντρώνει το 31% του πληθυσμού της στα Αστικά Κέντρα Σύμφωνα με την απογραφή του 1991. Ο πληθυσμός του Δήμου Ιωαννιτών ανέρχεται στους 56.699 κατοίκους (ενώ ο πληθυσμός του πολεοδομικού συγκροτήματος των Ιωαννίνων ξεπερνάει τους 60.000 κατοίκους). Ακολουθούν η Άρτα με πληθυσμό 28.863 κατοίκους η Πρέβεζα με πληθυσμό 19.605 κατοίκους, και η Ηγουμενίτσα με 14.710 κατοίκους.

Για την αξιοποίηση των αστικών κέντρων στην αναπτυξιακή διαδικασία, απαιτείται ο προσδιορισμός του αναπτυξιακού ρόλου των Αστικών Κέντρων, η ενίσχυση των επιχειρηματικών και αναπτυξιακών υποδομών τους, καθώς και η ενίσχυση των αστικών υπερδομών και υποδομών. Επίσης, πρέπει να αναδειχθούν και να ενισχυθούν οι «Προωθητικές Δραστηριότητες» που δημιουργούν σημαντική αναπτυξιακή δυναμική στην πόλη, προσελκύουν και συντηρούν συμπληρωματικές δραστηριότητες και αναβαθμίζουν το αναπτυξιακό περιβάλλον.

Στον πίνακα που ακολουθεί (πίνακας 1.7) παρουσιάζεται ο αναπτυξιακός ρόλος των παραπάνω αστικών κέντρων στην περιφέρεια.:

Αστικά Κέντρα	Αναπτυξιακός Ρόλος	Επιχειρηματικές και Αναπτυξιακές Υποδομές	Προωθητικές Δραστηριότητες
Ιωάννινα	Περιφερειακός – Διακρατικός Πόλος Ανάπτυξης Βαλκανικό Κέντρο	Αεροδρόμιο Εγνατία Οδός «Δυτικός Άξονας» Βιομηχανική Περιοχή	Ανώτατη Εκπαίδευση Τεχνολογική Έρευνα και Ανάπτυξη Τριτογενής τομέας, εμπόριο – μεταφορές Βιομηχανία-Βιοτεχνία Υπηρεσίες
	Διοικητικό και Πολιτιστικό Κέντρο		Υγείας Πολιτισμός Ειδικές Μορφές Τουρισμού
Άρτα	Νομαρχιακός Πόλος Ανάπτυξης	«Δυτικός Άξονας», «Σύνδεση με Θεσσαλία», «Βιομηχανική περιοχή»	Κέντρο Αγροτικής Ανάπτυξης ΜΜΕ Ανώτερη εκπαίδευση
Πρέβεζα	Νομαρχιακός Πόλος Ανάπτυξης	Ζεύξη Ακτίου-Πρέβεζας «Δυτικός Άξονας» Λιμένας Βιομηχανική Περιοχή	Τριτογενής τομέας, εμπόριο – μεταφορές Τουρισμός Αλιεία Ανώτερη εκπαίδευση
Ηγουμενίστα	Βόρεια πύλη διασύνδεσης με τη Δυτική Ευρώπη Νομαρχιακό Αναπτυξιακό Κέντρο	Λιμένας Δυτικός Άξονας Εγνατία Οδός	Μεταφορές Τουρισμός Ανώτερη εκπαίδευση Αλιεία

Πίνακας 1.7: Αναπτυξιακός ρόλος αστικών κέντρων της Περιφέρειας
Πηγή: ΠΕΠ Ηπείρου 2000-06

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II

ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΤΟΥΣ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΝΟΜΟΥΣ ΚΑΙ ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

ΜΕΡΟΣ Α: Γενικά Χαρακτηριστικά Των Νομών, Θέση Του Δευτερογενή Τομέα Ανά Νομό

Εισαγωγή – εννοιολογικές οριοθετήσεις

Στο πρώτο μέρος του δεύτερου κεφαλαίου και αφού προηγήθηκε στο πρώτο κεφάλαιο μια συνοπτική περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης στην Περιφέρεια Ηπείρου, θα παραθέσουμε στοιχεία που αφορούν τον δευτερογενή τομέα της Περιφέρειας. Η ανάλυση γίνεται ανά Νομό. Για κάθε Νομό προηγείται μια συνοπτική περιγραφή των γενικών χαρακτηριστικών του τα οποία μας βοηθούν να καταλάβουμε καθώς και να αιτιολογήσουμε την πορεία του υπό εξέταση τομέα. Μετά τα γενικά χαρακτηριστικά ακολουθούν στοιχεία που αφορούν το δευτερογενή τομέα παραγωγής, δηλαδή οι κλάδοι δραστηριοποίησης κάθε Νομού, ο αριθμός των επιχειρήσεων, η Μέση Ετήσια Απασχόληση, ο τζίρος των επιχειρήσεων, η συμμετοχή του τομέα στο ΑΕΠ κοκ. Μετά την παρουσίαση και των 4 Νομών, και με βάση τα στοιχεία που έχουν προκύψει, ακολουθεί παράθεση στοιχείων και ανάλυσή τους, στο δεύτερο μέρος του κεφαλαίου αυτού, συνολικά για την Περιφέρεια Ηπείρου. Πηγή των στοιχείων είναι κατά κύριο λόγο η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία.

Πριν την ανάλυση των επιμέρους στοιχείων είναι αναγκαίος ο εννοιολογικός προσδιορισμός του περιεχομένου του δευτερογενή τομέα ως κλάδου της οικονομίας.

Ως **δευτερογενή τομέα** ορίζουμε τον τομέα αυτόν της οικονομίας που περιλαμβάνει όλες τις ενέργειες που αποβλέπουν στην περαιτέρω επεξεργασία ή μεταποίηση της παραγωγής του πρωτογενούς τομέα γι' αυτό και είναι γνωστός και ως τομέας μεταποίησης. Το αποτέλεσμα της παραγωγής του δευτερογενούς τομέα είναι ο κύριος όγκος των αγαθών που χρησιμοποιούμε. Στον τομέα αυτό υπάγεται επίσης η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας καθώς και οι κατασκευές, όπως επίσης και τα προϊόντα των εξορύξεων.

Μέσα στον τομέα της μεταποίησης γίνεται πολλές φορές διάκριση ανάμεσα σε βιομηχανία και βιοτεχνία. Αυτό που διαφοροποιεί την βιομηχανία από την βιοτεχνία είναι το μέγεθος και ο τεχνικός εξοπλισμός: η βιομηχανική παραγωγή συντελείται σε μεγάλες μονάδες και στηρίζεται περισσότερο στη χρήση τεχνολογικού εξοπλισμού, ενώ η βιοτεχνική παραγωγή συντελείται σε μικρές μονάδες και έχει ως βάση το ανθρώπινο δυναμικό.

Τέλος, στον δευτερογενή τομέα υπάρχει και ο όρος οικοτεχνία και αναφέρεται στην παραγωγή που γίνεται στο σπίτι και περιλαμβάνει βασικά είδη χειροτεχνίας.

Συγκεντρωτικά λοιπόν ο δευτερογενής τομέας περιλαμβάνει τέσσερις κύριους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας:

- Τα ορυχεία – μεταλλεία – λατομεία – αλυκές
- Τη μεταποίηση (βιομηχανία – βιοτεχνία)
- Την ενέργεια (ηλεκτρισμός – ηλιακή ενέργεια κ.α)
- Τις κατασκευές (κατοικίες, τεχνικά έργα κ.α.)

ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

1. Γενικά Χαρακτηριστικά του Νομού – Κοινωνική και Οικονομική Μορφολογία

1.1 Θέση – Έκταση του Νομού

Ο Νομός Ιωαννίνων βρίσκεται στο ΒΔ άκρο της Ελλάδας και μαζί με τους νομούς Άρτας, Πρέβεζας και Θεσπρωτίας αποτελούν το γεωγραφικό διαμέρισμα της Ηπείρου. Η έκταση του Νομού είναι 4.997 Km² και είναι ο μεγαλύτερος σε έκταση νομός της Ηπείρου καλύπτοντας το 54,3% της έκτασης, ενώ σε σύγκριση με τη Χώρα βρίσκεται στην τρίτη θέση μετά τους Νομούς Αιτωλοακαρνανίας (5.448 Km²) και Λάρισας (5.381 Km²) καλύπτοντας στο σύνολο της Χώρας το 3,8%.

Η οροσειρά της Πίνδου στα ανατολικά, απομονώνει τον Νομό από την Κεντρική και Ανατολική Ελλάδα. Η απομόνωση αυτή γίνεται εντονότερη κατά την χειμερινή περίοδο λόγω της προβληματικότητας της επικοινωνίας του Νομού μέσω Ρίου – Αντιρρίου, Κατάρας, Πενταλόφου αλλά και της αεροπορικής γραμμής λόγω των ειδικών συνθηκών της περιοχής. Η απομόνωση αυτή του Νομού έχει άμεσες συνέπειες στην οικονομική και κοινωνική εξέλιξή του.

1.2 Έδαφος – Φυσικοί Πόροι

Η γεωμορφολογική διαμόρφωση του Νομού είναι έντονα ορεινή και κυρίως το ορεινό συγκρότημα της Πίνδου με τις προεκτάσεις του, διαμορφώνουν ένα τραχύ ανάγλυφο του εδάφους με έντονα στοιχεία διάβρωσης, ιδιαίτερα στην ορεινή περιοχή του Νομού.

Στο σύνολο της έκτασης του Νομού, οι πεδινές εκτάσεις καλύπτουν μόλις το 3,3%, η ημιορεινή το 8,2% και η ορεινή το 88,5%. Τα αντίστοιχα ποσοστά για το σύνολο του Νομού είναι 10,8%, 15,1% και 74,3%, ενώ για το σύνολο της Χώρας 28,8%, 28,9% και 42,3%.

Το υπέδαφος του Νομού και γενικότερα της Ηπείρου θεωρείται πλούσιο σε μεταλλικά ορυκτά (ορυκτό άλας, υδρογονάνθρακες, τύρφη, φωσφορίτες, χαλαζιακή

άμμος) όμως η έντονη διακύμανση του ανάγλυφου και η μη συστηματική έρευνα των διαθεσίμων πόρων της οδηγούν στη χρονική υστέρηση της ανάπτυξης του τομέα αυτού.

Ο βασικότερος ορυκτός πλούτος του Νομού είναι το γνωστό μπεζ μάρμαρο των Ιωαννίνων, του οποίου η εξόρυξη είναι σχετικά εύκολη.

1.3 Πληθυσμός

Ο πληθυσμός του Νομού ανέρχεται σε 170.239 κατοίκους (στοιχεία 2001) συγκεντρώνοντας το 1,7% του πληθυσμού της Χώρας και η πληθυσμιακή πυκνότητα είναι σε ποσοστό 34,6%.

Ο Νομός παρουσίασε την μεγαλύτερη μείωση πληθυσμού την περίοδο 1961-1971 με ποσοστό 13% που οφειλόταν στην μετανάστευση και στην αστυφιλία. Την περίοδο αυτή, η εκροή πληθυσμού από το νομό είναι 3,6 φορές μεγαλύτερη από την εκροή του συνόλου της χώρας. Κατά την περίοδο 1971-2001, ο πληθυσμός στο Νομό παρουσίασε αύξηση που οφείλεται στη φυσική κίνηση, στον επαναπατρισμό των μεταναστών και κυρίως στην υποδοχή εσωτερικών μεταναστών από την υπόλοιπη Περιφέρεια και οικονομικών μεταναστών από τις γειτονικές χώρες. (1971-81 αύξηση 9,3% του πληθυσμού, 1981-91 αύξηση 4,9%).

Σε σχέση τέλος με την κατανομή του πληθυσμού σε αστικό, ημιαστικό και αγροτικό, παρατηρείται έντονη τάση συγκέντρωσης του πληθυσμού των αγροτικών περιοχών στις αστικές και ημιαστικές περιοχές. Η μείωση του πληθυσμού των αγροτικών περιοχών ακολουθεί την πανελλαδική τάση, όπως και η αύξηση του αστικού πληθυσμού.

1.4 Η οικονομική Φυσιογνωμία Του Νομού Ιωαννίνων

Ακαθάριστο Προϊόν και κατά κεφαλή ΑΕΠ

Ο Νομός Ιωαννίνων και γενικά ολόκληρη η Ήπειρος είναι η λιγότερο αναπτυγμένη περιοχή της Ελλάδας, αν και την τελευταία τριακονταετία η οικονομία του Νομού παρουσίασε θετική εξέλιξη.

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ του νομού αν και υπερβαίνει αυτό της περιφέρειας, υπολείπεται του εθνικού. Πιο συγκεκριμένα, το 1998 το κατά κεφαλήν ΑΕΠ του

Νομού ανερχόταν σε 2,9 εκατ. δρχ. σε τιμές 2000, αντιστοιχώντας στο 105% του περιφερειακού και στο 1,4% του Εγχώριου προϊόντος καταλαμβάνοντας έτσι την 39^η θέση από τους 52 Νομούς της Χώρας.

Εργατικό Δυναμικό – Απασχόληση –Ανεργία

Κατά τη δεκαετία του '80 αλλά και στις αρχές του '90, το εργατικό δυναμικό του Νομού αυξήθηκε φθάνοντας τα 58.536 άτομα (1994), μέσα από την εισροή μεταναστών από την υπόλοιπη Περιφέρεια και τις γειτονικές χώρες. Την περίοδο 1981-1994, ο Νομός Ιωαννίνων παρουσίαζε το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας παρ' όλο που οι θέσεις εργασίας αυξήθηκαν κατά 2,6% φθάνοντας το 1994 τις 51.536 με αιχμή τον τριτογενή τομέα. Τον Δεκέμβριο του 1998 ο Νομός είχε το 10ο υψηλότερο ποσοστό εγγεγραμμένης ανεργίας με ποσοστό 26%. Το 1994, ο τριτογενής τομέας συμμετείχε κατά 56,7% στη συνολική απασχόληση ακολουθούσε ο δευτερογενής με 22,7% και τέλος ο πρωτογενής με 20,7%. Η μείωση της απασχόλησης στον πρωτογενή και στον δευτερογενή τομέα σε συνδυασμό με την αύξηση του εργατικού δυναμικού και την αδύναμη διασύνδεση των τομέων δεν αντισταθμίστηκε από την αύξηση των θέσεων εργασίας στον τριτογενή με αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας.

2. Δευτερογενής τομέας – Θέση και Κλάδοι Δραστηριοποίησης

2.1 Θέση του τομέα

Ο Νομός παράγει πάνω από το 40% του ακαθάριστου περιφερειακού προϊόντος στο δευτερογενή τομέα, παρατηρείται όμως διαχρονική μείωση της απασχόλησης. Η μείωση στην απασχόληση παράλληλα με την αύξηση του παραγόμενου ακαθάριστου προϊόντος, υποδηλώνει αυξημένη αποδοτικότητα / παραγωγικότητα που όμως δεν συνοδεύεται από διεύρυνση της παραγωγικής βάσης. Ιδιαίτερη βαρύτητα έχουν οι δραστηριότητες των κατασκευών και της μεταποίησης, που συμμετέχουν αθροιστικά πάνω από 80% στο ακαθάριστο προϊόν του τομέα.

Παράγοντες που επηρεάζουν την εξέλιξη του δευτερογενούς τομέα στο Νομό είναι η απομόνωση που συνεπάγεται η γεωγραφική θέση του Νομού, οι εξελίξεις

στον πρωτογενή τομέα λόγω της σημασίας των επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν ως πρώτη ύλη την παραγωγή του και το μικρό μέγεθος και η διασπορά των κυρίως οικογενειακών επιχειρήσεων.

2.2 Κλάδοι παραγωγής

◆ Κλάδος Επεξεργασίας Μαρμάρου

Στο νομό Ιωαννίνων λειτουργούν 62 μονάδες επεξεργασίας μαρμάρου. Στον αριθμό αυτό δεν συμπεριλαμβάνονται οι μονάδες εξόρυξης, οι οποίες λειτουργούν ως αυτοτελείς επιχειρήσεις και υπάγονται στον πρωτογενή τομέα.

Οι περισσότερες μονάδες είναι συγκεντρωμένες σε κυρίως σε μαρμαροφόρες περιοχές (Γραμμενοχώρια, Μάρμαρα κλπ)

Η μονάδες που είναι σε λειτουργία είναι στην πλειοψηφία τους οικογενειακής μορφής με περιορισμένο αριθμό απασχολούμενων, χωρίς να παρατηρείται εξελικτικά ή δυναμικά αυξητική τάση μεταβολής των απασχολούμενων.

Ο κλάδος επεξεργασίας μαρμάρου είναι κλάδος έντασης κεφαλαίου και διαθέτει επενδυμένα σημαντικά πάγια κεφάλαια με τη μορφή κυρίως του μηχανολογικού εξοπλισμού. Ο σχηματισμός των παγίων των περισσότερων μονάδων προήλθε κυρίως από αυτοχρηματοδότηση και τραπεζικό δανεισμό.

Η μέση κατά μονάδα απασχόληση είναι 6,3 άτομα, ενώ μόνο το 17% των μονάδων απασχολούν περισσότερα από 10 άτομα, δείκτες που προσδιορίζουν το μικρό και μέσο μέγεθος των επιχειρήσεων.

Περίπου 40 μονάδες η οποίες είναι και κατά τεκμήριο οι μεγαλύτερες, είναι κάθετα ολοκληρωμένες δηλαδή διαθέτουν και λατομεία εξόρυξης πρώτων υλών.

Η λογιστική αξία των επενδυμένων παγίων κεφαλαίων (σε τιμές του 1995) εκτιμάται σε 2.500.000.000 δρχ, που σημαίνει ότι το μέσο κατά μονάδα ύψος επενδυμένων κεφαλαίων ανέρχεται σε 40.500.000 δρχ.

Ο μέσος κύκλος εργασιών που πραγματοποιούν οι μονάδες που λειτουργούν στον κλάδο ανέρχεται σε 56.500.000 δρχ.

Στον κλάδο απασχολούνται συνολικά 200 άτομα. Αν στον αριθμό αυτό προστεθούν οι ιδιοκτήτες των μικρών κυρίως μονάδων και οι απασχολούμενοι στα λατομεία, τότε η συνολική απασχόληση ανέρχεται σε περίπου 500 άτομα.

Ο κλάδος του μαρμάρου αντιμετωπίζει τα τελευταία χρόνια σοβαρά προβλήματα. Τόσο ο αριθμός των μονάδων όσο και ο όγκος της παραγωγής έχουν μειωθεί αισθητά. Οι λόγοι είναι πολλοί και δύσκολα αναστρέψιμοι:

- Βαθμιαία εξάντληση των πετρωμάτων και κυρίως των επιφανειακών που παρέχουν τη δυνατότητα εξόρυξης με περιορισμένο συγκριτικά κόστος.
- Αύξηση του κόστους εξόρυξης και συνεπώς και του κόστους παραγωγής.
- Μικρό μέγεθος και χαμηλό επίπεδο παραγωγικής και διοικητικής οργάνωσης.
- Δυσχέρειες στην θεσμοθέτηση, την εξεύρεση και την κατοχύρωση λατομικών περιοχών και χώρων.
- Αυξημένο κόστος μεταφοράς τόσο της πρώτης ύλης όσο και του τελικού προϊόντος στα κέντρα κατανάλωσης.
- Πρακτική αδυναμία πραγματοποίησης εξαγωγών λόγω του μικρού μεγέθους των μονάδων και της έλλειψης εξαγωγικού marketing.
- Εμφάνιση στην αγορά υποκατάστατων σε ανταγωνιστικές τιμές και σε καλή ποιότητα.
- Μείωση της οικοδομικής δραστηριότητας.
- Σχετική μεταβολή των προτιμήσεων του καταναλωτικού κοινού.

Παρά τα προβλήματα ο κλάδος έχει μεγάλες προοπτικές εξέλιξης και ανάπτυξης με προϋπόθεση την καλύτερη οργάνωση των μονάδων την εφαρμογή σύγχρονων τεχνικών διοίκησης και την εξασφάλιση των αναγκαίων πρώτων υλών.

♦ Κλάδος Επεξεργασίας Γάλακτος

Στον Ν. Ιωαννίνων λειτουργούν 23 μονάδες επεξεργασίας γάλακτος. Οι μονάδες είναι χωρικά κατανεμημένες σε ολόκληρο το Νομό με μεγαλύτερη όμως συγκέντρωση στο λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των μικρών επιχειρήσεων (88%) είναι οικογενειακής που χαρακτηρίζονται από τη μικρή απασχόληση, το μικρό μέγεθος εκμετάλλευσης και την περιορισμένη ποικιλία των παραγόμενων προϊόντων.

Δεσπόζουσα θέση στον κλάδο κατέχει η γαλακτοβιομηχανία «ΔΩΔΩΝΗ», η οποία επεξεργάζεται το 55% περίπου του συνολικά παραγόμενου γάλακτος στον Ν. Ιωαννίνων, ενώ πραγματοποιεί το 80% του συνολικού κύκλου εργασιών.

Η γαλακτοβιομηχανία «ΔΩΔΩΝΗ» προμηθεύεται γάλα και από άλλες περιοχές της χώρας, παράγει σχεδόν ολόκληρη την ποικιλία των προϊόντων του κλάδου ενώ εξάγει ένα σημαντικό μέρος της παραγωγής της.

Τη δεύτερη θέση από πλευράς μεγέθους κατέχει η γαλακτοβιομηχανία «ΠΙΝΔΟΣ», η οποία όμως υπολείπεται κατά πολύ από την «ΔΩΔΩΝΗ» σε μέγεθος, απασχόληση και παραγωγή.

Ο συνολικός αριθμός των απασχολούμενων στον κλάδο ανέρχεται σε 590 άτομα.

Η λογιστικά αξία των επενδυμένων κεφαλαίων υπολογίζεται σε 3.500.000.000 δρχ (τιμές 1995), ενώ ο πραγματοποιούμενος κύκλος εργασιών υπερβαίνει τα 14-15.000.000.000 δρχ.

Η τεχνολογική κατάσταση του εξοπλισμού και των εγκαταστάσεων, κυρίως των μεγάλων μονάδων, είναι υψηλού επιπέδου αλλά βελτιώνεται και εκσυγχρονίζεται διαρκώς σύμφωνα και με τις απαιτήσεις του κλάδου.

Ο κλάδος επεξεργασίας του γάλακτος θεωρείται από τους πλέον δυναμικούς στο Νομό με σημαντική συμμετοχή στη διαμόρφωση του Α.Ε.Π. Η συνέχιση της δυναμικής πορείας του κλάδου μπορεί να συνεχιστεί με την ορθολογική και στελέχωση και οργάνωση των μονάδων.

♦ Κλάδος Επεξεργασίας Κρέατος

Πρωτεύουσα θέση στον κλάδο κατέχει η βιομηχανία παραγωγής και επεξεργασίας κρέατος και πουλερικών.

Οι μονάδες που λειτουργούν στον κλάδο, χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό καθετοποίησης κυρίως στον τομέα της παραγωγής κρέατος.

Δύο μεγάλες μονάδες εκπροσωπούν το 99% περίπου του κλάδου στον τομέα των πουλερικών. Πρόκειται για τον Πτηνοτροφικό Συνεταιρισμό Ιωαννίνων και τις «Πτηνοτροφικές επιχειρήσεις – Θ. Νιτσιάκος Α.Ε.»

Το σύνολο των πτηνοτρόφων της περιοχής (περίπου 650) αποτελούν συνεταιίρους, μέλη ή συνεργάτες των παραπάνω επιχειρήσεων. Το επίπεδο των κτιριακών εγκαταστάσεων καθώς και της αυτοματοποίησης και εκμηχάνισης των εργασιών αυτών των πτηνοτροφείων συνεχώς βελτιώνεται.

Οι μεγάλες μονάδες του κλάδου που θεωρούνται από τις μεγαλύτερες τις χώρας, διαθέτουν σύγχρονα σφαγεία και εγκαταστάσεις επεξεργασίας του κρέατος (παραγωγή τυποποιημένου κρέατος και κρεατοσκευασμάτων), μονάδες αναπαραγωγής, εκκολαπτήρια και εργοστάσια ζωοτροφών, τροφοδοτώντας τα μέλη τους τόσο με νεοσσούς όσο και με πτηνοτροφές.

Οι πωλήσεις τους απευθύνονται χωρικά σε ολόκληρη σχεδόν τη χώρα διαθέτοντας οργανωμένα δίκτυα διανομής.

Ο πραγματοποιούμενος κύκλος εργασιών (τιμές 1995) υπερβαίνει τα 15.000.000.000 δρχ. και είναι σημαντικά αυξανόμενος διαχρονικά.

Η συνολική απασχόληση ανέρχεται σε 570 άτομα, χωρίς να συνυπολογίζονται οι πτηνοτρόφοι – μέλη των επιχειρήσεων και οι έμμεσα απασχολούμενοι στον κλάδο.

Η Συνεταιριστική Βιομηχανία Κρέατος Ηπείρου (Σ.Β.Ε.Κ.Η. ΑΕ) είναι η μόνη μονάδα του κλάδου που ασχολείται με την επεξεργασία και διάθεση κρέατος (πλην πουλερικών).

Διαθέτει σύγχρονες εγκαταστάσεις και παρά τα προβλήματα που αντιμετώπισε στα πρώτα στάδια λειτουργίας της, φαίνεται ότι καταξιώνεται στον κλάδο και σταθεροποιεί τη θέση της.

Επεξεργάζεται κρέας αιγοπροβάτων και χοιρινών όχι μόνο του Νομού Ιωαννίνων αλλά και της ευρύτερης περιοχής. Τα προϊόντα της διατίθενται σε πολλές περιοχές της χώρας ενώ διευρύνει συνεχώς χωρικά και οργανωτικά το δίκτυό της.

Σημαντικό πρόβλημα για την Σ.Β.Ε.Κ.Η. ΑΕ αποτελεί η μεγάλη δανειακή της επιβάρυνση και το μεγάλο ύψος των ληξιπρόθεσμων οφειλών της.

Παράλληλα με την κρεατοπαραγωγική πτηνοτροφία λειτουργούν και 9 μονάδες παραγωγής αυγών, οι οποίες διαθέτουν σύγχρονο εξοπλισμό και καλύπτουν το 100% της παραγωγής στο Νομό.

Παρά το γεγονός ότι ο κλάδος της πτηνοτροφίας παρουσιάζει συνεχή βελτίωση, πρέπει να σημειωθεί ότι απέχει πολύ από το άριστο σημείο και αυτό οφείλεται στην εφαρμογή ανορθολογικών μεθόδων οργάνωσης και στην έλλειψη κατάλληλων στελεχών.

♦ Κλάδος Τροφίμων Και Ποτών

Ο κλάδος τροφίμων παρουσιάζει πολλές ιδιαιτερότητες και είναι δύσκολο να μελετηθεί. Θεωρείται όμως βασικός κλάδος κυρίως από πλευράς αριθμού μονάδων.

Στον κλάδο λειτουργεί μικρός αριθμός οικογενειακών μονάδων που παράγουν παραδοσιακά προϊόντα.

Εξαίρεση αποτελεί η λειτουργία 2 σχετικά μεγάλου μεγέθους αρτοποιιομηχανιών καθώς και η λειτουργία ορισμένων μονάδων παραγωγής βιομηχανοποιημένων ειδών ζαχαροπλαστικής που διατίθενται σχεδόν σε όλη τη χώρα.

Στον κλάδο της χοιροτροφίας λειτουργούν περίπου 40 μονάδες όλες εμπορικής κατεύθυνσης, εκτρέφουν δηλαδή και διαθέτουν χοιρινά για κρέας.

Ένας κλάδος που ανήκει περισσότερο στον πρωτογενή τομέα και έχει κοινά χαρακτηριστικά με την χοιροτροφία

Στον κλάδο της βιομηχανίας ζωοτροφών λειτουργούν στο Νομό και ειδικά κοντά στην πόλη των Ιωαννίνων 3 εργοστάσια που καλύπτουν τις ανάγκες όχι μόνο της περιοχής αλλά και ευρύτερα. Παράγουν πτηνοτροφές, χοιροτροφές, αιγοπροβατοτροφές, ιχθυοτροφές καθώς και συμπληρώματα.

Ο κλάδος των ποτών (κρασιά) τουλάχιστον από παράδοση παρουσιάζει για το Νομό Ιωαννίνων ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Η αμπελουργία στο νομό διακρίνεται σε δύο μεγάλες κατηγορίες, τη συστηματική και τη συμπληρωματική (μη συστηματική). Η συστηματική αμπελουργία εμφανίζεται κυρίως σε δύο περιοχές το Μέτσοβο και τη Ζίτσα καλύπτει

το 15,7% των συνολικών αμπελοκαλλιεργούμενων εκτάσεων και αντιπροσωπεύει το 26,5% της παραγωγής.

Στη Ζίτσα λειτουργούν 2 εργοστάσια παραγωγής εμφιαλωμένων κρασιών. Το πρώτο είναι Συνεταιριστικό, ενώ το δεύτερο ανήκει σε ιδιώτη. Και τα δύο εργοστάσια παράγουν κρασιά ανώτερης ποιότητας επεξεργάζοντας τα σταφύλια των αμπελώνων της περιοχής αλλά και άλλων περιοχών της χώρας.

Στο Μέτσοβο λειτουργεί καθετοποιημένη οινοποιητική μονάδα με δικούς της αμπελώνες παράγοντας σε περιορισμένη παραγωγική κλίμακα κρασιά εξαιρετικής ποιότητας και φήμης.

Παράλληλα με τις μεγάλες μονάδες του κλάδου λειτουργεί στο Νομό μικρός αριθμός εργαστηρίων, κατά βάση βιοτεχνικής ή οικοτεχνικής μορφή, που παράγουν κρασιά ειδικών απαιτήσεων και απευθύνονται στην κάλυψη των αναγκών μικρού μέρους της τοπικής αγοράς.

Τέλος, στο Νομό Ιωαννίνων λειτουργούν δύο ικανοποιητικού μεγέθους βιομηχανίες εμφιάλωσης νερού, με σημαντικό κύκλο εργασιών και ευρύ δίκτυο διανομών.

♦ Κλάδος Προϊόντων Από Ξύλο

Ο κλάδος προϊόντων από ξύλο είναι ιδιαίτερα εκτεταμένος στον Νομό Ιωαννίνων τόσο από πλευράς αριθμού μονάδων (197 μονάδες) όσο και επί μέρους αντικειμένων τους.

Το μέσο μέγεθος των μονάδων είναι μικρό, με μέση απασχόληση, που δεν υπερβαίνει για το σύνολο των επιχειρήσεων, τα τέσσερα άτομα.

Ακόμη και οι λίγες, σχετικά μεγάλου μεγέθους μονάδες, παράγουν εξειδικευμένα προϊόντα (έπιπλα, πριστή ξυλεία κλπ) τα οποία διαθέτουν, σε μεγάλο ποσοστό, στην τοπική αγορά.

Οι λειτουργούσες βιομηχανίες ξύλου χρησιμοποιούν τοπικές πρώτες ύλες αλλά και πρώτες ύλες που προμηθεύονται από άλλες περιοχές της χώρας ή εισάγουν (για ειδικές χρήσεις).

Η οικοδομική κρίση επηρέασε σημαντικά τις περισσότερες μονάδες ξύλου που αντιμετωπίζουν προβλήματα βιωσιμότητας λόγω του μικρού μεγέθους τους.

Επιπρόσθετα στον τομέα των ξύλινων επίπλων και επίπλων επαγγελματικών χώρων η δραστηριότητα των τοπικά μεγάλων μονάδων του Κέντρου με

ανταγωνιστικές τιμές και ικανοποιητική ποιότητα προϊόντων, καθιστούν επισφαλή την λειτουργία των τοπικών μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.

♦ Κλάδος Χημικών Προϊόντων

Καθαρά χημική βιομηχανία δεν υπάρχει στον Νομό Ιωαννίνων. Στον κλάδο αυτό εντάσσονται η βιομηχανία παραγωγής φαρμάκων, η βιομηχανία παραγωγής χρωμάτων και βερνικιών και η βιομηχανία παραγωγής προϊόντων από πλαστικό.

Σε κοντινή απόσταση από την πόλη των Ιωαννίνων, λειτουργεί μία βιομηχανία παραγωγής ευρέως φάσματος φαρμάκων μόνο για ανθρώπους. Απασχολεί περίπου 50 άτομα και ο κύκλος εργασιών της ξεπερνά το 1 δις. Δρχ.

Στο Νομό λειτουργούν επίσης τρεις (3) βιομηχανικές μονάδες παραγωγής χρωμάτων και βερνικιών επίπλων. Απασχολούν συνολικά 14 άτομα και είναι μικρού μεγέθους, με εμπορικό βεληνεκές κυρίως στην ευρύτερη περιοχή της Ηπείρου. Ο συνολικός κύκλος εργασιών τους δεν υπερβαίνει τα 300-320 εκ. δρχ.

Στον τομέα παραγωγής πλαστικών ειδών συσκευασίας δραστηριοποιούνται πέντε (5) μονάδες μικρού μεγέθους που καλύπτουν τις ανάγκες του Νομού και, σε ένα ποσοστό, της Ηπείρου.

Τέλος στον κλάδο μονωτικών υλικών λειτουργούν στον Νομό δύο (2) μονάδες παραγωγής διογκωμένης πολυστερίνης (φελιζόλ), με μικρή απασχόληση και κύκλο εργασιών, που λόγω και της ιδιαιτερότητας του προϊόντος (μεγάλος όγκος και μικρή τιμή), απευθύνονται στην τοπική αγορά.

♦ Κλάδος Οικοδομικών Και Λοιπών Υλικών

Σημαντική θέση στον κλάδο κατέχουν οι βιομηχανίες παραγωγής έτοιμου σκυροδέματος, και παραγωγής αδρανών υλικών καθώς και οι βιομηχανίες παραγωγής τούβλων, τσιμεντοσωλήνων και τσιμεντόλιθων.

Κοντά στην πόλη των Ιωαννίνων λειτουργούν τρεις (3) μονάδες παραγωγής έτοιμου σκυροδέματος, μεγάλου σχετικά μεγέθους που καλύπτουν τις ανάγκες της τοπικής αγοράς. Οι δύο από αυτές παράγουν και αδρανή υλικά. Απασχολούν συνολικά 110 άτομα περίπου και ο κύκλος εργασιών τους υπολογίζεται σε 2 δις. Δρχ ετησίως.

Στο Νομό επίσης λειτουργούν δύο (2) μονάδες παραγωγής τούβλων, οι οποίες απασχολούν 35 άτομα. Οι μονάδες αυτές είναι μεσαίου μεγέθους με περιορισμένη

εμπορική εμβέλεια, ενώ η λειτουργική και τεχνολογική κατάσταση τόσο του εξοπλισμού όσο και των εγκαταστάσεων δεν είναι ιδιαίτερα ικανοποιητική.

♦ **Κλάδος Κατασκευής Μηχανών Και Συσκευών**

Ο κλάδος αυτός δεν παρουσιάζει ιδιαίτερη ανάπτυξη στον Νομό Ιωαννίνων. Οι μονάδες που λειτουργούν είναι μικρού μεγέθους, αποκλειστικά βιοτεχνικού χαρακτήρα και με περιορισμένο εύρος παραγόμενων προϊόντων. Κατά κύριο λόγο ασχολούνται με μηχανουργικές εργασίες χωρίς όμως να έχουν πλήρη παραγωγική αυτοτέλεια και αυτοδυναμία.

Συγκριτικά ικανοποιητικού μεγέθους είναι τρεις (3) μονάδες παραγωγής επαγγελματικών ψυγείων και ανοξείδωτων κατασκευών και μία (1) μονάδα κατασκευής εξοπλισμού κτηνοτροφικών και γεωργικών επιχειρήσεων, όπου απασχολούν συνολικά 20-25 άτομα και έχουν ετήσιο κύκλο εργασιών 150-170.000.000 δρχ.

♦ **Κλάδος Παραγωγής Αντικειμένων Από Μέταλλο**

Ο κλάδος παραγωγής αντικειμένων από μέταλλο είναι ιδιαίτερα ευρύς. Στον Νομό Ιωαννίνων λειτουργεί μεγάλος αριθμός μικρού μεγέθους επιχειρήσεων, που δραστηριοποιούνται στον τομέα του μετάλλου. Τα επεξεργαζόμενα μέταλλα είναι μεγάλης ποικιλίας (σίδηρος, χαλκός, χάλυβας, αλουμίνιο κλπ) ενώ τα παραγόμενα προϊόντα, τα οποία και εξάγονται, είναι διαφορετικών και ποικίλων χρήσεων.

Περίοπτη θέση στον κλάδο κατέχουν τρεις (3) μεγάλου μεγέθους βιομηχανίες (χυτήρια, μεταλλικά νομίσματα, παραγωγή κάδων απορριμμάτων κλπ) όπου απασχολούν σημαντικό αριθμό εργαζομένων.

Ο συνολικός αριθμός των λειτουργουσών μονάδων ανέρχεται σε 130 ενώ το προσωπικό που απασχολούν ανέρχεται περίπου σε 750 άτομα.

♦ Κλάδος Κλωστοϋφαντουργίας

Καθ' αυτό κλωστοϋφαντουργικές μονάδες δεν υπάρχουν στον Νομό, με εξαίρεση 2-3 βιοτεχνικές μονάδες παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων που συνεχώς φθίνουν.

Η μόνη συναφής δραστηριότητα που υφίσταται, αφορά την παραγωγή έτοιμων ενδυμάτων και πλεκτών.

Ο κλάδος παραγωγής έτοιμων ενδυμάτων (κυρίως φασών) γνώρισε στο παρελθόν άνθηση. Μετά από μια περίοδο κρίσης, σήμερα μόνο μία μονάδα μεγάλου σχετικά μεγέθους παρέμεινε στον κλάδο και ελάχιστες οικοτεχνικές κατά βάση μορφές, οι οποίες δεν έχουν δικές τους αγορές και εργάζονται σχεδόν αποκλειστικά για λογαριασμό τρίτων από τους οποίους και εξαρτώνται. Επίσης στον Νομό λειτουργεί σημαντικός αριθμός μονάδων παραγωγής πλεκτών. Οι μονάδες αυτές στην πλειοψηφία τους είναι μικρού μεγέθους και οικογενειακής μορφής και παράγουν σε βιοτεχνική ή οικοτεχνική βάση, προϊόντα που απευθύνονται κυρίως στην τοπική αγορά.

♦ Κλάδος Αργυροχρυσοχοΐας – Μεταλλοτεχνίας

Ο κλάδος, λόγω παράδοσης, έχει ιδιαίτερη άνθηση στο Νομό και ειδικότερα στην πόλη των Ιωαννίνων. Τα εργαστήρια αργυροχρυσοχοΐας και μεταλλοτεχνίας λειτουργούν στα Ιωάννινα από τον 17^ο αιώνα παρουσιάζοντας σημαντική άνθηση. Ενεργή παρέμεινε μόνο η δραστηριότητα επεξεργασίας του ασημιού και των μετάλλων, ενώ η χρυσοχοΐα και η χρυσοκεντητική έχουν σχεδόν εκλείψει.

Η παραγωγή είναι οργανωμένη σε καθαρά βιοτεχνική και οικοτεχνική βάση, ενώ ορισμένες προσπάθειες βιομηχανικής παραγωγής που έγιναν στο παρελθόν απέτυχαν.

Ο αριθμός των εργαστηρίων αργυροχρυσοχοΐας και μεταλλοτεχνίας που λειτουργεί στον Νομό ανέρχεται σε 127, απασχολώντας περίπου 380 άτομα. ο συνολικός αριθμός των απασχολούμενων πλησιάζει τα 550 άτομα αν συνυπολογισθούν και οι ίδιοι οι βιοτέχνες ή άτομα των οικογενειών τους. Επιπλέον, περίπου 70-80 εργαστήρια λειτουργούν ανεπίσημα σε οικοτεχνική βάση, αυξάνοντας έτσι ακόμα περισσότερο τον αριθμό των απασχολούμενων.

Από τα παραγόμενα προϊόντα το 35% περίπου διατίθεται στην τοπική αγορά, το 60% στην ελληνική Αγορά και το 5% στην εξωτερική αγορά. Το μικρό μέγεθος των μονάδων, η έλλειψη οργανωτικής υποδομής, η ανεπαρκής προβολή και προώθηση των προϊόντων, αποτελούν ορισμένους από τους σημαντικότερους λόγους της περιορισμένης ανάπτυξης της εξαγωγικής δραστηριότητας.

2.3 Βασικά μεγέθη ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

Στον πίνακα που ακολουθεί (πίνακας 1), παρουσιάζονται συνοπτικά τα βασικά μεγέθη του δευτερογενή τομέα ανά κλάδο παραγωγής για το Νομό Ιωαννίνων. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζονται για το έτος 1995 ο αριθμός των επιχειρήσεων, η Μέση Ετήσια Απασχόληση (ΜΕΑ) και ο τζίρος των επιχειρήσεων σε εκατ. €.

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι αναφερόμαστε στην μέση ετήσια απασχόληση μισθωτών υπαλλήλων (ΜΕΑ), που ασφαλίζονται στο Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ). Αυτό σημαίνει ότι δεν υπολογίζονται οι ασφαλισμένοι στα λοιπά ασφαλιστικά ταμεία καθώς και οι εργαζόμενοι που απασχολούνται εποχικά στις επί μέρους επιχειρήσεις. Επιπλέον, αναφέρουμε ότι δεν είναι εφικτή συλλογή και παρουσίαση στοιχείων για κλάδους του δευτερογενή τομέα στους οποίους εμφανίζονται λιγότερες από τέσσερις επιχειρήσεις. Αυτό γίνεται από την ΕΣΥΕ για λόγους προστασίας προσωπικών οικονομικών δεδομένων.

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 1 παρατηρούμε ότι όσον αφορά τον αριθμό των επιχειρήσεων, ο κλάδος των κατασκευών είναι αυτός που έχει τον μεγαλύτερο αριθμό με 761 μονάδες. Ακολουθούν ο κλάδος της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών είναι με 206 μονάδες παραγωγής, ο κλάδος της βιομηχανίας ξύλου με 197 και ο κλάδος της κατασκευής επίπλων με 144 μονάδες παραγωγής.

Όσον αφορά την μέση ετήσια απασχόληση (ΜΕΑ) παρατηρούμε ότι την μεγαλύτερη ΜΕΑ δεν την συναντάμε στον κλάδο των κατασκευών που έχει και το μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων, αλλά στον κλάδο της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών. Έτσι, ο κλάδος βιομηχανίας τροφίμων και ποτών απασχολεί 775 άτομα, ενώ ο κλάδος των κατασκευών 565 άτομα. Ακολουθούν ο κλάδος κατασκευής μεταλλικών

προϊόντων με 277 μισθωτούς υπαλλήλους και η κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά με 185 μισθωτούς υπαλλήλους.

Τέλος, όσον αφορά τον τζίρο των επιχειρήσεων, ο μεγαλύτερος τζίρος πραγματοποιείται από τη βιομηχανία τροφίμων και ποτών με 87,07 εκατ. €, και ακολουθούν ο κλάδος των κατασκευών με 45,35 εκατ. € και ο κλάδος κατασκευής μεταλλικών προϊόντων με 16,84 εκατ. €.

ΚΛΑΔΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΑΡ.ΕΠΙΧ	ΜΕΑ	ΤΖΙΡΟΣ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ	206	775	87,07
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΛΩΣΤΟΫΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΥΛΩΝ	22	22	1,24
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ:ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΒΑΦΗ ΓΟΥΝΑΡΙΚΩΝ	47	117	2,39
ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΕΨΗ ΔΕΡΜΑΤΟΣ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΤΑΞΙΔΙΟΥ (ΑΠΟΣΚΕΥΩΝ), ΤΣΑΝΤΩΝ, ΕΙΔΩΝ ΣΕΛΟΠΟΙΙΑΣ, ΕΙΔΩΝ ΣΑΓΜΑΤΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ	5	14	0,44
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΞΥΛΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΞΥΛΟ ΚΑΙ ΦΕΛΛΟ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΕΠΙΠΛΑ: ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΑΡΤΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ	197	180	11,33
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΑΡΤΟΠΟΛΤΟΥ, ΧΑΡΤΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	6	2	0,66
ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΗΧΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	32	59	1,95
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΠΤΑΝΘΡΑΚΑ (ΚΩΚ), ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΔΙΥΛΙΣΗΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ	1		
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΗΜΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	8	17	0,91
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΕΛΑΣΤΙΚΟ (ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ) ΚΑΙ ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	5	19	0,83
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΛΛΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΟΡΥΚΤΑ	87	185	9,90
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ	5	125	5,05
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ, ΜΕ ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΤΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	86	277	16,84
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΩΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ Μ.Α.Κ.	23	81	3,43
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΩΝ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ	1		
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΩΝ Μ.Α.Κ.	4	3	0,17
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΩΝ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑΣ, ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	2		
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ, ΟΡΓΑΝΩΝ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΠΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΡΟΛΟΓΙΩΝ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ	9	3	0,30
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΡΥΜΟΥΛΚΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΗΜΙΡΥΜΟΥΛΚΟΥΜΕΝΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	1		
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΠΛΩΝ: ΛΟΙΠΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ Μ.Α.Κ.	144	147	4,86
ΣΥΛΛΟΓΗ, ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΝΕΡΟΥ	2		
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	761	565	45,35
ΣΥΝΟΛΟ	1.654	2.591	192,72

Πίνακας 1: Αριθμός Επιχειρήσεων, Μέση Ετήσια Απασχόληση και Τζίρος δευτερογενή τομέα για το Νομό Ιωαννίνων (1995)
Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

3. Πλαίσιο ανάπτυξης του τομέα / εξειδίκευση

Η μεγέθυνση του δευτερογενούς τομέα θα εξαρτηθεί από την εξέλιξη των μεταποιητικών και κατασκευαστικών δραστηριοτήτων.

Στη μεταποίηση απαιτούνται παρεμβάσεις για την αύξηση της αποδοτικότητας των ιδιωτικών κεφαλαίων και της παραγωγικότητας της εργασίας. Η ενίσχυση της ιδιωτικής επενδυτικής δραστηριότητας μπορεί να επιτευχθεί με την εξασφάλιση πρώτων υλών με ανταγωνιστικούς όρους, τη διεύρυνση των ευκαιριών για τη διάθεση των έτοιμων προϊόντων σε συγκεκριμένες αγορές και σε ανταγωνιστικές τιμές, την εξασφάλιση ευνοϊκού επιχειρηματικού περιβάλλοντος και τη διαφοροποίηση των παραγόμενων προϊόντων.

Η πορεία των κατασκευών θα εξαρτηθεί από τις εξελίξεις στους τομείς του τουρισμού, του εμπορίου και της μεταποίησης και των έργων υποδομής.

Ιδιαίτερο βάρος θα πρέπει να δοθεί στην επιλογή των προς ενίσχυση κλάδων, με κριτήριο τη σύνδεση τους με άλλες δραστηριότητες: παραγωγή δευτερογενών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων (ζωοτροφές, λεκιθίνη, τυρί, τυποποίηση οίνου ονομασίας προέλευσης και μελιού, παραδοσιακά γλυκίσματα), εξόρυξη, παραδοσιακή χειροτεχνία και οικοτεχνία, κατασκευές, παραγωγή προϊόντων ονομασίας προέλευσης.

Η μεταποίηση της αγροτικής παραγωγής μπορεί να λειτουργήσει συμπληρωματικά με την τουριστική δραστηριότητα, τροφοδοτώντας τη τουριστική αγορά και τις κατασκευές. Ειδικότερα, οι παράμετροι που μπορούν να λειτουργήσουν θετικά είναι η ενίσχυση και διεύρυνση της αγροτικής παραγωγής, η παρουσία του Πανεπιστημίου και του Τ.Ε.Ι Ιωαννίνων, το Γ' ΚΠΣ 2000-2006 και οι Κοινοτικές Πρωτοβουλίες καθώς και ο αναθεωρημένος νόμος 2601/98 που προβλέπει ευνοϊκές ρυθμίσεις για τις μεταποιητικές επιχειρήσεις. Στόχος είναι η αύξηση του ακαθάριστου προϊόντος του τομέα, μέσω του εκσυγχρονισμού και της διεύρυνσης του, η αύξηση της απασχόλησης σε αυτόν, η αύξηση του κατά απασχολούμενο προϊόντος και κατ' επέκταση της ανταγωνιστικότητας του. Η εξέλιξη αυτή μπορεί να διασφαλίσει τη βιώσιμη ανάπτυξη του τομέα, χωρίς να υπάρχει η ανάγκη συνεχών, έντονων εξωγενών παρεμβάσεων.

ΝΟΜΟΣ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ

1. Γενικά Χαρακτηριστικά του Νομού – Κοινωνική και Οικονομική Μορφολογία

1.1 Θέση – Έκταση του Νομού

Ο Νομός Θεσπρωτίας βρίσκεται στο βορειοδυτικό τμήμα της Χώρας και με έκταση 1.515 km² καλύπτει το 1,5% της έκτασής της. Αποτελείται από τέσσερις επαρχίες (Φιλιατών, Σουλίου, Θυαμίδος και Μαργαριτίου), ενώ η τοπική αυτοδιοίκηση εκφράζεται μέσα από τους 8 Δήμους και 2 Κοινότητες, με πρωτεύουσα την πόλη της Ηγουμενίτσας.

Ο Νομός συνορεύει στα βόρεια με την Αλβανία και τον Νομό Ιωαννίνων, στα ανατολικά με τον Νομό Ιωαννίνων, στα νότια με τον Νομό Πρεβέζης και στα δυτικά βρέχεται από το Ιόνιο πέλαγος.

Ο Νομός Θεσπρωτίας και ιδιαίτερα η πόλη της Ηγουμενίτσας αποτελούν την πύλη της χώρας μας προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ το λιμάνι της Ηγουμενίτσας, μετά την ολοκλήρωση των εργασιών του, και σε συνδυασμό με το τελείωμα της Εγνατίας Οδού και της Παραϊόνιας Οδού, θα γίνει ένας από τους ουσιαστικότερους κόμβους των διευρωπαϊκών δικτύων σε ευρωπαϊκή κλίμακα.

1.2 Έδαφος – Φυσικοί Πόροι

Το έδαφος της Θεσπρωτίας είναι κυρίως ορεινό και ημιορεινό, ενώ οι καλλιεργούμενες εκτάσεις αποτελούν το 13,8% της συνολικής έκτασης.

Οι ορεινές περιοχές καλύπτουν το 43,4% οι ημιορεινές το 39,9%, ενώ οι πεδινές το 16,7%.

Χαρακτηριστική είναι η έντονη παρουσία του υγρού στοιχείου – ακτή Ιονίου, ποταμός Καλαμάς και Αχέροντας, λίμνη Καλοδικίου, βάλτοι και λιμνοθάλασσες.

1.3 Πληθυσμός

Ο πληθυσμός του Νομού ανέρχεται σε 46.091 κατοίκους (στοιχεία 2001), συγκεντρώνοντας το 0,5% του πληθυσμού της χώρας. Η πληθυσμιακή πυκνότητα είναι 30,5%, ποσοστό χαμηλό μεν, αλλά δικαιολογημένο λόγω του ορεινού χαρακτήρα του εδάφους του Νομού.

Ο Νομός παρουσίασε την μεγαλύτερη μείωση πληθυσμού την περίοδο 1961-1971 με ποσοστό 21,9% που οφειλόταν στην μετανάστευση και στην αστυφιλία. Κατά την περίοδο 1971-2001, ο πληθυσμός στο Νομό παρουσίασε αύξηση που οφείλεται στη φυσική κίνηση, στον επαναπατρισμό των μεταναστών και κυρίως στην υποδοχή εσωτερικών μεταναστών από την υπόλοιπη Περιφέρεια και οικονομικών μεταναστών από τις γειτονικές χώρες. (1971-81 αύξηση 1,5% του πληθυσμού, 1981-91 αύξηση 7%, 1991-2001 αύξηση 4,3%).

Σε σχέση τέλος με την κατανομή του πληθυσμού σε ημιαστικό και αγροτικό, παρατηρείται έντονη τάση συγκέντρωσης του πληθυσμού των αγροτικών περιοχών στις ημιαστικές περιοχές. Η μείωση του πληθυσμού των αγροτικών περιοχών ακολουθεί την πανελλαδική τάση. Έτσι, το 27,5% του πληθυσμού είναι ημιαστικός, το 72,5% αγροτικός, ενώ το 47% είναι ημιορεινός και το 44,5% ορεινός.

1.4 Η οικονομική Φυσιогνωμία Του Νομού Θεσπρωτίας

Ακαθάριστο Προϊόν και κατά κεφαλή ΑΕΠ

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ του Νομού σύμφωνα με την απογραφή του 2001, ανέρχεται σε 3,16 εκατ. δρχ. είναι δηλαδή κατά 25% χαμηλότερο από τον αντίστοιχο μέσο όρο της Χώρας, γεγονός που κατατάσσει την Θεσπρωτία στην 43^η θέση μεταξύ των 52 Νομών. Παράλληλα, ο Νομός παράγει το 0,3% του ακαθάριστου εγχώριου Προϊόντος (5^η χαμηλότερη συμμετοχή), ενώ ο παραγωγικός ιστός του κυριαρχείται από την γεωργία και την κτηνοτροφία.

Εργατικό Δυναμικό – Απασχόληση –Ανεργία

Το συνολικό εργατικό δυναμικό του Νομού ανέρχεται σε 16.146 άτομα (1991), ενώ οι απασχολούμενοι είναι 14.405 (1991). Η εγγεγραμμένη ανεργία διατηρείται

σταθερά υψηλή, στο 28% το Δεκέμβριο του 1997 και 1998, με πολύ χαμηλή αναλογία όμως εγγεγραμμένων στον ΟΑΕΔ απασχολούμενων στον συνολικό πληθυσμό.

Το 46,1% του εργατικού δυναμικού απασχολείται στον πρωτογενή τομέα, το 22,3% στον δευτερογενή και το 31,6% στον τριτογενή. Το 1998, ο τριτογενής τομέας συμμετείχε κατά 76,3% στο ΑΕΠ του Νομού, ακολουθούσε ο πρωτογενής με 14% και τέλος ο δευτερογενής με 9,97%.

2. Δευτερογενής τομέας – Θέση και Κλάδοι Δραστηριοποίησης

2.1 Θέση του τομέα

Στον Νομό Θεσπρωτίας ο δευτερογενής τομέας συμμετέχει με ποσοστό 10% στη διαμόρφωση του περιφερειακού ΑΕΠ, ενώ ο κλάδος με τη μεγαλύτερη συμμετοχή είναι αυτός των τροφίμων και των ποτών.

Όπως προαναφέρθηκε, κυριαρχία στον παραγωγικό ιστό του Νομού έχει ο πρωτογενής τομέας, ενώ ο τομέας της μεταποίησης βρίσκεται σε υποτυπώδη μορφή παρά τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και την στήριξή του σε εθνική κλίμακα μέσα από τον Αναπτυξιακό Νόμο 2601/98 και τα μέτρα για την ενίσχυση των ΜΜΕ από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μέχρι τα τελευταία χρόνια η συμβολή του στην οικονομία του τόπου είναι περιορισμένη και αναφέρεται στην αξιοποίηση των προϊόντων του πρωτογενή τομέα (γαλακτοκομικά – ελαιοκομικά)

2.2 Απασχόληση στον κλάδο

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι αναφερόμαστε στην μέση ετήσια απασχόληση μισθωτών υπαλλήλων (ΜΕΑ), που ασφαλίζονται στο Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ). Αυτό σημαίνει ότι δεν υπολογίζονται οι ασφαλισμένοι στα λοιπά ασφαλιστικά ταμεία καθώς και οι εργαζόμενοι που απασχολούνται εποχικά στις επί μέρους επιχειρήσεις. Επιπλέον, αναφέρουμε ότι δεν είναι εφικτή συλλογή και παρουσίαση στοιχείων για κλάδους του δευτερογενή τομέα στους οποίους εμφανίζονται λιγότερες από τέσσερις επιχειρήσεις. Αυτό γίνεται από την ΕΣΥΕ για λόγους προστασίας προσωπικών οικονομικών δεδομένων.

Τα στοιχεία απασχόλησης για τους κλάδους του δευτερογενή τομέα παρουσιάζονται στον πίνακα 2.

ΚΛΑΔΟΣ	ΜΕΑ 94 (αριθμός απασχολούμενων)	ΜΕΑ 95 (αριθμός απασχολούμενων)
Λειτουργία γαλακτοκομείων και τυροκομία	7	9
Αρτοποιία: παραγωγή νωπών ειδών ζαχαροπλαστικής	14	14
Κατασκευή άλλων εξωτερικών ενδυμάτων	1	1
Κατασκευή ξυλουργικών προϊόντων για την οικοδομική	7	6
Κατασκευή τούβλων, πλακιδίων και λοιπών δομικών προϊόντων από οπτή γη	37	35
Παραγωγή έτοιμου σκυροδέματος	36	31
Κοπή και κατεργασία λίθων	7	7
Κατασκευή μεταλλικών κουφωμάτων	1	1
ΣΥΝΟΛΟ	110	104

Πίνακας 2: Μέση Ετήσια Απασχόληση στον δευτερογενή τομέα παραγωγής
Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

Από τα στοιχεία του πίνακα 2 παρατηρούμε καταρχήν ότι οι κλάδοι που απασχολούν τους περισσότερους εργαζόμενους είναι η παραγωγή έτοιμου σκυροδέματος και η κατασκευή τούβλων, πλακιδίων και λοιπών δομικών προϊόντων από οπτή γη ενώ ακολουθούν η αρτοποιία και η λειτουργία γαλακτοκομείων και τυροκομεία. Ο μικρός αριθμός ΜΕΑ αποδεικνύει την ύπαρξη μικρών σχετικά μονάδων, μεταποιητικών μονάδων οικογενειακού χαρακτήρα και την πιθανή έντονη εποχική εργασία.

2.3 Κλάδοι Παραγωγής

♦ Μεταλλεία

Από γεωτεκτονική άποψη ο Νομός Θεσπρωτίας ανήκει στην Ανδριατικοϊόνιο ζώνη με κύρια χαρακτηριστικά την καθολική απουσία πυριγενών πετρωμάτων, τα ιζηματογενή πετρώματα μικρής (γεωλογικής) ηλικίας όπως οι ασβεστόλιθοι, και την έντονη τεκτονική που χαρακτηρίζεται από έντονη εναλλαγή ρηγμάτων και πτυχώσεων. Οι πραγματικές δυνατότητες του Νομού παραμένουν άγνωστες καθώς

δεν έχουν γίνει γεωλογικές και κοιτασματολογικές μελέτες , εκτός από την γεωλογική χαρτογράφηση και την γεώτρηση για ανεύρεση πετρελαίου στους Φιλιάτες. Στον Νομό Θεσπρωτίας παρατηρούνται δύο τουλάχιστον αξιόλογες εμφανίσεις γύψου στις περιοχές Βρυσέλλα και Κρυόβρυση. Σύμφωνα με τις πρώτες αναλύσεις στην περιοχή Βρυσέλλα υπάρχει εκμεταλλεύσιμη ποσότητα γύψου καλής ποιότητας και θα ακολουθήσουν μελέτες με σκοπό την αξιοποίησή του. Επίσης με παλαιότερες έρευνες είχε εντοπιστεί λιγνίτης, του οποίου όμως η εκμετάλλευση κρίθηκε αδύνατη λόγω του υψηλού κόστους.

♦ Λατομεία

Σε ότι αφορά την ανάπτυξη λατομικής δραστηριότητας δεν έχουν γίνει αξιόλογες έρευνες ούτε από κρατικούς ούτε από ιδιωτικούς φορείς σε οργανωμένη κλίμακα. Στον Νομό λειτουργούν συνολικά 10 λατομεία μαρμάρων και πέτρας σε έκταση 600 περίπου στρεμμάτων.

Με απόφαση της περιφέρειας καθορίστηκαν τρεις επιπλέον λατομικές περιοχές συνολικής έκτασης 2.450 στρεμμάτων.

♦ Βιοτεχνία

Μέχρι σήμερα η βιοτεχνία βρίσκεται σε χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης, αν και υπάρχει παράδοση. Οι περισσότερες μονάδες δεν λειτουργούν με σύγχρονα κριτήρια (εκσυγχρονισμός τεχνολογίας, επιστημονική ενημέρωση κ.α) με αποτέλεσμα οι ρυθμοί ανάπτυξης να είναι περιορισμένοι.

Οι πλέον αξιόλογες μονάδες είναι:

- ✧ 27 ελαιουργεία από τα οποία τα περισσότερα είναι φυγοκεντρικά
- ✧ 40 περίπου βιοτεχνίες κατασκευής ξύλινων κουφωμάτων, επίπλων κλπ
- ✧ 40 περίπου βιοτεχνίες επεξεργασίας σιδήρου και κατασκευής κουφωμάτων, παραθύρων ή από αλουμίνιο, η μία εκ των οποίων είναι καινούργια, μεγάλης δυναμικότητας παραγωγής κουφωμάτων αλουμινίου
- ✧ 17 τυροκομεία εκ των οποίων το μεγαλύτερο και στο σημαντικότερο είναι ο Γαλακτοκομικός Συνεταιρισμός Φιλιατών και έχει εκμισθώσει τις εγκαταστάσεις του στην ΔΩΔΩΝΗ α.ε.

- ✧ 3 μονάδες θραύσεως αδρανών υλικών
 - ✧ 3 μονάδες παρασκευής έτοιμου σκυροδέματος
 - ✧ 1 μονάδα έτοιμων ενδυμάτων και περίπου 5 μικρότερες (φασών)
 - ✧ 1 μονάδα παραγωγής πολυακρυλικών προϊόντων
 - ✧ 10 μονάδες περίπου εργαστηρίων κοπής μαρμάρων
 - ✧ 3 μονάδες υφαντουργίας
 - ✧ 2 μονάδες κεραμοποιείων
-
- ✧ 1 μονάδα επεξεργασίας και συσκευασίας βρώσιμης ελιάς
 - ✧ 1 μονάδα επεξεργασίας και συσκευασίας οσπρίων

2.4 Αριθμητικά στοιχεία ανά κλάδο ειδίκευσης

Στον πίνακα που ακολουθεί (πίνακας 3) παρουσιάζονται στοιχεία για τον αριθμό των επιχειρήσεων στον δευτερογενή τομέα του Νομού Θεσπρωτίας ανά κλάδο ειδίκευσης. Τα διαθέσιμα στοιχεία που παρουσιάζονται στον πίνακα αφορούν τα έτη 1994 και 1995.

Όπως συνάγεται και από τον πίνακα, μεταξύ των δύο αυτών χρονικών περιόδων δεν παρουσιάζεται αξιοσημείωτη μεταβολή στον αριθμό των επιχειρήσεων ανά κλάδο. Το φαινόμενο αυτό οφείλεται κυρίως στην στασιμότητα που παρατηρείται στον συγκεκριμένο οικονομικό τομέα της περιοχής.

Οι περισσότερες επιχειρήσεις παρατηρούνται στους εξής κλάδους:

ελαιοτριβείων

- ✧ γαλακτοκομείων και τυροκομία
- ✧ αρτοποιείων: παραγωγή νωπών ειδών ζαχαροπλαστικής
- ✧ κατασκευών ξυλουργικών προϊόντων για την οικοδομική δραστηριότητα
- ✧ κατασκευής εξωτερικών ενδυμάτων

ΚΛΑΔΟΣ	Αριθμός επιχειρήσεων 1994	Αριθμός επιχειρήσεων 1995
Παραγωγή προϊόντων από κρέας ζώων και πουλερικών	1	1
Επεξεργασία και συντήρηση φρούτων και λαχανικών	0	1
Ελαιοτριβεία	24	24
Λειτουργία γαλακτοκομείων και τυροκομία	11	12
Παραγωγή προϊόντων αλευρόμυλων	1	1
Αρτοποιία: παραγωγή νωπών ειδών ζαχαροπλαστικής	40	43
Παραγωγή παξιμαδιών και μπισκότων: παραγωγή διατηρούμενων ειδών ζαχαροπλαστικής	1	3
Ύφανση εριονημάτων καρντέ	1	1
Κατασκευή χαλιών και κιλιμιών	1	1
Κατασκευή πλεκτών πουλόβερ, ζακέτων και παρόμοιων ειδών απλής πλέξης κροσέ	1	1
Κατασκευή άλλων εξωτερικών ενδυμάτων	6	8
Κατασκευή εσωρούχων	1	1
Κατασκευή υποδημάτων	2	2
Πρίονισμα, πλάνισμα και εμποτισμός του ξύλου	1	1
Κατασκευή ξυλουργικών προϊόντων για την οικοδομική δραστηριότητα	43	46
Κατασκευή άλλων προϊόντων από ξύλο	2	3
Έκδοση εφημερίδων	2	1
Έκδοση περιοδικών κάθε είδους	0	1
Εκτυπώσεις	2	2
Παραγωγή προϊόντων οπτανθρακοποίησης (κωδικοποίησης)	3	3
Παραγωγή χρωμάτων, βερνικιών και παρόμοιων επιχρισμάτων, μελανιών τυπογραφίας και μαστιχών	1	1
Κατασκευή πλαστικών οικοδομικών υλικών	1	1
Κατασκευή τούβλων, πλακιδίων και λοιπών δομικών προϊόντων από οπτή γη	4	4
Παραγωγή τσιμέντου	1	1
Παραγωγή ασβέστη	1	1
Κατασκευή δομικών προϊόντων από σκυρόδεμα	2	2
Παραγωγή έτοιμου σκυροδέματος	4	4
Κατασκευή άλλων προϊόντων από σκυρόδεμα, γύψο και τσιμέντο	2	2
Κοπή και κατεργασία λίθων	5	5
Ψυχρή μορφοποίηση ή δίπλωση	1	1
Συρματοποίηση	1	1

Χύτευση ελαφρών μετάλλων	2	2
Κατασκευή μεταλλικών κουφωμάτων	5	5
Σφυρηλάτηση, κοίλανση, ανισόπαχη τύπωση και μορφοποίηση μετάλλων με έλαση: κονιομεταλλουργία	5	5
Κατεργασία και επικάλυψη μετάλλων	1	1
Κατασκευή άλλων μεταλλικών προϊόντων	2	3
Κατασκευή ψυκτικού και κλιματιστικού υλικού μη οικιακής χρήσης	1	1
Ναυπήγηση και επισκευή πλοίων και σκαφών εκτός των σκαφών αναψυχής και των αθλητικών σκαφών	1	1
Κατασκευή άλλων επίπλων για γραφεία και καταστήματα	1	1
Κατασκευή άλλων επίπλων κουζίνας	1	1
Κατασκευή άλλων επίπλων	1	1
Κατασκευή κοσμημάτων και συναφών ειδών	2	2
Κατασκευή παιχνιδιών κάθε είδους	3	3
Άλλες βιομηχανίες κατασκευών	3	3
Ανακύκλωση μεταλλικών απορριμμάτων και υπολειμμάτων	1	1
Παροχή ατμού και ζεστού νερού	1	1
Συλλογή, καθαρισμός και διανομή νερού	1	1
ΣΥΝΟΛΟ	197	211

Πίνακας 3: Αριθμός επιχειρήσεων στο Νομό Θεσπρωτίας για τον δευτερογενή τομέα παραγωγής

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

2.5 Έσοδα επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα

Όπως και στην περίπτωση των ΜΕΑ, έτσι και εδώ δεν είναι εφικτή η συλλογή και κατ' επέκταση η παρουσίαση στοιχείων που αφορούν τα ετήσια έσοδα για κλάδους του δευτερογενή τομέα στους οποίους εμφανίζονται λιγότερες από τέσσερις επιχειρήσεις. Αυτό γίνεται από την ΕΣΥΕ για λόγους προστασίας προσωπικών οικονομικών δεδομένων.

Στον πίνακα που ακολουθεί (πίνακας 4) παρουσιάζονται τα έσοδα ανά κλάδο για τα έτη 1994, 1995 και 1996.

ΚΛΑΔΟΣ	ΤΖΙΡΟΣ 1993 σε €	ΤΖΙΡΟΣ 1994 σε €	ΤΖΙΡΟΣ 1995 σε €
Ελαιοτριβεία	501.834,19	898.019,08	660.308,14
Λειτουργία γαλακτοκομείων και τυροκομία	2.327.219,37	3.395.451,21	3.732.942,04
Αρτοποιία: παραγωγή νωπών ειδών ζαχαροπλαστικής	1.622.890,68	1.904.622,16	2.206.896,55
Κατασκευή άλλων εξωτερικών ενδυμάτων	237.710,93	264.123,26	243.580,34
Κατασκευή ξυλουργικών προϊόντων για την οικοδομική δραστηριότητα	942.039,62	1.024.949,43	1.344.093,91
Κατασκευή τούβλων, πλακιδίων και λοιπών δομικών προϊόντων από οπτή γη	809.977,99	760.088,04	763.022,74
Παραγωγή έτοιμου σκυροδέματος	1.854.732,21	2.506.236,24	2.338.958,18
Κοπή και κατεργασία λίθων	205.429,20	358.033,75	369.772,56
Κατασκευή μεταλλικών κουφωμάτων	114.453,41	132.061,63	217.168,01
Σφυρηλάτηση, κοίλανση, ανισόπαχη τύπωση και μορφοποίηση μετάλλων με έλαση: κονιομεταλλουργεία	35.216,43	76.302,27	35.216,43
ΣΥΝΟΛΟ	8.651.504,04	11.319.887,06	11.911.958,91

Πίνακας 4: Τζίρος επιχειρήσεων δευτερογενή τομέα στο Νομό Θεσπρωτίας
Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

Σύμφωνα λοιπόν με τα στοιχεία του πίνακα 4 παρατηρούμε ότι σαν σύνολο οι κλάδοι παρουσίασαν αύξηση εσόδων περίπου 31% μεταξύ των ετών 1994 και 1995 σε αντίθεση με την περίοδο 1995-1996 όπου σημειώθηκε αύξηση μόλις 5,23%.

Εξετάζοντας μεμονωμένα τους κλάδους παρατηρούμε ότι όλοι πλην του κλάδου κατασκευής τούβλων παρουσίασαν αυξημένα έσοδα το 1995 σε σχέση με το 1995, ενώ η ίδια εικόνα παρουσιάζεται και το 1996 για όλους τους κλάδους πλην της κonioμεταλλουργείας, των ελαιοτριβείων και της παραγωγής έτοιμου σκυροδέματος.

Τέλος, οι κλάδοι που παρουσιάζονται σαν πιο δυναμικοί από άποψη εσόδων είναι η λειτουργία γαλακτοκομείων και τυροκομία, η αρτοποιία και η παραγωγή έτοιμου σκυροδέματος.

3. Προβλήματα – Προοπτικές

3.1 Προβλήματα του δευτερογενή τομέα

Όπως προαναφέρθηκε αλλά και όπως αποδεικνύεται από την παράθεση και ανάλυση των στοιχείων, ο δευτερογενής τομέας στον Νομό Θεσπρωτίας δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει συνίστανται στην έλλειψη βασικών πρώτων υλών, στο μικρό σχετικά μέγεθος των μεταποιητικών μονάδων, ο οικογενειακός χαρακτήρας των επιχειρήσεων, ο μικρός βαθμός εξειδίκευσης των μεταποιητικών μονάδων, προβλήματα στην οργάνωση της παραγωγής, η γεωγραφική θέση του Νομού, ο ανταγωνισμός τόσο στην τοπική όσο και στην διεθνή αγορά και τέλος οι ελλείψεις στις υποδομές.

3.2 Προοπτικές

Η βιοτεχνία – βιομηχανία δεν αποτελούν βασική οικονομική δραστηριότητα του Νομού και αυτό οφείλεται στην έλλειψη βασικών πρώτων υλών και βιομηχανικής υποδομής. Με θέσπιση κινήτρων για την ανάπτυξη της βιομηχανίας στην Περιφέρεια, τη σταδιακή βελτίωση της υποδομής και των υπηρεσιών ούτως ώστε να υπάρχει συγκέντρωση των δραστηριοτήτων με έλεγχο των δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον, θα δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για ίδρυση νέων μονάδων ή εκσυγχρονισμό και επέκταση των ήδη υπαρχόντων.

Οι προοπτικές για την ανάπτυξη της μεταποίησης του Νομού αναφέρονται στην αξιοποίηση των πρώτων υλών του πρωτογενή τομέα με εκσυγχρονισμό και ίδρυση

νέων μονάδων κάθετης παραγωγής. Λόγω των άφθονων υδάτινων πόρων, πλεονέκτημα έχουν στον Νομό οι υβροδόρες βιομηχανίες όπως για παράδειγμα μεταποίηση οπωροκηπευτικών, επεξεργασίας μαρμάρου, δερμάτων και εργοστάσια παραγωγής ενέργειας. Η εγκατάσταση των βιομηχανικών δραστηριοτήτων για αξιοποίηση των προϊόντων της πρωτογενούς παραγωγής καθώς και κλάδων που δεν θα στηρίζονται σε ντόπιες ύλες, θα βοηθήσουν σημαντικά τον Νομό.

ΝΟΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

1. Γενικά Χαρακτηριστικά του Νομού – Κοινωνική και Οικονομική Μορφολογία

1.1 Θέση – Έκταση του Νομού

Ο Νομός Πρέβεζας καταλαμβάνει το νοτιοδυτικό τμήμα της Ηπείρου, έχει έκταση 1.036 km², ενώ η τοπική αυτοδιοίκηση εκφράζεται μέσα από 8 Δήμους και 1 Κοινότητα, με πρωτεύουσα την πόλη της Πρέβεζας.

Ο Νομός συνορεύει στα βόρεια με τους Νομούς Ιωαννίνων και Θεσπρωτίας και στα ανατολικά και νοτιοανατολικά με το νομό Άρτας.

Ο Νομός Πρέβεζας αποτελεί την «πέραςμα» προς την Ηπειρωτική Ελλάδα, όπως εξάλλου δηλώνει και το όνομά του (Preverse, Prevesa, δηλαδή πέραςμα, διάβαση, διαμετακόμιση, διάπλους). Είναι σταυροδρόμι οδικών και θαλάσσιων εμπορικών δρόμων, καθώς ενώνει τους γειτονικούς Νομούς Ιωαννίνων, Θεσπρωτίας και Άρτας με τον Ιόνιο νησιωτικό χώρο και την νοτιότερη Ελλάδα. Η Εγνατία Οδός θα εξασφαλίσει την άμεση προσπέλαση από και προς την Ανατολική Ελλάδα και προς τις λοιπές γειτονικές χώρες, ενώ τα έργα του δυτικού άξονα Β-Ν όπως οι παρακάμψεις Αγρινίου και Άρτας, η ζεύξη Ρίου – Αντιρρίου σε συνδυασμό με τη ζεύξη Πρέβεζας – Ακτίου και το νότιο τμήμα του ΠΑΘΕ, δημιουργούν δυνατότητες ταχύτερης και ασφαλέστερης σύνδεσής τους με τη νότια και νοτιοανατολική Ελλάδα και βοηθούν στην έξοδο από την απομόνωση, πρόβλημα που αντιμετωπίζει όλη η περιφέρεια Ηπείρου λόγω του γεωμορφολογικού αποκλεισμού της.

1.2 Έδαφος – Φυσικοί Πόροι

Η γεωμορφολογική διαμόρφωση του Νομού είναι ορεινή. Συγκεκριμένα, στο σύνολο της έκτασης του Νομού, οι πεδινές εκτάσεις καλύπτουν μόλις το 27,11%, οι ημιορεινές το 21,70% και οι ορεινές το 51,19%. Τα αντίστοιχα ποσοστά για το σύνολο του Νομού είναι 10,8%, 15,1% και 74,3%, ενώ για το σύνολο της Χώρας 28,8%, 28,9% και 42,3%.

Το υπέδαφος του Νομού και γενικότερα της Ηπείρου θεωρείται πλούσιο σε μεταλλικά ορυκτά ενώ το ενδιαφέρον εντοπίζεται κυρίως στα φωσφορικά κοιτάσματα (περιοχή Δρυμών), στα κοιτάσματα τύρφης (περιοχή Κορώνης) και στην πολύ καλή ποιότητα αργίλου (περιοχή Αγ. Γεωργίου). Η έντονη διακύμανση του ανάγλυφου και η μη συστηματική έρευνα των διαθεσίμων πόρων της οδηγούν στη χρονική υστέρηση της ανάπτυξης του τομέα αυτού.

Οι υδροβιολογικές συνθήκες είναι ιδιαίτερα ικανοποιητικές, δεδομένου ότι υπάρχουν άφθονα επιφανειακά ύδατα και πλούσιοι υδροφόροι ορίζοντες όπως οι ποταμοί Λούρος και Αχέροντας, η λίμνη Ζηρού, οι πηγές Αγ. Γεωργίου κ.λ.π.

Όσον αφορά τις χρήσεις γης, η γεωργική γη είναι σε ποσοστό 29,6%, οι βοσκότοποι 50,7% και τα δάση 13,1%.

1.3 Πληθυσμός

Ο πληθυσμός του Νομού ανέρχεται σε 59.356 κατοίκους (στοιχεία 2001) συγκεντρώνοντας το 0,6% του πληθυσμού της χώρας. Η πληθυσμιακή πυκνότητα ανέρχεται σε 57,3%.

Η ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού ακολουθεί φθίνουσα πορεία στη δεκαετία 1971-1981 με αύξηση μόλις 1,2%. Εξάιρεση αποτελεί η δεκαετία 1981-1991 όπου η ποσοστιαία μεταβολή ανέρχεται σε 4,68%, ενώ στη δεκαετία 1991-2001 ανέρχεται σε ποσοστό 1,24%.

Η τάση μείωσης του πληθυσμού εντείνεται με τη φυσική μείωση του πληθυσμού η οποία είναι υψηλότερη για τα έτη 1997 και 1998 με το ποσοστό της υπεροχής γεννήσεων ανά 1.000 κατοίκους να είναι στο -2,2% και τη χαμηλή αναλογία

μαθητών Δημοτικού ανά 1.000 κατοίκους (87 το 1990, 58 το 1998 έναντι 61 που είναι ο μέσος όρος της χώρας).

Σε σχέση τέλος με την κατανομή του πληθυσμού σε αστικό, ημιαστικό και αγροτικό, παρατηρείται τάση συγκέντρωσης του πληθυσμού των αγροτικών και αστικών περιοχών σε ημιαστικές περιοχές. Συγκεκριμένα, όπως φαίνεται και από τον πίνακα 5, ο αστικός πληθυσμός μειώθηκε από 24,37% το 1981 σε 22,73% το 1991, ο αγροτικός μειώθηκε από 69,67% το 1981 σε 62,58% το 1991, σε αντίθεση με τον ημιαστικό που αυξήθηκε από 5,96% το 1981 σε 14,69% το 1991.

Έτος	Αστικός	Ημιαστικός	Αγροτικός
1981	24,37%	5,96%	69,67%
1991	22,73%	14,69%	62,58%

Πίνακας 5: Ποσοστό αστικοποίησης Νομού Πρέβεζας
Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

1.4 Η οικονομική Φυσιογνωμία Του Νομού Πρέβεζας

Ακαθάριστο Προϊόν και κατά κεφαλή ΑΕΠ

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ του Νομού σύμφωνα με την απογραφή του 2001, ανέρχεται σε 3,1 εκατ. δρχ. είναι δηλαδή κατά 16% χαμηλότερο από τον αντίστοιχο μέσο όρο της Χώρας (μέσος όρος χώρας 84%), γεγονός που κατατάσσει την Πρέβεζα στην 31η θέση μεταξύ των 52 Νομών. Η θέση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ του Νομού ως προς το μέσο της χώρας υποχώρησε κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 1991-2001 και έτσι ενώ το 1990 το κατά κεφαλήν ΑΕΠ του Νομού αντιστοιχούσε στο 94% του μέσου όρου της Χώρας, το 2001 το ποσοστό αντιστοιχίας μειώθηκε στο 84%.

Παράλληλα, ο Νομός παράγει το 0,5% του ακαθάριστου εγχώριου Προϊόντος, ενώ ο παραγωγικός ιστός του κυριαρχείται από την γεωργία και την κτηνοτροφία. Το 1990 το 1/4 του προϊόντος του νομού προερχόταν από τη γεωργία, ενώ το 1998 το ποσοστό αυτό περιορίστηκε σταδιακά στο 1/5.

Εργατικό Δυναμικό – Απασχόληση –Ανεργία

Ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας του Νομού ανέρχεται σε 22.781 άτομα (1991), ενώ ο δείκτης συμμετοχής του πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό είναι σε ποσοστό 65%. Ο αριθμός των απασχολούμενων το 1991 ήταν 20.600 ενώ για το ίδιο έτος ο αριθμός των ανέργων ήταν 2.121 άτομα. Το ποσοστό ανεργίας πλησιάζει το 29% αυξανόμενο για το έτος 1997-1998 κατά 7 μονάδες.

Όσον αφορά την κατανομή της απασχόλησης, ο μεγαλύτερος μέρος του οικονομικά ενεργού πληθυσμού δραστηριοποιείται στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα.

Διάρθρωση της παραγωγής

Όπως προαναφέρθηκε, το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού απασχολείται στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα. Πιο συγκεκριμένα, στον πρωτογενή τομέα, στην κτηνοτροφία, απασχολούνται κυρίως με την αιγοπροβατοτροφία και την χοιροτροφία. Στον δευτερογενή, στην γεωργία, ξεχωρίζει η παραγωγή κηπευτικών με τη χρήση θερμοκηπίων και η καλλιέργεια ελιάς. Τα κυριότερα προϊόντα που απαντώνται στη γεωργική παραγωγή είναι τα οπωροκηπευτικά, το λάδι, τα εσπεριδοειδή, το βαμβάκι, το καλαμπόκι και η μηδική, ενώ μέρος του πληθυσμού ασχολείται με την αλιεία στον ποταμό Λούρο και στα παράλια του Αμβρακικού Κόλπου και του Ιονίου Πελάγους.

Ο τομέας της μεταποίησης παρουσιάζει περιορισμένη δραστηριότητα με μικρές μεταποιητικές μονάδες, ενώ το εμπόριο και ο τουρισμός αποτελούν σημαντικούς παράγοντες της οικονομίας του νομού.

2. Δευτερογενής τομέας – Θέση και Κλάδοι Δραστηριοποίησης

2.1 Θέση του τομέα

Στον Νομό Πρέβεζας ο δευτερογενής τομέας συμμετέχει με ποσοστό 22% στη διαμόρφωση του ΑΕΠ (στοιχεία 1998), ενώ ο κλάδος με τη μεγαλύτερη συμμετοχή είναι αυτός των τροφίμων και των ποτών, όπως και στην περίπτωση του Νομού Θεσπρωτίας καθώς και του Νομού Ιωαννίνων.

Όπως προαναφέρθηκε και για τους Νομούς Ιωαννίνων και Θεσπρωτίας, ο δευτερογενής τομέας δεν κυριαρχεί στον παραγωγικό ιστό του Νομού, σε αντίθεση με τον τομέα των υπηρεσιών ο οποίος φαίνεται να συμμετέχει με το μεγαλύτερο ποσοστό στο ΑΕΠ του Νομού, παρά την στήριξή του σε εθνική κλίμακα μέσα από τον Αναπτυξιακό Νόμο 2601/98 και τα μέτρα για την ενίσχυση των ΜΜΕ από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

2.2 Αριθμός επιχειρήσεων

Στον πίνακα που ακολουθεί (πίνακας 6) παρουσιάζονται στοιχεία για τον αριθμό των επιχειρήσεων στον δευτερογενή τομέα του Νομού Πρέβεζας ανά κλάδο ειδίκευσης. Τα διαθέσιμα στοιχεία που παρουσιάζονται στον πίνακα αφορούν το έτος 1995.

Από τα στοιχεία προκύπτει ότι ο κλάδος των κατασκευών έχει το μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων στο Νομό Πρέβεζας, απαριθμώντας 293 επιχειρήσεις. Ακολουθεί σε αριθμό επιχειρήσεων ο κλάδος της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών με 109 επιχειρήσεις, η βιομηχανία ξύλου με 52 επιχειρήσεις και η κατασκευή μεταλλικών προϊόντων με 27 μονάδες παραγωγής.

ΚΛΑΔΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΑΡ.ΕΠΙΧ
ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	106
ΛΟΙΠΑ ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	5
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ	109
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΥΛΩΝ	3
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ:ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΒΑΦΗ ΓΟΥΝΑΡΙΚΩΝ	12
ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΕΨΗ ΔΕΡΜΑΤΟΣ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΤΑΞΙΔΙΟΥ (ΑΠΟΣΚΕΥΩΝ), ΤΣΑΝΤΩΝ, ΕΙΔΩΝ ΣΕΛΟΠΟΙΙΑΣ, ΕΙΔΩΝ ΣΑΓΜΑΤΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ	4
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΞΥΛΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΞΥΛΟ ΚΑΙ ΦΕΛΛΟ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΕΠΙΠΛΑ: ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΑΡΤΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ	52
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΑΡΤΟΠΟΛΤΟΥ, ΧΑΡΤΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	3
ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΗΧΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	4
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΠΤΑΝΘΡΑΚΑ (ΚΩΚ), ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΔΙΥΛΙΣΗΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ	7
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΗΜΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	1
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΕΛΑΣΤΙΚΟ (ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ) ΚΑΙ ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	1
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΛΛΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΟΡΥΚΤΑ	17
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ	1
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ, ΜΕ ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΤΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	27
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΩΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ Μ.Α.Κ.	5
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΩΝ Μ.Α.Κ.	2
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ, ΟΡΓΑΝΩΝ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΠΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΡΟΛΟΓΙΩΝ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ	3
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΡΥΜΟΥΛΚΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΗΜΙΡΥΜΟΥΛΚΟΥΜΕΝΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	1
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΛΟΙΠΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ	3
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΠΛΩΝ: ΛΟΙΠΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ Μ.Α.Κ.	8
ΣΥΛΛΟΓΗ, ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΝΕΡΟΥ	1
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	293
ΣΥΝΟΛΟ	668

Πίνακας 6: Αριθμός επιχειρήσεων δευτερογενή τομέα στο νομό Πρέβεζας
Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

2.3 Απασχόληση στον κλάδο

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι αναφερόμαστε στην μέση ετήσια απασχόληση μισθωτών υπαλλήλων (ΜΕΑ), που ασφαρίζονται στο Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ). Αυτό σημαίνει ότι δεν υπολογίζονται οι ασφαλισμένοι στα λοιπά ασφαλιστικά ταμεία καθώς και οι εργαζόμενοι που απασχολούνται εποχικά στις επί μέρους επιχειρήσεις. Επιπλέον, αναφέρουμε ότι δεν είναι εφικτή συλλογή και παρουσίαση στοιχείων για κλάδους του δευτερογενή τομέα στους οποίους εμφανίζονται λιγότερες από τέσσερις επιχειρήσεις. Αυτό γίνεται από την ΕΣΥΕ για λόγους προστασίας προσωπικών οικονομικών δεδομένων.

Τα στοιχεία απασχόλησης για τους κλάδους του δευτερογενή τομέα παρουσιάζονται στον πίνακα 7 από όπου και προκύπτει ότι ο κλάδος που απασχολεί το μεγαλύτερο αριθμό προσωπικού είναι αυτός που παρουσιάζει και το μεγαλύτερο τζίρο (πίνακας), δηλαδή ο κλάδος βιομηχανίας τροφίμων και ποτών με μέση ετήσια απασχόληση 141 μισθωτούς υπαλλήλους, έναντι 120 των κατασκευών. Ακολουθούν ο κλάδος κατασκευής άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά με 81 άτομα και ο κλάδος βιομηχανίας ξύλου με 40 μισθωτούς υπαλλήλους.

Με μια συνδυαστική ανάλυση των πινάκων 6 και 7 παρατηρούμε σε πολλές περιπτώσεις σχετική αντιστοιχία μεταξύ του αριθμού των επιχειρήσεων και των ατόμων που απασχολούν, γεγονός που καταδεικνύει μικρές και σε αρκετές περιπτώσεις οικογενειακού χαρακτήρα μεταποιητικές μονάδες.

ΚΛΑΔΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΜΕΑ
ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	18
ΛΟΙΠΑ ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	15
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ	141
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΛΩΣΤΟΫΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΥΛΩΝ	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ:ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΒΑΦΗ ΓΟΥΝΑΡΙΚΩΝ	30
ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΕΨΗ ΔΕΡΜΑΤΟΣ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΤΑΞΙΔΙΟΥ (ΑΠΟΣΚΕΥΩΝ), ΤΣΑΝΤΩΝ, ΕΙΔΩΝ ΣΕΛΟΠΟΙΙΑΣ, ΕΙΔΩΝ ΣΑΓΜΑΤΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ	0
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΞΥΛΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΞΥΛΟ ΚΑΙ ΦΕΛΛΟ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΕΠΙΠΛΑ: ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΑΡΤΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ	40
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΑΡΤΟΠΟΛΤΟΥ, ΧΑΡΤΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	
ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΗΧΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	3
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΠΤΑΝΘΡΑΚΑ (ΚΩΚ), ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΔΙΥΛΙΣΗΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ	2
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΗΜΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΕΛΑΣΤΙΚΟ (ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ) ΚΑΙ ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΛΛΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΟΡΥΚΤΑ	81
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ, ΜΕ ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΤΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	9
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΩΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ Μ.Α.Κ.	1
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΩΝ Μ.Α.Κ.	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ, ΟΡΓΑΝΩΝ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΠΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΡΟΛΟΓΙΩΝ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΡΥΜΟΥΛΚΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΗΜΙΡΥΜΟΥΛΚΟΥΜΕΝΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΛΟΙΠΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΠΛΩΝ: ΛΟΙΠΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ Μ.Α.Κ.	9
ΣΥΛΛΟΓΗ, ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΝΕΡΟΥ	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	120
ΣΥΝΟΛΟ	469

Πίνακας 7: Μέση Ετήσια Απασχόληση επιχειρήσεων δευτερογενή τομέα στο νομό Πρέβεζας
Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

2.4 Τζίρος επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα

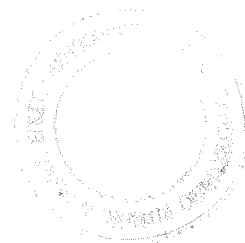
Όπως και στην περίπτωση των ΜΕΑ, έτσι και εδώ δεν είναι εφικτή η συλλογή και κατ' επέκταση η παρουσίαση στοιχείων που αφορούν τα ετήσια έσοδα για κλάδους του δευτερογενή τομέα στους οποίους εμφανίζονται λιγότερες από τέσσερις επιχειρήσεις. Αυτό γίνεται από την ΕΣΥΕ για λόγους προστασίας προσωπικών οικονομικών δεδομένων.

Ο τζίρος ανά κλάδο για το έτος 1995 παρουσιάζεται στον πίνακα 8 από όπου και παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο τζίρο, αν και με μικρότερο αριθμό επιχειρήσεων, δημιουργεί ο κλάδος της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών, με 11,49 εκατ. €, έναντι 9,87 εκατ. € των κατασκευών. Ακολουθούν ο κλάδος της βιομηχανίας ξύλου με 7,42 εκατ. € και ο κλάδος άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά με 4,22 εκατ. €.

ΚΛΑΔΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΤΖΙΡΟΣ
ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	0,79
ΛΟΙΠΑ ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	0,69
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ	11,49
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΛΩΣΤΟΨΑΝΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΥΛΩΝ	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ:ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΒΑΦΗ ΓΟΥΝΑΡΙΚΩΝ	1,20
ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΕΨΗ ΔΕΡΜΑΤΟΣ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΤΑΞΙΔΙΟΥ (ΑΠΟΣΚΕΥΩΝ), ΤΣΑΝΤΩΝ, ΕΙΔΩΝ ΣΕΛΟΠΟΙΙΑΣ, ΕΙΔΩΝ ΣΑΓΜΑΤΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ	0,34
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΞΥΛΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΞΥΛΟ ΚΑΙ ΦΕΛΛΟ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΕΠΙΠΛΑ: ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΑΡΤΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ	7,42
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΑΡΤΟΠΟΛΤΟΥ, ΧΑΡΤΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	
ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΗΧΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	0,06
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΠΤΑΝΘΡΑΚΑ (ΚΩΚ), ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΔΙΥΛΙΣΗΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ	0,24

ΚΑΥΣΙΜΩΝ	
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΗΜΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΕΛΑΣΤΙΚΟ (ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ) ΚΑΙ ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΛΛΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΟΡΥΚΤΑ	4,22
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ, ΜΕ ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΤΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	0,72
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΩΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ Μ.Α.Κ.	0,44
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΩΝ Μ.Α.Κ.	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ, ΟΡΓΑΝΩΝ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΠΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΡΟΛΟΓΙΩΝ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΡΥΜΟΥΛΚΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΗΜΙΡΥΜΟΥΛΚΟΥΜΕΝΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΛΟΙΠΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΠΛΩΝ: ΛΟΙΠΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ Μ.Α.Κ.	0,76
ΣΥΛΛΟΓΗ, ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΝΕΡΟΥ	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	9,87
ΣΥΝΟΛΟ	38,23

Πίνακας 8: Τζίρος επιχειρήσεων δευτερογενή τομέα στον νομό Πρέβεζας
Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

ΝΟΜΟΣ ΑΡΤΑΣ

1. Γενικά Χαρακτηριστικά του Νομού – Κοινωνική και Οικονομική Μορφολογία

1.1 Θέση – Έκταση του Νομού

Ο νομός Άρτας καταλαμβάνει το δυτικό τμήμα της Ηπείρου, έχει έκταση 1.662 km², ενώ η τοπική αυτοδιοίκηση εκφράζεται μέσα από 13 Δήμους και 3 Κοινότητες, με πρωτεύουσα την πόλη της Άρτας.

Ο Νομός συνορεύει στα βόρεια με τον Νομό Ιωαννίνων και στα δυτικά και νοτιοδυτικά με τους Νομούς Πρέβεζας και Θεσπρωτίας.

1.2 Έδαφος – Φυσικοί Πόροι

Η γεωμορφολογική διαμόρφωση του Νομού είναι ορεινή. Συγκεκριμένα, στο σύνολο της έκτασης του Νομού, οι πεδινές εκτάσεις καλύπτουν μόλις το 10,8%, οι ημιορεινές το 15,1% και οι ορεινές το 74,3%, ενώ για το σύνολο της Χώρας 28,8%, 28,9% και 42,3%.

Όσον αφορά τις χρήσεις γης, η γεωργική γη είναι σε ποσοστό 42,3%, οι βοσκότοποι 28,9% και τα δάση 28,8%.

1.3 Πληθυσμός

Ο πληθυσμός του Νομού ανέρχεται σε 78.134 κατοίκους (στοιχεία 2001) συγκεντρώνοντας το 0,8% του πληθυσμού της χώρας. Η πληθυσμιακή πυκνότητα ανέρχεται σε 47%.

Ο πληθυσμός στο Νομό Άρτας ακολουθεί φθίνουσα πορεία. Συγκεκριμένα, για την δεκαετία 1971-1981, ο πληθυσμός παρουσίασε αύξηση 2,12%. Αντίστροφη πορεία

ακολούθησε τη δεκαετία 1981-1991 με μείωση 1,65%, ενώ μείωση παρουσίασε και στη δεκαετία 1991-2001 κατά 0,74%.

Η τάση μείωσης του πληθυσμού εντείνεται με τη φυσική μείωση του πληθυσμού. Για τα έτη 1997 και 1998 το ποσοστό της υπεροχής γεννήσεων ανά 1.000 κατοίκους ήταν -2,4%, ενώ χαμηλή είναι και η αναλογία μαθητών Δημοτικού ανά 1.000 κατοίκους (47 το 1998 έναντι 61 που είναι ο μέσος όρος της χώρας).

Σε σχέση τέλος με την κατανομή του πληθυσμού σε αστικό, ημιαστικό και αγροτικό, παρατηρείται τάση συγκέντρωσης του πληθυσμού των αγροτικών περιοχών σε αστικές και ημιαστικές περιοχές. Συγκεκριμένα, όπως φαίνεται και από τον πίνακα 9, ο αστικός πληθυσμός αυξήθηκε από 24,9% το 1981 σε 27,04% το 1991, ο ημιαστικός αυξήθηκε από 4,39% το 1981 σε 5,95% το 1991, σε αντίθεση με τον αγροτικό που μειώθηκε από 70,61% το 1981 σε 67% το 1991.

Η μείωση του πληθυσμού των αγροτικών περιοχών ακολουθεί την πανελλαδική τάση, όπως και η αύξηση του αστικού πληθυσμού.

Έτος	% Αστικού Πληθυσμός	% Ημιαστικού Πληθυσμού	% Αγροτικού Πληθυσμού
1971	26,2%	4,37%	69,42%
1981	24,9%	4,39%	70,61%
1991	27,04%	5,95%	67%

Πίνακας 9: Ποσοστό αστικοποίησης
Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

1.4 Η οικονομική Φυσιογνωμία Του Νομού Άρτας

Ακαθάριστο Προϊόν και κατά κεφαλή ΑΕΠ

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ του Νομού σύμφωνα με την απογραφή του 2001, ανέρχεται σε 2,5 εκατ. δρχ. είναι δηλαδή 48^{ος} στην κατάταξη των Νομών με 68% του μέσου της Χώρας. Η θέση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ του Νομού ως προς το μέσο της χώρας διατηρήθηκε σχεδόν σταθερή.

Παράλληλα, ο Νομός παράγει το 0,5% του ακαθάριστου εγχώριου Προϊόντος, ενώ ο παραγωγικός ιστός του κυριαρχείται από την γεωργία και την κτηνοτροφία. Το 1990 το 1/3 του προϊόντος του Νομού προερχόταν από τη γεωργία, ενώ το 1998 το ποσοστό αυτό περιορίστηκε σταδιακά στο 1/5. Ο Νομός Άρτας είναι δεύτερος στην παραγωγή εσπεριδοειδών στη χώρα, 9^{ος} στην παραγωγή κρέατος και 13^{ος} στην παραγωγή τυριού.

Εργατικό Δυναμικό – Απασχόληση –Ανεργία

Ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας του Νομού ανέρχεται σε 27.775 άτομα (1991), ενώ ο δείκτης συμμετοχής του πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό είναι σε ποσοστό 35%. Ο αριθμός των απασχολούμενων το 1991 ήταν 24.974 άτομα έναντι 29.080 για το 1981, παρουσίασε δηλαδή μείωση 14%, γεγονός που εν μέρει οφείλεται και στη μείωση του αριθμού των κατοίκων. Για το ίδιο έτος (1991) ο αριθμός των ανέργων ήταν 2.801 άτομα, αυξανόμενος από το 1981 κατά 55%. Στο σημείο αυτό παρατηρούμε ότι ενώ ο αριθμός των απασχολούμενων βαίνει μειούμενος ακολουθώντας τη μείωση του πληθυσμού, το ποσοστό ανεργίας ακολουθεί αντίστροφη πορεία και αυξάνεται. Το Δεκέμβριο του 1998 η εγγεγραμμένη ανεργία παρουσίασε αύξηση 10 μονάδων σε σχέση με την ίδια περίοδο του 1997, αγγίζοντας το 22%.

2. Δευτερογενής τομέας – Θέση και Κλάδοι Δραστηριοποίησης

2.1 Θέση του τομέα

Στον Νομό Άρτας ο δευτερογενής τομέας συμμετέχει με ποσοστό 17% στη διαμόρφωση του ΑΕΠ (στοιχεία 1998), ενώ ο κλάδος με τη μεγαλύτερη συμμετοχή είναι αυτός των τροφίμων και των ποτών, όπως και στην περίπτωση του Νομού Θεσπρωτίας.

Όπως προαναφέρθηκε και για τους Νομούς Ιωαννίνων και Θεσπρωτίας, ο δευτερογενής τομέας δεν κυριαρχεί στον παραγωγικό ιστό του Νομού, σε αντίθεση με τον τομέα των υπηρεσιών ο οποίος φαίνεται να συμμετέχει με το μεγαλύτερο ποσοστό στο ΑΕΠ του Νομού, παρά την στήριξή του σε εθνική κλίμακα μέσα από τον Αναπτυξιακό Νόμο 2601/98 και τα μέτρα για την ενίσχυση των ΜΜΕ από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

2.2 Αριθμός επιχειρήσεων

Στον πίνακα που ακολουθεί (πίνακας 10) παρουσιάζονται στοιχεία για τον αριθμό των επιχειρήσεων στον δευτερογενή τομέα του Νομού Άρτας ανά κλάδο ειδίκευσης. Τα διαθέσιμα στοιχεία που παρουσιάζονται στον πίνακα αφορούν το έτος 1995.

Από τα στοιχεία προκύπτει ότι στον Νομό Άρτας ο κλάδος των κατασκευών έχει το μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων, απαριθμώντας 323 μονάδες παραγωγής. Ακολουθεί σε αριθμό επιχειρήσεων ο κλάδος της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών με 80 επιχειρήσεις, ο κλάδος της βιομηχανίας ξύλου με 49 επιχειρήσεις και ο κλάδος κατασκευής μεταλλικών προϊόντων με 29 μονάδες. Στο σημείο αυτό, παρατηρούμε ότι οι κλάδοι που συγκεντρώνουν τον μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων στο Νομό Άρτας είναι οι ίδιοι με αυτούς που συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο αριθμό και στο Νομό Πρέβεζας.

ΚΛΑΔΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΑΡ. ΕΠΙΧ.
ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	106
ΛΟΙΠΑ ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	7
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ	80
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΥΛΩΝ	9
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ:ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΒΑΦΗ ΓΟΥΝΑΡΙΚΩΝ	10
ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΕΨΗ ΔΕΡΜΑΤΟΣ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΤΑΞΙΔΙΟΥ (ΑΠΟΣΚΕΥΩΝ), ΤΣΑΝΤΩΝ, ΕΙΔΩΝ ΣΕΛΟΠΟΙΙΑΣ, ΕΙΔΩΝ ΣΑΓΜΑΤΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ	9
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΞΥΛΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΞΥΛΟ ΚΑΙ ΦΕΛΛΟ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΕΠΙΠΛΑ: ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΑΡΤΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ	49
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΑΡΤΟΠΟΛΤΟΥ, ΧΑΡΤΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	1
ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΗΧΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	11
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΠΤΑΝΘΡΑΚΑ (ΚΩΚ), ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΔΙΥΛΙΣΗΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ	1
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΗΜΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	2
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΕΛΑΣΤΙΚΟ (ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ) ΚΑΙ ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	1
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΛΛΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΟΡΥΚΤΑ	28
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ, ΜΕ ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΤΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	29
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΩΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ Μ.Α.Κ.	4
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΩΝ Μ.Α.Κ.	1
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ, ΟΡΓΑΝΩΝ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΠΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΡΟΛΟΓΙΩΝ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ	5

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΡΥΜΟΥΛΚΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΗΜΙΡΥΜΟΥΛΚΟΥΜΕΝΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	2
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΠΛΩΝ: ΛΟΙΠΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ Μ.Α.Κ.	5
ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΖΕΣΤΟΥ ΝΕΡΟΥ	1
ΣΥΛΛΟΓΗ, ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΝΕΡΟΥ	1
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	323
ΣΥΝΟΛΟ	685

Πίνακας 10: Αριθμός Επιχειρήσεων δευτερογενή τομέα στον Νομό Άρτας
Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

2.3 Απασχόληση στον κλάδο

Όπως και στην περίπτωση των Νομών Ιωαννίνων, Θεσπρωτίας και Πρέβεζας, έτσι και για τον Νομό Άρτας, όταν αναφερόμαστε στην απασχόληση εννοούμε τη μέση ετήσια απασχόληση μισθωτών υπαλλήλων (ΜΕΑ), που ασφαλίζονται στο Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ). Αυτό σημαίνει ότι δεν υπολογίζονται οι ασφαλισμένοι στα λοιπά ασφαλιστικά ταμεία καθώς και οι εργαζόμενοι που απασχολούνται εποχικά στις επί μέρους επιχειρήσεις. Επιπλέον, αναφέρουμε ότι δεν είναι εφικτή συλλογή και παρουσίαση στοιχείων για κλάδους του δευτερογενή τομέα στους οποίους εμφανίζονται λιγότερες από τέσσερις επιχειρήσεις. Αυτό γίνεται από την ΕΣΥΕ για λόγους προστασίας προσωπικών οικονομικών δεδομένων.

Τα στοιχεία απασχόλησης για τους κλάδους του δευτερογενή τομέα παρουσιάζονται στον πίνακα 11. Από τα στοιχεία προκύπτει ότι ο κλάδος που απασχολεί το μεγαλύτερο αριθμό προσωπικού είναι αυτός που παρουσιάζει και το μεγαλύτερο τζίρο (πίνακας), δηλαδή ο κλάδος βιομηχανίας τροφίμων και ποτών με μέση ετήσια απασχόληση 476 μισθωτούς υπαλλήλους, έναντι 379 των κατασκευών. Ακολουθούν ο κλάδος των ορυχείων και των λατομείων με 241 άτομα και ο κλάδος της κατασκευής άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά με 120 μισθωτούς υπαλλήλους. Και στην περίπτωση του Νομού Άρτας οι δύο κυρίαρχοι κλάδοι όσον αφορά την ΜΕΑ είναι ο κλάδος βιομηχανίας τροφίμων και ποτών και οι κατασκευές φαινόμενο που παρατηρείται και στους Νομούς Ιωαννίνων και Πρέβεζας.

Με μία προσεκτικότερη ματιά στους πίνακες 10 και 11 μπορεί να παρατηρήσει κανείς ότι υπάρχει σε πολλές περιπτώσεις αντιστοιχία του αριθμού των επιχειρήσεων με την μέση ετήσια απασχόληση, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι περισσότερες μεταποιητικές μονάδες είναι μικρού μεγέθους.

ΚΛΑΔΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΜΕΑ
ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	81
ΛΟΙΠΑ ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	241
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ	476
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΥΛΩΝ	12
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ:ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΒΑΦΗ ΓΟΥΝΑΡΙΚΩΝ	11
ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΕΨΗ ΔΕΡΜΑΤΟΣ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΤΑΞΙΔΙΟΥ (ΑΠΟΣΚΕΥΩΝ), ΤΣΑΝΤΩΝ, ΕΙΔΩΝ ΣΕΛΟΠΟΙΙΑΣ, ΕΙΔΩΝ ΣΑΓΜΑΤΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ	10
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΞΥΛΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΞΥΛΟ ΚΑΙ ΦΕΛΛΟ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΕΠΙΠΛΑ: ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΑΡΤΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ	59
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΑΡΤΟΠΟΛΤΟΥ, ΧΑΡΤΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	
ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΗΧΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	13
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΠΤΑΝΘΡΑΚΑ (ΚΩΚ), ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΔΙΥΛΙΣΗΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ	
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΗΜΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΕΛΑΣΤΙΚΟ (ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ) ΚΑΙ ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΛΛΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΟΡΥΚΤΑ	120
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ, ΜΕ ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΤΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	34
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΩΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ Μ.Α.Κ.	15
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΩΝ Μ.Α.Κ.	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ, ΟΡΓΑΝΩΝ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΠΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΡΟΛΟΓΙΩΝ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ	5
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΡΥΜΟΥΛΚΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΗΜΙΡΥΜΟΥΛΚΟΥΜΕΝΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΠΛΩΝ: ΛΟΙΠΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ Μ.Α.Κ.	8
ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΖΕΣΤΟΥ ΝΕΡΟΥ	
ΣΥΛΛΟΓΗ, ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΝΕΡΟΥ	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	379
ΣΥΝΟΛΟ	1.464

Πίνακας 11: Μέση Ετήσια Απασχόληση στον δευτερογενή τομέα στον Νομό Άρτας
Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

2.4 Τζίρος επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα

Όπως και στην περίπτωση των ΜΕΑ, έτσι και εδώ δεν είναι εφικτή η συλλογή και κατ' επέκταση η παρουσίαση στοιχείων που αφορούν τα ετήσια έσοδα για κλάδους του δευτερογενή τομέα στους οποίους εμφανίζονται λιγότερες από τέσσερις επιχειρήσεις. Αυτό γίνεται από την ΕΣΥΕ για λόγους προστασίας προσωπικών οικονομικών δεδομένων.

Ο τζίρος ανά κλάδο για το έτος 1995 παρουσιάζεται στον πίνακα 12 από όπου και παρατηρούμε ότι όπως και στην περίπτωση των Νομών Ιωαννίνων και Πρέβεζας,

έτσι και στον Νομό Άρτας το μεγαλύτερο τζίρο, αν και με μικρότερο αριθμό επιχειρήσεων, δημιουργεί ο κλάδος της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών, με 33,99 εκατ. €, έναντι 16,78 εκατ. € των κατασκευών. Ακολουθούν ο κλάδος των λοιπών ορυχείων και μεταλλείων με 25,47 εκατ. € και ο κλάδος κατασκευής άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά με 4,55 εκατ. €.

ΚΛΑΔΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΤΖΙΡΟΣ
ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	0,99
ΛΟΙΠΑ ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	25,47
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ	33,99
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΥΛΩΝ	0,39
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ:ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΒΑΦΗ ΓΟΥΝΑΡΙΚΩΝ	0,74
ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΕΨΗ ΔΕΡΜΑΤΟΣ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΤΑΞΙΔΙΟΥ (ΑΠΟΣΚΕΥΩΝ), ΤΣΑΝΤΩΝ, ΕΙΔΩΝ ΣΕΛΟΠΟΙΙΑΣ, ΕΙΔΩΝ ΣΑΓΜΑΤΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ	0,74
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΞΥΛΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΞΥΛΟ ΚΑΙ ΦΕΛΛΟ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΕΠΙΠΛΑ: ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΑΡΤΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ	0,96
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΑΡΤΟΠΟΛΤΟΥ, ΧΑΡΤΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	
ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΗΧΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	0,21
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΠΤΑΝΘΡΑΚΑ (ΚΩΚ), ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΔΙΥΛΙΣΗΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ	
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΗΜΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΕΛΑΣΤΙΚΟ (ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ) ΚΑΙ ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΛΛΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΟΡΥΚΤΑ	4,55
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ, ΜΕ ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΤΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	1,24
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΩΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ Μ.Α.Κ.	0,79
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΩΝ Μ.Α.Κ.	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ, ΟΡΓΑΝΩΝ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΠΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΡΟΛΟΓΙΩΝ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ	0,24
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΡΥΜΟΥΛΚΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΗΜΙΡΥΜΟΥΛΚΟΥΜΕΝΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΠΛΩΝ: ΛΟΙΠΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ Μ.Α.Κ.	0,24
ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΖΕΣΤΟΥ ΝΕΡΟΥ	
ΣΥΛΛΟΓΗ, ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΝΕΡΟΥ	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	16,78
ΣΥΝΟΛΟ	87,34

Πίνακας 12: Τζίρος επιχειρήσεων δευτερογενή τομέα στον Νομό Άρτας
Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

ΜΕΡΟΣ Β: Συνολική Εικόνα Περιφέρειας Ηπείρου

Στη συνέχεια, και αφού προηγήθηκε η παρουσίαση και η ανάλυση στοιχείων για τη θέση του δευτερογενή τομέα σε κάθε Νομό της Περιφέρειας Ηπείρου, θα ακολουθήσει η παρουσίαση στοιχείων που επιτρέπουν την σύγκριση μεταξύ των τεσσάρων Νομών αλλά και στοιχεία για την Περιφέρεια ως σύνολο σε σχέση με τη Χώρα.

Τα στοιχεία αφορούν τόσο την περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης στον δευτερογενή τομέα συνολικά για την Περιφέρεια Ηπείρου όσο και σε βασικά μεγέθη του δευτερογενή τομέα, όπως συμμετοχή στο ΑΕΠ, ποσοστιαία μεταβολή του ΑΕΠ, απασχόληση, αριθμός επιχειρήσεων, τζίρος.

1. Δευτερογενής τομέας στην Περιφέρεια Ηπείρου – Θέση και κλάδοι δραστηριοποίησης - Υποδομές

1.1 Θέση και κλάδοι παραγωγής

Ο δευτερογενής τομέας συμμετέχει με ποσοστό 16% στην διαμόρφωση του περιφερειακού ΑΕΠ. Ο κλάδος με τη μεγαλύτερη συμμετοχή είναι αυτός των τροφίμων και των ποτών, φαινόμενο το οποίο συναντήσαμε και στους τέσσερις Νομούς της Περιφέρειας. Ειδικότερα:

- Παραγωγή, επεξεργασία και συντήρηση κρέατος και προϊόντων κρέατος (ζώων και πουλερικών)
- Επεξεργασία και συντήρηση βρώσιμων αλιευμάτων και των προϊόντων του
- Παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων
- Παραγωγή παρασκευασμένων ζωοτροφών
- Παραγωγή κρασιού
- Παραγωγή μεταλλικών νερών και αναψυκτικών

Ορισμένες επιχειρήσεις των κλάδων παραγωγής γαλακτοκομικών προϊόντων, παραγωγής – επεξεργασίας κρέατος και εμφιάλωσης νερών κατέχουν σημαντικό

μερίδιο της ελληνικής αγοράς ενώ παράλληλα πραγματοποιούν και εξαγωγές. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- Οι γαλακτοβιομηχανίες «ΔΩΔΩΝΗ ΑΕ», «ΠΙΝΔΟΣ ΑΕ», «ΗΠΕΙΡΟΣ ΑΕ».
- Οι μονάδες κρέατος ζώων «ΣΒΕΚΗ ΑΕ», «ΒΙΚΥ ΑΕ».
- Οι μονάδες κρέατος πουλερικών «ΠΙΝΔΟΣ – Αγροτικός Πτηνοτροφικός Συνεταιρισμός Ιωαννίνων», «Θ. Νιτσιάκος ΑΒΕΕ – Πτηνοτροφικές επιχειρήσεις», «Πτηνοτροφικός Συνεταιρισμός Άρτας».
- Οι μονάδες παραγωγής και εμφιάλωσης νερού «ΒΙΚΟΣ – Ηπειρωτική Βιομηχανία Εμφιαλώσεων ΑΕ», «ΖΑΓΟΡΙ – Χήτος ΑΕ» και «ΤΖΟΥΜΕΡΚΑ».
- Οι μονάδες παραγωγής, επεξεργασίας, τυποποίησης ιχθυρών «Μ. Γιαννέτας ΑΕ» και «Α&Β Τσιάλιος και ΣΙΑ ΟΕ».

Με μικρότερη αλλά σημαντική συμμετοχή ακολουθούν οι κλάδοι:

- Επεξεργασία και συντήρηση φρούτων και λαχανικών (συμπεριλαμβανομένης και της συσκευασίας)
- Παραγωγή φυτικών και ζωικών λιπών
- Παραγωγή άλλων ειδών διατροφής (ιδιαίτερα αρτοποιίας και ζαχαροπλαστικής)

Άλλοι μεταποιητικοί κλάδοι με σημαντική συμμετοχή είναι:

- Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών (κλωστήρια Πρεβέζης ΑΕ)
- Βιομηχανία ξύλου και κατασκευής προϊόντων από ξύλο
- Εκδόσεις – Εκτυπώσεις
- Κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά και κυρίως:
 - κατασκευή τούβλων
 - κατασκευή δομικών προϊόντων από σκυρόδεμα
 - παραγωγή έτοιμου σκυροδέματος
 - κοπή και επεξεργασία μαρμάρων
- Παραγωγή βασικών μετάλλων και κυρίως επεξεργασίας και χύτευσης με τις εταιρείες «Spider SA», «Μεταλλουργική Βιομηχανία Ηλείου ΑΕ» και «Χυτήρια Ηλείου ΑΕ».
- Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων και ιδιαίτερα:

- κατασκευή μεταλλικών σκελετών
 - κατασκευή μεταλλικών κουφωμάτων
 - κατεργασία και επικάλυψη μετάλλων (αλουμινίου – σιδήρου)
- Κατασκευή κοσμημάτων με τα περίφημα εργαστήρια αργυροχοΐας της πόλης των Ιωαννίνων.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι ο δευτερογενής τομέας είναι προσανατολισμένος κυρίως στην αξιοποίηση της εξαιρετικής ποιότητας προϊόντων του πρωτογενή τομέα, στην κατασκευαστική δραστηριότητα, ιδιωτική και δημόσια, η οποία είναι ιδιαίτερα σημαντική για την περιφέρεια, σε παραδοσιακές δραστηριότητες όπως η αργυροχοΐα και στη στήριξη δραστηριοτήτων του τριτογενή τομέα (Τουρισμός, Πανεπιστήμιο, Νοσοκομεία κλπ).

Η συντριπτική πλειοψηφία των μονάδων είναι μικρομεσαίου μεγέθους και απευθύνονται κατά κύριο λόγο στις τοπικές αγορές της περιφέρειας με εξαίρεση τις προαναφερθείσες μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις οι οποίες απευθύνονται και σε άλλες αγορές της χώρας και του εξωτερικού.

1.2 Βιομηχανικές Υποδομές

Οι βασικές βιομηχανικές υποδομές της περιφέρειας Ηπείρου είναι:

- ♦ Η Βιομηχανική Περιοχή (ΒΙ-ΠΕ) Ιωαννίνων, η οποία βρίσκεται σε πλήρη λειτουργία εδώ και αρκετά χρόνια και στην οποία έχουν κατασκευαστεί σχεδόν όλα τα απαιτούμενα έργα υποδομής.
- ♦ Η Βιομηχανική Περιοχή Πρέβεζας, η οποία λειτουργεί μεν, αλλά δεν έχουν ολοκληρωθεί τα έργα υποδομής.

Σημειώνεται ότι οι πιο πάνω ΒΙ.ΠΕ είναι οι μόνες που λειτουργούν στην Β.Δ. Ελλάδα και μπορούν να συμβάλλουν αποφασιστικά στην ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα της περιοχής.

- ♦ Στις βασικές βιομηχανικές – βιοτεχνικές υποδομές θα μπορούσε να συμπεριληφθεί και το Τεχνολογικό Πάρκο Ιωαννίνων το οποίο δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Δεδομένου ότι το σύνολο σχεδόν των επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα ανήκει στην κατηγορία των μικρομεσαίων, είναι ανάγκη να δημιουργηθούν Βιοτεχνικά Πάρκα (ΒΠΟ-ΠΑ) σε επιλεγμένες περιοχές, το μελετώμενο εκθεσιακό κέντρο στην πόλη των Ιωαννίνων και το προγραμματισμένο διαμέσου της κοινοτικής πρωτοβουλίας Interreg III, εμπορευματικό κέντρο.

- ♦ Η ολοκλήρωση και η λειτουργία του Κέντρου Παραδοσιακής Βιοτεχνίας Ιωαννίνων (ΚΕΠΑΒΙ), αναμένεται να συμβάλει αποφασιστικά στην διατήρηση και περαιτέρω ανάπτυξη του κλάδου της αργυροχοΐας, ο οποίο είναι από τους σημαντικότερους και στον οποίο η περιοχή και ιδιαίτερα η πόλη των Ιωαννίνων έχει συγκριτικό πλεονέκτημα.

2. Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής – Εκατοστιαία σύνθεση, ποσοστιαία κατανομή και μέσοι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής.

2.1 ΑΕΠ σε εκατοστιαία σύνθεση και σε μονάδες Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών.

Στους πίνακες που ακολουθούν (πίνακες 13 και 14) παρουσιάζονται η ακαθάριστη αξία παραγωγής (ΑΕΠ) για τον δευτερογενή τομέα για τα έτη 1995-1998. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται είναι σε εκατοστιαία σύνθεση και σε δις. Δρχ (Ευρ. σύστημα λογαριασμών) και μπορεί κανείς να δει το σύνολο του δευτερογενή τομέα ανά Νομό και συνολικά στην Περιφέρεια Ηπείρου. Επίσης στους ίδιους πίνακες παρουσιάζεται και το ΑΕΠ των κυριότερων κλάδων του δευτερογενή τομέα.

Σε επίπεδο περιφέρειας η εκατοστιαία σύνθεση Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής για τον δευτερογενή τομέα ήταν για το 1995 14,74% ενώ για το 1998 αυξήθηκε λίγο παραπάνω από μια εκατοστιαία μονάδα φτάνοντας το 16,02%.

Σε επίπεδο νομών παρουσιάζεται η εξής εικόνα:

α) για το νομό Ιωαννίνων η συμμετοχή του δευτερογενή τομέα στην Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής ήταν για το 1995 14,56% με 40.707 δις. δρχ και για το 1998 17,47% με 74.205 δις. δρχ, παρουσίασε δηλαδή αύξηση 3 περίπου εκατοστιαίων μονάδων.

β) για την ίδια χρονική περίοδο η συμμετοχή του δευτερογενή τομέα στην Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής για το νομό Άρτας ήταν 15,33% για το 1995 και 12,98% για το 1998 με αντίστοιχα ποσά για τα δύο έτη 18.357 δις. Δρχ και 18.849 δις. δρχ

γ) ο νομός Θεσπρωτίας στον δευτερογενή τομέα παρουσιάζει για τα έτη 1995 και 1998 μείωση στην Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής της τάξεως των 5 εκατοστιαίων μονάδων και πιο συγκεκριμένα από 15,09% που ήταν το 1995 σε 9,97% το 1998 με αντίστοιχα 10.550 δις. δρχ για το πρώτο έτος και 9.328 για το τελευταίο.

δ) ο νομός Πρεβέζης παρουσιάζει τη μεγαλύτερη αύξηση από τους υπόλοιπους νομούς της περιφέρειας Ηπείρου στη συμμετοχή του δευτερογενή τομέα στην ακαθάριστη αξία παραγωγής για την εξεταζόμενη περίοδο με 14,32% για το 1995 και 18,84% για το 1998.

Από τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι ο νομός Ιωαννίνων έχει τη μεγαλύτερη συμμετοχή στο στην Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής για τον δευτερογενή τομέα στην περιφέρεια Ηπείρου και ότι ο νομός Πρέβεζας παρουσίασε τη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση για την περίοδο 1995-1998.

Σε επίπεδο χώρας για την ίδια χρονική περίοδο η συμμετοχή του δευτερογενή τομέα στην Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής ήταν για το 1995 22,41% και για το 1998 21,59% δηλαδή παραμένει περίπου αμετάβλητη για την τριετία αναφοράς μας ενώ για την Περιφέρεια της Ηπείρου η συμμετοχή του τομέα για τα ίδια έτη εμφανίζει μικρή αύξηση του τάξης του 1,3% περίπου.

ΤΟΜΕΙΣ ΚΑΙ ΚΛΑΔΟΙ	Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ		Ν. ΑΡΤΑΣ		Ν. ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ		Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ		ΗΠΕΙΡΟΣ		ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	
	1995	1998	1995	1998	1995	1998	1995	1998	1995	1998	1995	1998
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	14,56%	17,47%	15,33%	12,98%	15,09%	9,97%	14,32%	18,84%	14,74%	16,02%	22,41%	21,59%
Μεταλλεία – Ορυχεία	0,70%	0,09%	0,03%	0,02%	0,16%	0,03%	0,18%	0,15%	0,40%	0,08	0,64%	0,62%
Μεταποίηση	6,37%	9,65%	5,68%	4,12%	9,73%	0,50%	8,44%	6,73%	7,01%	7,08%	12,96%	11,81%
Ηλεκτρισμός – Υγραέριο – Υδρευση	1,75%	1,50%	4,94%	3,15%	1,28%	2,04%	1,56%	1,92%	2,32%	1,93%	2,37%	2,07%
Κατασκευές	5,74%	6,23%	4,68%	5,70%	3,91%	7,40%	4,13%	10,04%	5,00%	6,93%	6,43%	7,10%

Πίνακας 13: Εκατοστιαία σύνθεση ΑΕΠ δευτερογενή τομέα (1995-1998)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων πίνακα 14

ΤΟΜΕΙΣ ΚΑΙ ΚΛΑΔΟΙ	Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ		Ν. ΑΡΤΑΣ		Ν. ΘΕΣΣΠΡΩΤΙΑΣ		Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ		ΗΠΕΙΡΟΣ		ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	
	1995	1998	1995	1998	1995	1998	1995	1998	1995	1998	1995	1998
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	40707	74205	18357	18849	10550	9328	14832	25984	84447	128368	5639145	7118617
Μεταλλεία – Ορυχεία	1968	398	31	24	112	25	191	204	2302	651	162055	202996
Μεταποίηση	17817	40978	6803	5983	6804	472	8746	9279	40171	56712	3261496	3892688
Ηλεκτρισμός – Υγραέριο – Ύδρευση	4885	6352	5919	4572	897	1905	1614	2652	13315	15481	596589	681453
Κατασκευές	16037	26477	5604	8270	2737	6926	4281	13849	28659	55522	1619005	2341481

Πίνακας 14: Περιφερειακός πίνακας ΑΕΠ για τον δευτερογενή τομέα παραγωγής (Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών: ΕΣΛ-95)
Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

2.2 Ποσοστιαία κατανομή ΑΕΠ

Η ποσοστιαία κατανομή του ΑΕΠ για τον δευτερογενή τομέα για την περιφέρεια Ηπείρου και για το σύνολο της χώρας παρουσιάζεται στον πίνακα 15 που ακολουθεί. Τα στοιχεία αφορούν τις δεκαετίες 1970 – 1980 και 1990 καθώς και τα έτη 1994, 96 και 98.

Στην περιφέρεια Ηπείρου ο δευτερογενής τομέας καλύπτει το 23,3% του ΑΕΠ για το 1990, το 26,8% για το 1980 και το 23,4% για το 1990. Παρατηρούμε ότι παρουσιάζει αύξηση για τη δεκαετία 1970-1980 και ίση περίπου μείωση για την επόμενη δεκαετία. Συγκρινόμενος με τους άλλους δύο τομείς της Περιφέρειας Ηπείρου ο δευτερογενής τομέας παρουσιάζει μια σταθερή συμμετοχή στο ΑΕΠ της Περιφέρειας για την εξεταζόμενη εικοσαετία με τον πρωτογενή τομέα να βαίνει μειούμενος με ποσοστό 30,4% το 1970 και 25,5% το 1990, ενώ ο τριτογενής αυξάνεται με ποσοστό 46,3% για το 1970 και 51,1% για το 1990.

Η συμμετοχή στο ΑΕΠ του δευτερογενή τομέα του Νομού Ιωαννίνων ήταν το 1970 24,5%, το 1980 αυξήθηκε 2,5 περίπου μονάδες φθάνοντας το 27,1% ενώ το 1990 μειώθηκε στο 23,5%. Παρατηρούμε εδώ ότι ακολουθεί την ίδια πορεία με την Περιφέρεια Ηπείρου.

Στο Νομό Άρτας η συμμετοχή του ήταν 18,5% για το 1970, 22,9% για το 1980 και 22,2% για το 1990.

Για το Νομό Πρέβεζας η συμμετοχή του δευτερογενή τομέα αυξήθηκε για την πρώτη δεκαετία από 24,1% το 1970 σε 28,8% το 1980, ενώ μειώθηκε κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 80 φθάνοντας το 1990 στο 22,6%.

Τέλος για το νομό Θεσπρωτίας η συμμετοχή του το 1970 ήταν 23,8%, για το 1980 28,2% και για το 1990 25,6%.

Από την παραπάνω παράθεση στοιχείων παρατηρούμε κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 1970 – 1980 αύξηση στη συμμετοχή του δευτερογενή τομέα τόσο σε επίπεδο Νομού όσο και σε επίπεδο Περιφέρειας ενώ για την δεύτερη δεκαετία αντίστοιχη μείωση.

Στο σύνολο της χώρας ο δευτερογενής τομέας συμμετείχε στο ΑΕΠ σε ποσοστό 31,4% για το 1970, με το ίδιο περίπου ποσοστό το 1980, ενώ μειώθηκε κατά δύο περίπου μονάδες για το 1990.

Στον πίνακα παρατηρούμε και κάποια στοιχεία για τον δευτερογενή τομέα για τη δεκαετία 1990-2000, όσον αφορά την επικράτεια, όπου φαίνεται να βαίνει μειούμενος φθάνοντας το 1998 να συμμετέχει στο ΑΕΠ κατά 21,6%, δέκα μονάδες λιγότερες από ότι στην αρχή της δεκαετίας του 1970. Αντίστοιχη τάση παρουσίασε ποσοστιαία ο δευτερογενής τομέας και στην Περιφέρεια Ηπείρου καταλήγοντας το 1998 να συμμετέχει στο ΑΕΠ της περιφέρειας με ποσοστό 16%, σε αντίθεση με τις αρχές της δεκαετίας του 1980 που ήταν 26,8%.

ΠΕΡΙΟΧΗ/ ΤΟΜΕΑΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	1970	1980	1990	1994	1996	1998
Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Πρωτογενής	26,40	28,90	18,70	14,10	10,40	6,70
Δευτερογενής	24,50	27,10	23,50	21,60	15,00	17,50
Τριτογενής	49,10	44,00	57,80	64,30	74,60	75,80
Ν. ΑΡΤΑΣ	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Πρωτογενής	37,50	40,00	32,40	25,20	20,70	15,70
Δευτερογενής	18,50	22,90	22,20	19,20	15,30	13,00
Τριτογενής	44,00	37,10	45,40	55,60	64,00	71,30
Ν. ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Πρωτογενής	25,20	22,60	25,70	17,10	15,80	14,00
Δευτερογενής	23,80	28,20	25,60	25,50	15,30	10,00
Τριτογενής	51,00	49,20	48,70	57,40	68,90	76,00
Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Πρωτογενής	37,10	34,70	33,50	18,40	22,60	15,70
Δευτερογενής	24,10	28,80	22,60	24,90	14,60	18,80
Τριτογενής	38,80	36,50	43,90	56,70	62,80	65,50
ΗΠΕΙΡΟΣ	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Πρωτογενής	30,40	31,70	25,50	17,60	15,40	10,80
Δευτερογενής	23,30	26,80	23,40	22,20	15,00	16,00
Τριτογενής	46,30	41,50	51,10	60,20	69,60	73,20
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Πρωτογενής	18,20	17,70	14,60	16,00	9,10	8,20

Δευτερογενής	31,40	31,10	28,00	23,90	22,30	21,60
Τριτογενής	50,40	51,20	57,40	60,10	68,60	70,20

Πίνακας 15: Ποσοστιαία κατανομή ΑΕΠ κατά τομέα παραγωγής
Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

2.3 Μέσοι Ετήσιοι Ρυθμοί Μεταβολής ΑΕΠ

Στον επόμενο πίνακα (πίνακα 16) παρουσιάζουμε τους μέσους ετήσιους ρυθμούς ποσοστιαίας μεταβολής του ΑΕΠ.

Παρατηρούμε γενικά ότι για τη δεκαετία 1970-1980 η ποσοστιαία μεταβολή του ΑΕΠ στο δευτερογενή τομέα στο σύνολο της περιφέρειας ήταν 22,16%. Για την αντίστοιχη χρονική περίοδο ο ρυθμός μεταβολής για τον Νομό Ιωαννίνων ήταν 21,16%, για το Νομό Άρτας 23,20%, για το Νομό Θεσπρωτίας 22,16% και για το Νομό Πρέβεζας 23,59%. Στο σύνολο της χώρας η αντίστοιχη μεταβολή ήταν 19,27%.

Για τη δεκαετία 1980-90, ο ρυθμός μεταβολής στον δευτερογενή τομέα για την Περιφέρεια Ηπείρου ήταν 18,41%, ενώ σε επίπεδο Νομού για το Νομό Ιωαννίνων ήταν 17,57%, για το Νομό Άρτας 19,54%, για το Νομό Θεσπρωτίας 21,10% και για το Νομό Πρέβεζας 17,53%. Στο σύνολο της Χώρας ο ρυθμός μεταβολής στο δευτερογενή τομέα ήταν 18,39%.

Από τα στοιχεία του πίνακα 16 παρατηρούμε ότι ο ρυθμός μεταβολής στον δευτερογενή τομέα τόσο σε επίπεδο χώρας όσο και σε επίπεδο Περιφέρειας Ηπείρου ακολουθεί περίπου τον μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής συνολικά του ΑΕΠ και πιο συγκεκριμένα η μεταβολή του ΑΕΠ για τη χώρα ήταν 19,43% για τη δεκαετία 1970-80 και η αντίστοιχη μεταβολή του δευτερογενούς τομέα ήταν 19,27% όπως προαναφέρθηκε. Σε επίπεδο χώρας ισχύει περίπου το ίδιο αφού η μεταβολή του ΑΕΠ για τη δεκαετία 1980-90 ήταν 19,73% ενώ η αντίστοιχη μεταβολή του δευτερογενή στην ίδια χρονική περίοδο ήταν 18,39%. Περίπου η ίδια εικόνα εμφανίζεται και σε επίπεδο περιφέρειας με συνολική μεταβολή του ΑΕΠ για την δεκαετία 1970-80 της τάξεως του 20,63% και αντίστοιχη του δευτερογενή στο 22,00%, ενώ για τη δεκαετία 1980-90 η συνολική μεταβολή του ΑΕΠ σε επίπεδο περιφέρειας ήταν 19,96%, ενώ η αντίστοιχη για τον δευτερογενή στο 18,41%.

Στον ίδιο πίνακα διαφαίνεται διαχρονικά όλο και περισσότερο η τάση της αύξησης στη συμμετοχή του ΑΕΠ του τριτογενή τομέα και η αντίστοιχη μείωση του πρωτογενή με υψηλούς ρυθμούς, ενώ ο δευτερογενής τομέας παρουσιάζει

αυξομειώσεις με αρνητική τάση από τα μέσα περίπου της δεκαετίας του 1980-90 έως και το 1998.

ΠΕΡΙΟΧΗ/ ΤΟΜΕΑΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	1970-80	1980-90	1990-94	1970-94	1995-98
Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	20,44	19,26	14,54	18,95	14,95
Πρωτογενής	21,97	14,65	4,22	15,79	-2,96
Δευτερογενής	21,16	17,57	13,96	18,44	22,16
Τριτογενής	19,12	22,47	17,85	20,29	15,74
Ν. ΑΡΤΑΣ	20,62	19,93	11,15	18,70	6,63
Πρωτογενής	21,40	17,44	4,41	16,76	-5,26
Δευτερογενής	23,20	19,54	7,19	18,87	0,89
Τριτογενής	18,58	22,38	16,92	19,87	11,56
Ν. ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	20,10	22,30	12,76	19,75	10,23
Πρωτογενής	18,79	23,98	1,64	17,82	4,11
Δευτερογενής	22,16	21,10	12,75	20,10	-4,02
Τριτογενής	19,68	22,15	17,55	20,34	14,17
Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ	21,43	20,32	10,06	19,00	10,00
Πρωτογενής	20,62	19,97	-5,38	15,58	-5,01
Δευτερογενής	23,59	17,53	12,57	19,16	20,55
Τριτογενής	20,69	22,44	17,59	20,89	12,42
ΗΠΕΙΡΟΣ	20,63	19,96	12,70	18,99	11,84
Πρωτογενής	21,27	17,50	1,73	16,23	-3,20
Δευτερογενής	22,16	18,41	12,11	18,87	14,98
Τριτογενής	19,33	22,41	17,58	20,31	14,25
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	19,43	19,73	14,72	18,76	9,42
Πρωτογενής	19,22	17,63	14,67	17,79	2,86
Δευτερογενής	19,27	18,39	11,81	17,63	8,08
Τριτογενής	19,62	21,13	16,00	19,63	10,74

Πίνακας 16: Μέσοι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής (%) ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές
Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

2.4 Απασχόληση – Ποσοστιαία κατανομή και διαχρονική εξέλιξη.

Αναφορικά με το θέμα της απασχόλησης στην περιφέρεια Ηπείρου από τα στοιχεία που παρατίθενται στον αντίστοιχο πίνακα (πίνακας 17) οδηγούμαστε σε κάποιες διαπιστώσεις και συμπεράσματα.

Το πρόβλημα της ανεργίας αποτελεί αν όχι το πιο σοβαρό για την περιφέρεια της Ηπείρου, ένα από τα πιο σημαντικά κυρίως διότι:

- Η ανεργία κινείται σε υψηλά επίπεδα κυρίως για τους νέους και τις γυναίκες. Από το σύνολο των ανέργων του έτους 2001, το 66,7% ήταν γυναίκες και το 33,3% άνδρες, ενώ το ποσοστό ανεργίας των νέων μεταξύ των ηλικιών 14-24 ετών ήταν 36,3%.

- ο Στον αγροτικό χώρο παρουσιάζεται το φαινόμενο της υποαπασχόλησης ιδιαίτερα στις γυναίκες, ενώ φαινόμενο υποαπασχόλησης καθώς επίσης ετεροαπασχόλησης και πολυαπασχόλησης παρατηρούνται και στους άλλους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας της περιφέρειας.
- ο Η ανεργία μακράς διάρκειας (άνω των 12 μηνών) κατέχει το υψηλότερο ποσοστό το οποίο προσεγγίζει το 72,00% (στοιχεία έτους 2001).

Από την ποσοστιαία μεταβολή της απασχόλησης κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας που παρουσιάζεται στον πίνακα προκύπτει ότι στην περιφέρεια ηπείρου:

α) το ποσοστό των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα μειώνεται σημαντικά εξακολουθεί όμως να είναι πολύ υψηλότερο από το αντίστοιχο για το σύνολο της χώρας.

β) το ποσοστό των απασχολούμενων στον δευτερογενή τομέα παρουσιάζει μικρή αύξηση στη δεκαετία το 70 και σταθεροποίηση στη συνέχεια σε επίπεδο άνω του 20%, ελαφρώς χαμηλότερο από το αντίστοιχο για το σύνολο της χώρας.

γ) το ποσοστό των απασχολούμενων στον τριτογενή τομέα αυξάνεται θεαματικά αλλά εξακολουθεί να είναι χαμηλότερο από το αντίστοιχο για το σύνολο της χώρας.

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΤΟΜΕΑΣ	1971	1981	1991	1993	2000
ΗΠΕΙΡΟΣ	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Πρωτογενής	58,50	43,80	35,00	32,50	26,00
Δευτερογενής	18,10	24,40	24,00	20,10	20,20
Τριτογενής	23,40	31,80	41,00	47,40	53,80
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Πρωτογενής	40,70	29,20	22,70	21,30	17,00
Δευτερογενής	26,80	30,50	27,00	24,20	22,50
Τριτογενής	32,50	40,30	50,30	54,50	60,50

Πίνακας 17: Ποσοστιαία κατανομή της απασχόλησης κατά τομέα

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, ΚΕΠΕ και Ινστιτούτο ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ (ΙΝΕ)

2.5 Αριθμός Επιχειρήσεων, Μέση Ετήσια Απασχόληση, Τζίρος.

Στον πίνακα που ακολουθεί (πίνακας 18), παρουσιάζονται συνοπτικά τα βασικά μεγέθη του δευτερογενή τομέα ανά κλάδο παραγωγής για την περιφέρεια Ηπείρου. Συγκεκριμένα, παρουσιάζονται για τις βασικές κατηγορίες οικονομικής δραστηριότητας του δευτερογενή τομέα στην περιφέρεια, ο αριθμός των επιχειρήσεων, η Μέση Ετήσια Απασχόληση (ΜΕΑ) και ο τζίρος των επιχειρήσεων σε εκατ. €. Παράλληλα, εμφανίζεται η συμμετοχή ως ποσοστό των μεγεθών αυτών τόσο στην Περιφέρεια όσο και στο σύνολο της χώρας. Τα στοιχεία αφορούν το έτος 1995.

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι όπως και στην περίπτωση των Νομών, έτσι και στην περίπτωση της Περιφέρειας, αναφερόμαστε στην μέση ετήσια απασχόληση μισθωτών υπαλλήλων (ΜΕΑ) που ασφαλίζονται στο Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ). Αυτό σημαίνει ότι δεν υπολογίζονται οι ασφαλισμένοι στα λοιπά ασφαλιστικά ταμεία καθώς και οι εργαζόμενοι που απασχολούνται εποχικά στις επί μέρους επιχειρήσεις. Επιπλέον, αναφέρουμε ότι δεν είναι εφικτή συλλογή και παρουσίαση στοιχείων για κλάδους του δευτερογενή τομέα στους οποίους εμφανίζονται λιγότερες από τέσσερις επιχειρήσεις. Αυτό γίνεται από την ΕΣΥΕ για λόγους προστασίας προσωπικών οικονομικών δεδομένων.

Το ίδιο ισχύει και την συλλογή και κατ' επέκταση την παρουσίαση στοιχείων που αφορούν τα ετήσια έσοδα για κλάδους του δευτερογενή τομέα στους οποίους εμφανίζονται λιγότερες από τέσσερις επιχειρήσεις.

Όπως φαίνεται και από τον πίνακα 18, το μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων έχει ο κλάδος των κατασκευών με 1.724 επιχειρήσεις και ακολουθεί ο κλάδος της μεταποίησης με 1.613 επιχειρήσεις. Σε ποσοστά, ο κλάδος των κατασκευών στην Περιφέρεια Ηπείρου αντιστοιχεί στο 1,43% του συνόλου όλων των μονάδων παραγωγής του δευτερογενή τομέα στη Χώρα και στο 50,39% του συνόλου των μονάδων στην περιφέρεια. Τα αντίστοιχα ποσοστά για τον κλάδο της μεταποίησης είναι 1,34% ως ποσοστό συμμετοχής στη Χώρα και 47,15% στην Περιφέρεια.

Όσον αφορά την απασχόληση, από τον πίνακα είναι φανερό ότι την μεγαλύτερη ΜΕΑ δεν την έχει ο κλάδος των κατασκευών που έχει και το μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων, αλλά ο κλάδος της μεταποίησης. Πιο αναλυτικά, στον κλάδο της

μεταποίησης έχουμε 3.264 μισθωτούς υπαλλήλους, έναντι 1.156 του κλάδου των κατασκευών. Τα αντίστοιχα ποσοστά έχουν ως εξής: η μέση ετήσια απασχόληση στη μεταποίηση καταλαμβάνει το 0,70% της συνολικής απασχόλησης στον δευτερογενή τομέα στη χώρα και το 67,30% της συνολικής απασχόλησης στον δευτερογενή τομέα στην περιφέρεια. Τα αντίστοιχα ποσοστά για τις κατασκευές είναι 0,25% σε σχέση με τη Χώρα και 23,84% σε σχέση με τη συνολική απασχόληση στον δευτερογενή τομέα στην Περιφέρεια.

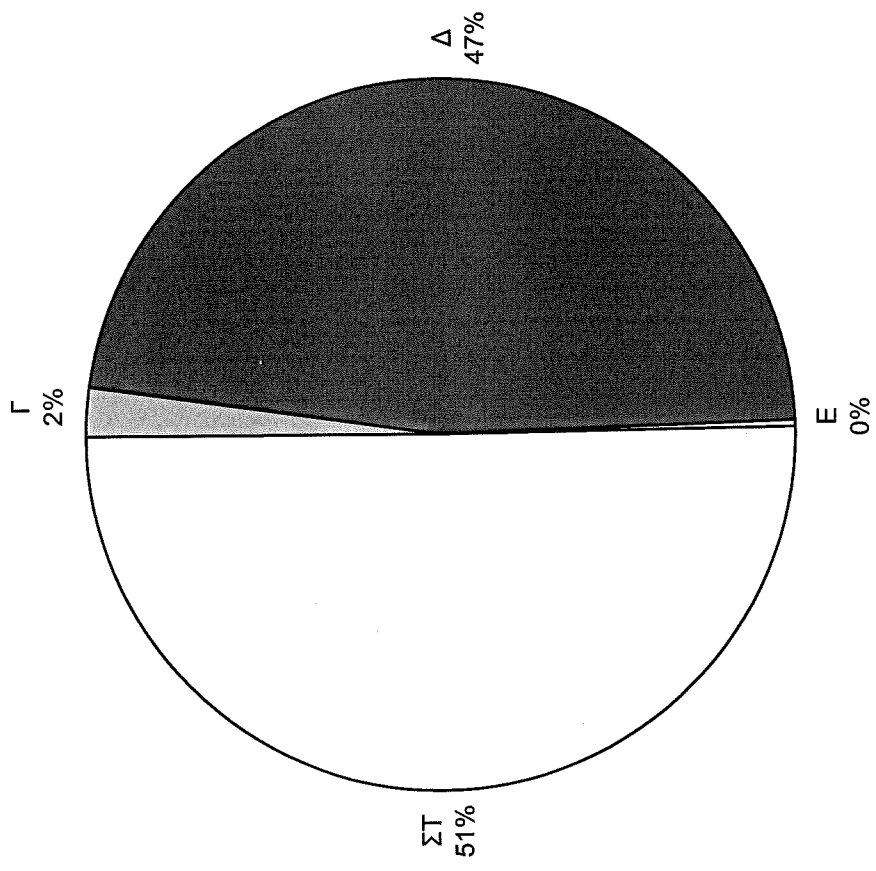
Τέλος, ο τζίρος των επιχειρήσεων είναι ανάλογος με την κατανομή της απασχόλησης, δηλαδή τον μεγαλύτερο τζίρο παρουσιάζει ο κλάδος των μεταποιητικών βιομηχανιών με 238,02 εκατ. € και ακολουθεί ο κλάδος των κατασκευών με 80,52 εκατ. €. Η συμμετοχή του τζίρου των μεταποιητικών μονάδων της περιφέρειας στο σύνολο του τζίρου όλων των δευτερογενών μονάδων παραγωγής ανέρχεται σε 0,68%, ενώ το ίδιο ποσοστό για τις κατασκευές ανέρχεται στο 0,23%. Η συμμετοχή του τζίρου των μεταποιητικών μονάδων της περιφέρειας στον τζίρο όλων των μονάδων παραγωγής του δευτερογενή τομέα στην Περιφέρεια ανέρχεται στο 67,16%, ενώ για τις κατασκευές στο 22,72%.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΑΡΙΘ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ			ΜΕΑ			ΤΖΙΡΟΣ		
	ΣΥΝΟΛΟ	% Σ.Ε.	% Περ.	ΣΥΝΟΛΟ	% Σ.Ε.	% Περ.	ΣΥΝΟΛΟ	% Σ.Ε.	% Περ.
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	120.570			467.983			35.064,97		
ΣΥΝΟΛΟ ΗΠΕΙΡΟΥ	3.421	100,00	100,00	4.850	100,00	100,00	354,42	100,00	100,00
Γ ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	77	0,06	2,25	426	0,09	8,78	34,21	0,10	9,65
Δ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	1.613	1,34	47,15	3.264	0,70	67,30	238,02	0,68	67,16
Ε ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ ΚΑΙ ΝΕΡΟΥ	7	0,01	0,20	4	0,00	0,08	1,67	0,00	0,47
ΣΤ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	1.724	1,43	50,39	1.156	0,25	23,84	80,52	0,23	22,72

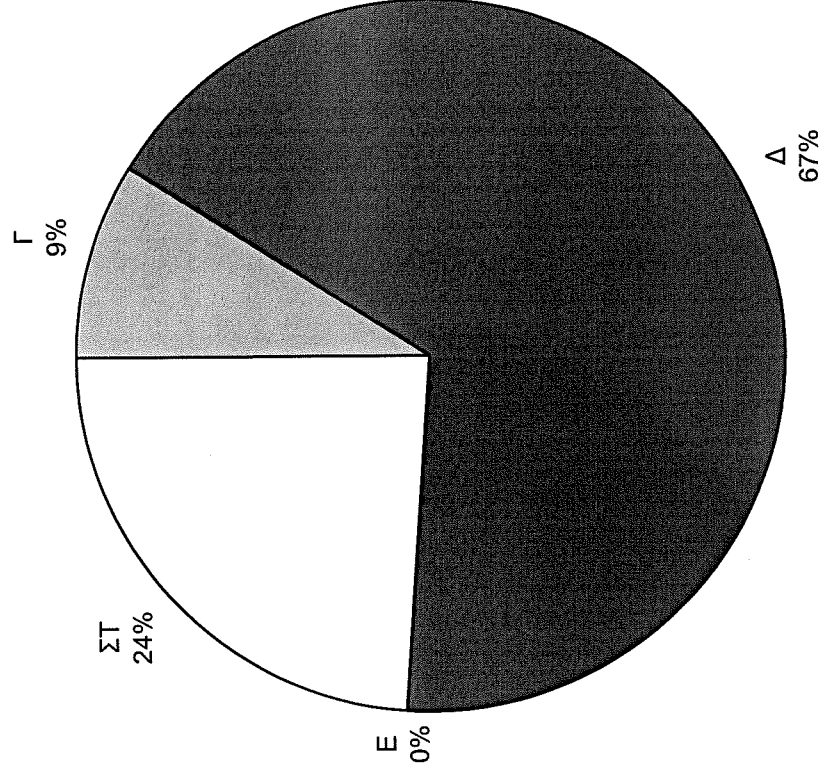
Πίνακας 18: Αριθμός επιχειρήσεων, Μέση Ετήσια Απασχόληση και τζίρος επιχειρήσεων κλάδων του δευτερογενή τομέα στην Περιφέρεια Ηπείρου
 Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας

Η διαγραμματική απεικόνιση των στοιχείων του παραπάνω πίνακα έχει ως εξής:

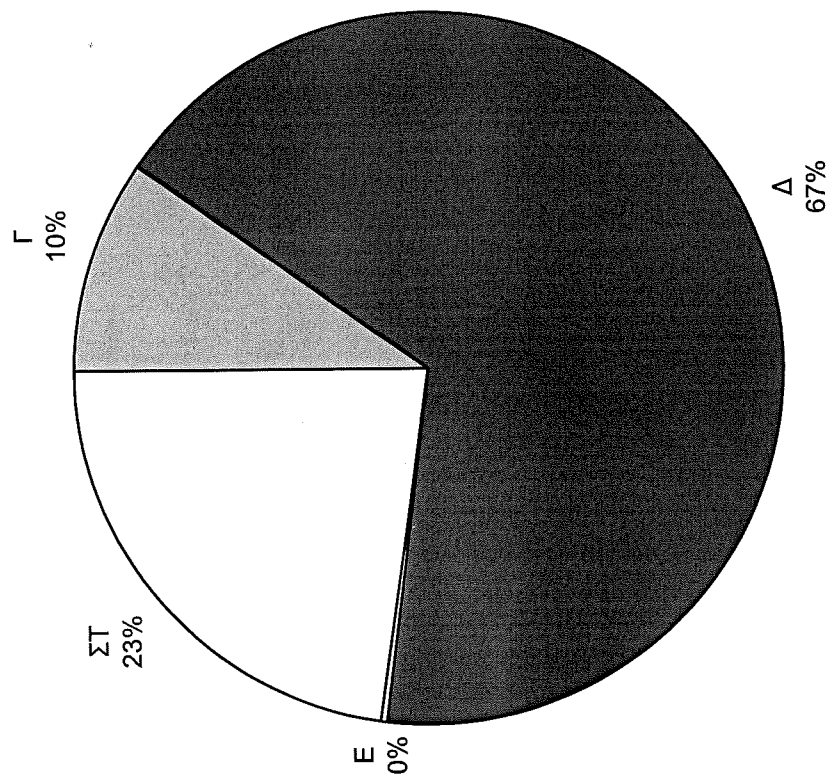
Αριθμός Επιχειρήσεων 1995

Μέση Ετήσια Απασχόληση Μισθωτών Υπαλλήλων 1995

ΤΖΙΡΟΣ 1995 σε εκατ. €

Τέλος, στον παρακάτω πίνακα (πίνακας 19) διαφαίνονται πολύ αναλυτικά ο αριθμός των επιχειρήσεων, η Μέση Ετήσια Απασχόληση και ο τζίρος για την Περιφέρεια Ηπείρου. Η διαφορά με τον προηγούμενο πίνακα (πίνακα ...) είναι ότι εδώ παρατίθενται αναλυτικά όλες οι κατηγορίες των κλάδων. Και σε αυτήν την περίπτωση για τους κλάδους με λιγότερες από 4 επιχειρήσεις δεν εμφανίζονται η μέση ετήσια απασχόληση και ο τζίρος.

	ΚΛΑΔΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΑΡ.ΕΠΙΧ	ΜΕΑ	ΤΖΙΡΟΣ
Γ	ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	77	426	34,21
14	ΛΟΙΠΑ ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	77	426	34,21
141	Εξόρυξη λίθων	68	102	4,38
1411	Λατομεία μαρμάρων και λοιπών λίθων για οικοδομικές χρήσεις	67	101	4,34
1413	Εξόρυξη σχιστόλιθου	1		
142	Λατομεία σκύρων και άμμου.Εξόρυξη ή επιφανειακή λήψη άμμου και αργίλου	8	95	5,53
1421	Λατομεία σκύρων και άμμου.Εξόρυξη ή επιφανειακή λήψη άμμου	8	95	5,53
144	Παραγωγή αλατιού	1		
1440	Παραγωγή αλατιού	1		
Δ	ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	1.613	3.264	238,02
15	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ	480	1.422	140,15
151	Παραγωγή, επεξεργασία και συντήρηση κρέατος και προϊόντων κρέατος	8	353	25,26
1511	Παραγωγή συντήρηση κρέατος	3		
1513	Παραγωγή προϊόντων από κρέας ζώων και πουλερικών	5	330	22,22
152	Επεξεργασία και συντήρηση βρώσιμων αλιευμάτων και των προϊόντων τους	4	56	2,01
1520	Επεξεργασία και συντήρηση βρώσιμων αλιευμάτων και των προϊόντων τους	4	56	2,01
153	Επεξεργασία και συντήρηση φρούτων και λαχανικών	5	51	2,48
1532	Παραγωγή χυμών από φρούτα και λαχανικά	3		
1539	Επεξεργασία και συντήρηση φρούτων και λαχανικών μ.α.κ.	2		
154	Παρασκευή φυτικών και ζωικών ελαίων και λιπών	56	22	2,31
1541	Ελαιοτριβεία	55	22	2,15
1543	Παραγωγή εξευγενισμένων ελαίων και λιπών	1		
155	Παραγωγή γαλακτομικών προϊόντων	61	453	79,93
1551	Λειτουργία γαλακτοκομείων και τυροκομία	59	453	79,91
1552	Παραγωγή παγωτών	2		
156	Παραγωγή προϊόντων αλευρομύλων: παραγωγή αμύλων και προϊόντων αμύλου	7	1	0,40
1561	Παραγωγή προϊόντων αλευρόμυλων	6	0	0,14
1562	Παραγωγή αμύλων και προϊόντων αμύλου	1		
157	Παραγωγή παρασκευασμένων ζωοτροφών	2		
1571	Παραγωγή παρασκευασμένων ζωοτροφών για ζώα που εκτρέφονται σε αγροκτήματα	2		
158	Παραγωγή άλλων ειδών διατροφής	326	345	20,90
1581	Αρτοποιία:παραγωγή νωπών ειδών ζαχαροπλαστικής	293	296	18,96
1582	Παραγωγή παξιμαδιών και μπισκότων: παραγωγή διατηρούμενων ειδών ζαχαροπλαστικής	12	40	0,96
1584	Παραγωγή κακάου, σοκολάτας και ζαχαρωτών	2		
1586	Επεξεργασία τσαγιού και καφέ	19	9	0,84
159	Ποτοποιία	11	99	6,64
1591	Παραγωγή αποσταγμένων αλκοολούχων ποτών	5	3	0,48

1593	Παραγωγή κρασιού	4	24	1,19
1598	Παραγωγή μεταλλικών νερών και αναψυκτικών	2		
17	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΥΛΩΝ	37	38	1,85
171	Προπαρασκευή και νηματοποίηση υφαντικών ινών	1		
1712	Προπαρασκευή και νηματοποίηση ινών ερίου για την κατασκευή εριονήματος καρντέ	1		
172	Υφαντήρια	4	3	0,08
1721	Υφανση βαμβακερών νημάτων	2		
1722	Υφανση εριονημάτων καρντέ	1		
1729	Υφανση άλλων νημάτων	1		
174	Κατασκευή έτοιμων κλωστοϋφαντουργικών ειδών, εκτός από ενδύματα	17	19	1,11
1740	Κατασκευή έτοιμων κλωστοϋφαντουργικών ειδών, εκτός από ενδύματα	17	19	1,11
175	Κατασκευή άλλων κλωστοϋφαντουργικών ειδών	5	1	0,14
1751	Κατασκευή χαλιών και κιλιμιών	2		
1759	Κατασκευή άλλων υφαντουργικών προϊόντων μ.α.α.	3		
177	Κατασκευή πλεκτών ειδών και ειδών πλέξης κροσέ	10	15	0,50
1771	Κατασκευή ειδών καλτσοποιίας απλής πλέξης ή πλέξης κροσέ	2		
1772	Κατασκευή πλεκτών πουλόβερ, ζακετών και παρόμοιων ειδών απλής πλέξης ή πλέξης κροσέ	8	15	0,48
18	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ:ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΒΑΦΗ ΓΟΥΝΑΡΙΚΩΝ	78	160	4,61
182	Κατασκευή άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων	77	160	4,61
1821	Κατασκευή ενδυμάτων εργασίας	2		
1822	Κατασκευή άλλων εξωτερικών ενδυμάτων	68	156	4,34
1823	Κατασκευή εσωρούχων	6	4	0,17
1829	Κατασκευή άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων ένδυσης μ.α.κ.	1		
183	Κατεργασία και βαφή γουναρικών:κατασκευή γούνινων ειδών	1		
1830	Κατεργασία και βαφή γουναρικών:κατασκευή γούνινων ειδών	1		
19	ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΕΨΗ ΔΕΡΜΑΤΟΣ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΤΑΞΙΔΙΟΥ (ΑΠΟΣΚΕΥΩΝ), ΤΣΑΝΤΩΝ, ΕΙΔΩΝ ΣΕΛΟΠΟΙΑΣ, ΕΙΔΩΝ ΣΑΓΜΑΤΟΠΟΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ	20	24	1,65
191	Κατεργασία και δέψη δέρματος	3		
1910	Κατεργασία και δέψη δέρματος	3		
193	Κατασκευή υποδημάτων	17	11	1,19
1930	Κατασκευή υποδημάτων	17	11	1,19
20	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΞΥΛΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΞΥΛΟ ΚΑΙ ΦΕΛΛΟ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΕΠΙΠΛΑ: ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΑΡΤΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ	348	285	21,12
201	Πριόνισμα, πλάνισμα και εμποτισμός του ξύλου	17	105	11,54
2010	Πριόνισμα, πλάνισμα και εμποτισμός του ξύλου	17	105	11,54
203	Κατασκευή ξυλουργικών προϊόντων για την οικοδομική	260	135	7,06
2030	Κατασκευή ξυλουργικών προϊόντων για την οικοδομική	260	135	7,06
204	Κατασκευή ειδών συσκευασίας από ξύλο	30	28	1,83
2040	Κατασκευή ειδών συσκευασίας από ξύλο	30	28	1,83
205	Κατασκευή άλλων προϊόντων από ξύλο:κατασκευή ειδών από φελλό και ειδών καλαθοποιίας και σπαρτοπλεκτικής	41	17	0,69
2051	Κατασκευή άλλων προϊόντων από ξύλο	41	17	0,69
21	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΑΡΤΟΠΟΛΤΟΥ, ΧΑΡΤΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	10	5	0,85
211	Κατασκευή χαρτοπολτού, χαρτιού και χαρτονιού	7	2	0,65
2111	Κατασκευή χαρτοπολτού	1		
2112	Κατασκευή χαρτιού και χαρτονιού	6	2	0,52
212	Κατασκευή ειδών από χαρτί και χαρτόνι	3		
2121	Κατασκευή κυματοειδούς χαρτιού και χαρτονιού και ειδών συσκευασίας από χαρτί και χαρτόνι	1		
2122	Κατασκευή ειδών οικιακής χρήσης, ειδών υγιεινής και ειδών τουαλέτας	1		
2129	Κατασκευή άλλων ειδών από χαρτί και χαρτόνι μ.α.κ.	1		
22	ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΗΧΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑΣ	51	78	2,45

	ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ			
221	Εκδόσεις	15	41	0,73
2211	Έκδοση βιβλίων	1		
2212	Έκδοση εφημερίδων	8	29	0,40
2213	Έκδοση περιοδικών κάθε είδους	4	3	0,07
2219	Άλλες εκδοτικές δραστηριότητες	2		
222	Εκτυπώσεις και συναφείς δραστηριότητες	36	37	1,72
2222	Εκτυπώσεις μ.α.κ.	31	31	1,56
2223	Βιβλιοδεσία και φινιρίσμα	2		
2229	Άλλες δραστηριότητες συναφείς με την εκτύπωση	3		
23	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΠΤΑΝΘΡΑΚΑ (ΚΩΚ), ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΔΙΥΛΙΣΗΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ	12	3	0,27
231	Παραγωγή προϊόντων οπτανθρακοποίησης (κωκοποίησης)	11	2	0,13
2310	Παραγωγή προϊόντων οπτανθρακοποίησης (κωκοποίησης)	11	2	0,13
232	Παραγωγή προϊόντων διύλισης πετρελαίου	1		
2320	Παραγωγή προϊόντων διύλισης πετρελαίου	1		
24	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΗΜΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	12	19	0,97
241	Παραγωγή βασικών χημικών προϊόντων	1		
2414	Παραγωγή άλλων οργανικών βασικών χημικών ουσιών	1		
243	Παραγωγή χρωμάτων, βερνικιών και παρόμοιων επιχρισμάτων, μελανιών τυπογραφίας και μαστιχών	5	12	0,71
2430	Παραγωγή χρωμάτων, βερνικιών και παρόμοιων επιχρισμάτων, μελανιών τυπογραφίας και μαστιχών	5	12	0,71
245	Παραγωγή σαπουνιών και απορρυπαντικών, προϊόντων καθαρισμού και στύλωσης, αρωμάτων και παρασκευασμάτων καλλωπισμού	4	3	0,20
2451	Παραγωγή σαπουνιών και απορρυπαντικών, προϊόντων καθαρισμού και στύλωσης	2		
2452	Παραγωγή αρωμάτων και παρασκευασμάτων καλλωπισμού	2		
246	Παραγωγή άλλων χημικών προϊόντων	2		
2462	Παραγωγή διαφόρων τύπων κόλλας και ζελατινών	1		
2469	Παραγωγή άλλων χημικών προϊόντων μ.α.κ.	1		
25	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΕΛΑΣΤΙΚΟ (ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ) ΚΑΙ ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	8	29	1,85
251	Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ)	1		
2512	Αναγόμευση και ανακατασκευή επισώτρων από καουτσούκ	1		
252	Κατασκευή πλαστικών προϊόντων	7	24	1,59
2522	Κατασκευή πλαστικών ειδών συσκευασίας	2		
2523	Κατασκευή πλαστικών οικοδομικών υλικών	1		
2529	Κατασκευή άλλων πλαστικών προϊόντων	4	19	1,36
26	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΛΛΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΟΡΥΚΤΑ	151	459	22,37
261	Κατασκευή γυαλιού και προϊόντων από γυαλί	3		
2612	Μορφοποίηση και κατεργασία επίπεδου γυαλιού	2		
2614	Κατασκευή ινών γυαλιού	1		
262	Κατασκευή μη δομικών, μη πυρίμαχων κεραμικών ειδών, κατασκευή πυρίμαχων κεραμικών προϊόντων	3		
2621	Κατασκευή κεραμικών ειδών οικιακής χρήσης και κεραμικών διακοσμητικών ειδών	2		
2626	Κατασκευή πυρίμαχων κεραμικών προϊόντων	1		
263	Κατασκευή κεραμικών πλακιδίων και κυβολίθων	1		
2630	Κατασκευή κεραμικών πλακιδίων και κυβολίθων	1		
264	Κατασκευή τούβλων, πλακιδίων και λοιπών δομικών προϊόντων από οπτή γη	10	70	1,48
2640	Κατασκευή τούβλων, πλακιδίων και λοιπών δομικών προϊόντων από οπτή γη	10	70	1,48
265	Παραγωγή τσιμέντου, ασβέστη και γύψου	6	34	2,30
2651	Παραγωγή τσιμέντου	3		
2652	Παραγωγή ασβέστη	2		

2653	Παραγωγή γύψου	1		
266	Κατασκευή προϊόντων από σκυρόδεμα, τσιμέντο και γύψο	31	154	10,86
2661	Κατασκευή δομικών προϊόντων από σκυρόδεμα	6	27	2,09
2663	Παραγωγή έτοιμου σκυροδέματος	17	123	8,60
2665	Παραγωγή ινοτσιμέντου	1		
2669	Κατασκευή άλλων προϊόντων από σκυρόδεμα, γύψο και τσιμέντο	7	2	0,06
267	Κοπή και κατεργασία λίθων	96	166	6,73
2670	Κοπή και κατεργασία λίθων	96	166	6,73
268	Παραγωγή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά	1		
2681	Παραγωγή λειαντικών προϊόντων	1		
27	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ	10	128	6,73
272	Κατασκευή σωλήνων	1		
2721	Κατασκευή χυτοσιδηρών σωλήνων	1		
273	Άλλες πρωτογενείς κατεργασίες του σιδήρου και του χάλυβα και παραγωγή κραμάτων σιδήρου εκτός ΕΚΑΧ	2		
2733	Ψυχρή μορφοποίηση ή δίπλωση	1		
2734	Συρματοποίηση	1		
274	Παραγωγή βασικών πολύτιμων μετάλλων και άλλων μη σιδηρούχων μετάλλων	4	122	5,04
2744	Παραγωγή χαλκού	4	122	5,04
275	Χύτευση μετάλλων	3		
2751	Χύτευση σιδήρου	1		
2753	Χύτευση ελαφρών μετάλλων	2		
28	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ, ΜΕ ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΤΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	156	321	19,16
281	Κατασκευή δομικών μεταλλικών προϊόντων	70	77	7,97
2811	Κατασκευή μεταλλικών σκελετών και μερών μεταλλικών σκελετών	5	7	0,21
2812	Κατασκευή μεταλλικών κουφωμάτων	65	70	7,76
282	Κατασκευή μεταλλικών ντεποζιτών, δεξαμενών και δοχείων:κατασκευή σωμάτων και λεβήτων κεντρικής θέρμανσης	2		
2821	Κατασκευή μεταλλικών ντεποζιτών, δεξαμενών και δοχείων	1		
2822	Κατασκευή σωμάτων και λεβήτων κεντρικής θέρμανσης	1		
283	Κατασκευή ατμογεννητριών, με εξαίρεση τους λέβητες ζεστού νερού για την κεντρική θέρμανση	1		
2830	Κατασκευή ατμογεννητριών, με εξαίρεση τους λέβητες ζεστού νερού για την κεντρική θέρμανση	1		
284	Σφυρηλάτηση, κοίλωση, ανισόπαχη τύπωση και μορφοποίηση μετάλλων με έλαση:κονιομεταλλουργία	27	4	0,32
2840	Σφυρηλάτηση, κοίλωση, ανισόπαχη τύπωση και μορφοποίηση μετάλλων με έλαση:κονιομεταλλουργία	27	4	0,32
285	Κατεργασία και επικάλυψη μετάλλων:γενικές μηχανολογικές εργασίες	25	26	1,28
2851	Κατεργασία και επικάλυψη μετάλλων	11	11	0,68
2852	Γενικές μηχανολογικές εργασίες	14	15	0,59
286	Κατασκευή μαχαιροποιίας, εργαλείων και σιδηρικών	7	2	0,13
2862	Κατασκευή εργαλείων	3		
2863	Κατασκευή κλειδαριών και μεντεσέδων	4	1	0,03
287	Κατασκευή άλλων μεταλλικών προϊόντων	24	210	9,36
2871	Κατασκευή χαλύβδινων βαρελιών και παρόμοιων δοχείων	1		
2872	Κατασκευή ελαφρών μεταλλικών ειδών συσκευασίας	1		
2873	Κατασκευή ειδών από σύρμα	2		
2879	Κατασκευή άλλων μεταλλικών προϊόντων μ.α.κ.	20	16	0,68
29	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΩΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ Μ.Α.Κ.	33	97	4,66
291	Κατασκευή μηχανημάτων για την παραγωγή και τη χρησιμοποίηση μηχανικής ενέργειας, με εξαίρεση τους κινητήρες αεροσκαφών, οχημάτων και δικύκλων	1		
2914	Κατασκευή τριβών, οδοντωτών μηχανισμών μετάδοσης κίνησης, στοιχείων οδοντωτών τροχών και μετάδοσης κίνησης	1		
292	Κατασκευή άλλων μηχανημάτων γενικής χρήσης	10	59	2,27

2921	Κατασκευή κλιβάνων και καυστήρων	2		
2922	Κατασκευή εξοπλισμού ανύψωσης και διακίνησης φορτίων	1		
2923	Κατασκευή ψυκτικού και κλιματιστικού εξοπλισμού μη οικιακής χρήσης	5	2	0,05
2929	Κατασκευή άλλων μηχανημάτων γενικής χρήσης μ.α.κ.	2		
293	Κατασκευή γεωργικών και δασοκομικών μηχανημάτων	9	14	1,00
2931	Κατασκευή γεωργικών ελκυστήρων	1		
2932	Κατασκευή άλλων γεωργικών και δασοκομικών μηχανημάτων	8	14	0,94
294	Κατασκευή εργαλειομηχανών	3		
2940	Κατασκευή εργαλειομηχανών	3		
295	Κατασκευή άλλων μηχανημάτων ειδικής χρήσης	2		
2952	Κατασκευή μηχανημάτων για τα ορυχεία, τα λατομεία και τις δομικές κατασκευές	1		
2959	Κατασκευή άλλων μηχανημάτων ειδικής χρήσης μ.α.κ.	1		
297	Κατασκευή οικιακών συσκευών μ.α.κ.	8	15	1,10
2971	Κατασκευή ηλεκτρικών οικιακών συσκευών	4	11	0,87
2972	Κατασκευή μη ηλεκτρικών οικιακών συσκευών	4	4	0,24
30	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΩΝ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ	1		
300	Κατασκευή μηχανών γραφείου και ηλεκτρονικών υπολογιστών	1		
3002	Κατασκευή ηλεκτρονικών υπολογιστών και λοιπού εξοπλισμού πληροφορικής	1		
31	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΩΝ Μ.Α.Κ.	7	5	0,25
311	Κατασκευή ηλεκτροκινητήρων, ηλεκτρογεννητριών και ηλεκτρικών μετασχηματιστών	1		
3110	Κατασκευή ηλεκτροκινητήρων, ηλεκτρογεννητριών και ηλεκτρικών μετασχηματιστών	1		
312	Κατασκευή συσκευών διανομής και ελέγχου ηλεκτρικού ρεύματος	1		
3120	Κατασκευή συσκευών διανομής και ελέγχου ηλεκτρικού ρεύματος	1		
313	Κατασκευή μονωμένων συρμάτων και καλωδίων	1		
3130	Κατασκευή μονωμένων συρμάτων και καλωδίων	1		
315	Κατασκευή φωτιστικού εξοπλισμού και ηλεκτρικών λαμπτήρων	3		
3150	Κατασκευή φωτιστικού εξοπλισμού και ηλεκτρικών λαμπτήρων	3		
316	Κατασκευή λοιπού ηλεκτρικού εξοπλισμού μ.α.κ.	1		
3169	Κατασκευή λοιπού ηλεκτρικού εξοπλισμού μ.α.κ.	1		
32	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΩΝ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑΣ, ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	2		
323	Κατασκευή τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών δεκτών, συσκευών εγγραφής ή αναπαραγωγής ήχου ή εικόνας, καθώς και των σχετικών μερών και εξαρτημάτων	2		
3230	Κατασκευή τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών δεκτών, συσκευών εγγραφής ή αναπαραγωγής ήχου ή εικόνας, καθώς και των μερών και εξαρτημάτων	2		
33	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ, ΟΡΓΑΝΩΝ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΠΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΡΟΛΟΓΙΩΝ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ	17	9	0,60
331	Κατασκευή ιατροχειρουργικού εξοπλισμού και ορθοπεδικών οργάνων	5	4	0,17
3310	Κατασκευή ιατροχειρουργικού εξοπλισμού και ορθοπεδικών οργάνων	5	4	0,17
334	Κατασκευή οπτικών οργάνων και φωτογραφικού εξοπλισμού	4	1	0,24
3340	Κατασκευή οπτικών οργάνων και φωτογραφικού εξοπλισμού	4	1	0,24
335	Κατασκευή ρολογιών	8	4	0,19
3350	Κατασκευή ρολογιών	8	4	0,19
34	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ:ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΡΥΜΟΥΛΚΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΗΜΙΡΥΜΟΥΛΚΟΥΜΕΝΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	4	4	0,17
342	Κατασκευή αμαξωμάτων για αυτοκίνητα οχήματα: κατασκευή ρυμουλκούμενων και ημιρυμουλκούμενων οχημάτων	2		
3420	Κατασκευή αμαξωμάτων για αυτοκίνητα οχήματα: κατασκευή ρυμουλκούμενων και ημιρυμουλκούμενων οχημάτων	2		
343	Κατασκευή μερών και εξαρτημάτων για αυτοκίνητα οχήματα και τους κινητήρες τους	2		

3430	Κατασκευή μερών και εξαρτημάτων για αυτοκίνητα οχήματα και τους κινητήρες τους	2		
35	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΛΟΙΠΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ	4	1	0,02
351	Ναυπήγηση και επισκευή πλοίων κάθε είδους	4	1	0,02
3511	Ναυπήγηση και επισκευή πλοίων και σκαφών, εκτός των σκαφών αναψυχής και των αθλητικών σκαφών	3		
3512	Ναυπήγηση και επισκευή σκαφών αναψυχής και αθλητικών σκαφών	1		
36	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΠΛΩΝ: ΛΟΙΠΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ Μ.Α.Κ.	171	170	6,20
361	Κατασκευή επίπλων	67	101	3,71
361*		3		
3611	Κατασκευή καρεκλών και καθισμάτων	9	2	0,16
3612	Κατασκευή άλλων επίπλων για γραφεία και καταστήματα	2		
3613	Κατασκευή άλλων επίπλων κουζίνας	9	20	0,34
3614	Κατασκευή άλλων επίπλων	39	66	2,79
3615	Κατασκευή στρωμάτων	5	4	0,29
362	Κατασκευή κοσμημάτων και συναφών ειδών	61	42	1,35
3622	Κατασκευή κοσμημάτων και συναφών ειδών μ.α.κ.	61	42	1,35
364	Κατασκευή αθλητικών ειδών	1		
3640	Κατασκευή αθλητικών ειδών	1		
365	Κατασκευή παιχνιδιών κάθε είδους	5	0	0,09
3650	Κατασκευή παιχνιδιών κάθε είδους	5	0	0,09
366	Άλλες βιομηχανίες κατασκευών μ.α.κ.	37	27	0,92
3669	Άλλες βιομηχανίες κατασκευών μ.α.κ.	37	27	0,92
37	ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ	1		
371	Ανακύκλωση μεταλλικών απορριμμάτων και υπολειμμάτων	1		
3710	Ανακύκλωση μεταλλικών απορριμμάτων και υπολειμμάτων	1		
Ε	ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ ΚΑΙ ΝΕΡΟΥ	7	4	1,67
40	ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΖΕΣΤΟΥ ΝΕΡΟΥ	2		
402	Παραγωγή φυσικού αερίου:διανομή αερίων καυσίμων με αγωγούς αστικών δικτύων	1		
4020	Παραγωγή φυσικού αερίου:διανομή αερίων καυσίμων με αγωγούς αστικών δικτύων	1		
403	Παροχή ατμού και ζεστού νερού	1		
4030	Παροχή ατμού και ζεστού νερού	1		
41	ΣΥΛΛΟΓΗ, ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΝΕΡΟΥ	5	3	1,33
410	Συλλογή, καθαρισμός και διανομή νερού	5	3	1,33
4100	Συλλογή, καθαρισμός και διανομή νερού	5	3	1,33
ΣΤ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	1.724	1.156	80,52
45	ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	1.724	1.156	80,52
451	Προετοιμασία εργοταξίου	373	162	10,68
4511	Κατεδάφιση κτιρίων:εκτέλεση χωματουργικών εργασιών	367	158	10,41
4512	Δοκιμαστικές διατρήσεις και γεωτρήσεις	6	4	0,27
452	Κατασκευή πλήρων κτιρίων και τεχνικών έργων ή μερών τους:έργα πολιτικού μηχανικού	888	764	58,26
4521	Κατασκευή κτιρίων και τεχνικών έργων πολιτικού μηχανικού	814	590	51,55
4522	Κατασκευή επικαλύψεων και πλαισίων στέγης	17	22	1,14
4523	Κατασκευή αυτοκινητοδρόμων, οδών, αεροδρομίων και αθλητικών εγκαταστάσεων	26	110	4,90
4524	Κατασκευή υδραυλικών και λιμενικών έργων	1		
4529	Εκτέλεση λοιπών κατασκευαστικών εργασιών ειδικής φύσης	30	15	0,67
453	Εγκαταστάσεις παροχών σε κτίρια	354	175	9,25
4531	Καλωδιώσεις και ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις	206	102	4,49
4532	Μονώσεις	1		
4533	Υδραυλικές εγκαταστάσεις	119	66	3,44
4539	Λοιπές εγκαταστάσεις παροχών σε κτίρια	28	7	1,22
454	Αποπεράτωση κτιρίων	109	55	2,33
4541	Επιχρίσεις κονιαμάτων	11	1	0,12

4542	Ξυλουργικές εργασίες	13	20	0,77
4543	Επενδύσεις δαπέδων και τοίχων	26	16	0,65
4544	Χρωματισμοί και τοποθέτηση υαλοπινάκων	31	8	0,30
4549	Λοιπές εργασίες αποπεράτωσης κτιρίων	28	10	0,49

Πίνακας 19: Αναλυτικός πίνακας αριθμού επιχειρήσεων, Μέσης Ετήσιας Απασχόλησης και τζίρου όλων των κλάδων του δευτερογενή τομέα στην Περιφέρεια Ηπείρου

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

3. Προβλήματα Δευτερογενή τομέα στην Περιφέρεια Ηπείρου

Συνοψίζοντας, και αφού προηγήθηκε η παρουσίαση των δεδομένων για τον δευτερογενή τομέα της Περιφέρειας Ηπείρου, διαπιστώνουμε ότι υφίστανται τα εξής προβλήματα:

- 1) **Το μικρό σχετικά μέγεθος των μεταποιητικών μονάδων.** Το πρόβλημα του τομέα της μεταποίησης όταν το μέγεθος των επιχειρήσεων είναι μικρό αφορά στο κόστος της παραγωγής. Αναλυτικότερα, όταν ο κατακερματισμός της δραστηριότητας βρίσκεται σε μεγέθη μικρότερα από τα θεωρούμενα άριστα από τεχνολογικής άποψης, τότε το κόστος είναι υψηλότερο από ότι αν ο κατακερματισμός της δραστηριότητας βρισκόταν σε επίπεδο άριστου μεγέθους. Το πρόβλημα του τομέα της μεταποίησης στην περιφέρεια Ηπείρου με το μέγεθος των επιχειρήσεων να είναι πολύ μικρό οδηγεί στην ανεπαρκή αξιοποίηση οικονομιών κλίμακας που έχουν στη διάθεσή τους οι μεγάλες μεταποιητικές μονάδες με αποτέλεσμα το τελικό προϊόν να έχει υψηλό κόστος.
- 2) **Οικογενειακός χαρακτήρας των επιχειρήσεων.** Οι περισσότερες επιχειρήσεις ανήκουν σε ένα πρόσωπο ή σε ένα στενό κύκλο προσώπων που συνδέονται με συγγένεια. Η απασχόληση μένει κυρίως εντός της οικογένειας και δεν έχουμε ευκαιρίες απασχόλησης προς τρίτους. Ο οικογενειακός χαρακτήρας των επιχειρήσεων συνεπάγεται και μικρό μέγεθος αυτών που έχει ως συνακόλουθο όλα τα μειονεκτήματα που προαναφέρθηκαν.
- 3) **Μικρός βαθμός εξειδίκευσης των μεταποιητικών μονάδων.** Οι επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες στην περιφέρεια παράγουν μεγάλη ποικιλία προϊόντων αντί να περιορίζονται σε μικρό αριθμό ή σε ένα μόνο προϊόν. Αυτό οφείλεται στο μικρό μέγεθος της εσωτερικής αγοράς στην οποία απευθύνονται οι επιχειρήσεις

μη επιτρέποντας έτσι την μείωση του κόστους και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας.

- 4) **Προβλήματα στην οργάνωση της παραγωγής.** Εμφανίζεται η τάση στις περισσότερες περιπτώσεις που αφορούν τις επιχειρήσεις της περιφέρειας για μη ορθολογική οργάνωση της παραγωγής με αποτέλεσμα να υφίσταται συγκέντρωση στα τελευταία στάδια της παραγωγής για τη δημιουργία προϊόντων. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με το ότι αρκετές πρώτες ύλες είναι εισροές εκτός περιφέρειας αυξάνει το κόστος και το κάνει μη ανταγωνιστικό.
- 5) **Εμπόδιο ο ανταγωνισμός στην εσωτερική και διεθνή αγορά.** Ο ανταγωνισμός των προϊόντων στον δευτερογενή τομέα σε τοπική, εθνική και διεθνή κλίμακα παρεμποδίζει την ανάπτυξη του τομέα. Το φθηνό εργατικό κόστος και οι οικονομίες κλίμακας στην παραγωγή προϊόντων του δευτερογενούς τομέα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο καθιστούν την τοπική παραγωγή λιγότερο ανταγωνιστική.
- 6) **Η γεωγραφική θέση της περιφέρειας.** Η Περιφέρεια Ηπείρου είναι λόγω της γεωγραφικής της θέσης απομονωμένη από την υπόλοιπη ηπειρωτική χώρα και κατ' επέκταση από τις μεγάλες αγορές. Οι δυσμενείς γεωμορφολογικές συνθήκες που επικρατούν στην περιφέρεια σε συνδυασμό με την απομόνωση καθιστούν δύσκολη αλλά και υψηλού κόστους την μεταφορά προϊόντων τόσο στις τοπικές όσο και στις εθνικές αγορές.
- 7) **Προβλήματα στις υποδομές.** Οι υποδομές υποστήριξης του δευτερογενή τομέα εμφανίζουν αδυναμίες με αποτέλεσμα να επιδρούν αρνητικά στην αναβάθμισή του και ειδικότερα του κλάδου της βιομηχανίας, η ανάπτυξη του οποίου εξαρτάται άμεσα από την ύπαρξη των αναγκαίων υποδομών που οδηγούν στην μείωση του κόστους παραγωγής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΣΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Όπως έχει ήδη προαναφερθεί, η Περιφέρεια Ηπείρου χαρακτηρίζεται από την γεωγραφική απομόνωσή της από την υπόλοιπη Χώρα καθώς και από την αναπτυξιακή υστέρηση σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες της Ελλάδας. Η γεωγραφική απομόνωση εντείνεται από την έλλειψη οδικών αξόνων, ενώ σε σχέση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες της Χώρας βρίσκεται στη χαμηλότερη θέση για τους περισσότερους αναπτυξιακούς δείκτες.

Λόγω των σημαντικών υστερήσεών της η Ήπειρος εντάχθηκε σε ειδικά προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης τα οποία είχαν αλλά και εξακολουθούν να έχουν ως βασικό αναπτυξιακό στόχο την άρση της απομόνωσης, η οποία παράλληλα με άλλες δράσεις θα οδηγήσει στη σύγκλιση της περιφέρειας δηλαδή την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής της Περιφέρειας με την υπόλοιπη Ελλάδα και την Ευρώπη.

Στο παρόν κεφάλαιο θα αναφερθούμε στα προγράμματα που έχουν εφαρμοσθεί κατά το παρελθόν στην Περιφέρεια Ηπείρου, στη σημερινή κατάσταση καθώς και στις πιο πρόσφατες παρεμβάσεις και εξελίξεις.

- **Ιστορική αναδρομή¹**

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμη η ιστορική αναδρομή σε προγράμματα που εφαρμόστηκαν στην Περιφέρεια από το 1948 έως και τις αρχές της δεκαετίας του 1990.

Πιο αναλυτικά, το 1948, εντάχθηκε στις δραστηριότητες των Υπηρεσιών Συντονισμού Εφαρμογής Σχεδίου Αναπτύξεως (ΥΣΕΣΑ). Ακολούθησε το πρόγραμμα Έργων Αγροτικής Κινητοποίησης (ΕΑΚ). Στη συνέχεια, το 1958 η Ήπειρος εντάχθηκε στο ειδικό πρόγραμμα του Υπουργείου Συντονισμού με τεχνική και οικονομική υποστήριξη από F.A.O, Διεθνή Τράπεζα, ΟΟΣΑ.

¹ Πηγή: Μελέτη αναζήτησης επενδυτικών ευκαιριών στην Περιφέρεια της Ηπείρου, Ομάδα Μελετών Περιβάλλοντος, Ιανουάριος 1991

Την δεκαετία του '70 το ΚΕΠΕ συνένταξε το Σχέδιο Προτύπου Μακροχρόνιας Αναπτύξεως, προδιαγράφοντας και για την Ήπειρο το εκτιμώμενο πλαίσιο ανάπτυξης. Το γραφείο Δοξιάδη εκπόνησε το εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο και Πρόγραμμα εκφράζοντας σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του προγράμματος τους στόχους και την πολιτική ανάπτυξης της Περιφέρειας. Το 1978 υποστηρίχθηκε από τον ΟΕCD το Ειδικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Δασικών πόρων της Περιφέρειας, και το 1979 υποβλήθηκαν ολοκληρωμένες προτάσεις στα πλαίσια μελέτης την οποία χρηματοδότησε διεθνής τράπεζα. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι όλα τα 5ετή προγράμματα ανάπτυξης της εικοσαετίας 1970-1990 περιελάμβαναν για την Ήπειρο και τις άλλες περιφέρειες με υστέρηση ειδικούς όρους οικονομικής ενίσχυσης και θεσμικών παρεμβάσεων.

Την δεκαετία του '80, το ΥΠΕΧΩΔΕ εισηγήθηκε προτάσεις χωροταξικής οργάνωσης των Νομών της Χώρας βασισμένων σε ένα γενικό πλαίσιο χωροταξικής πολιτικής το οποίο εξέφραζε τις γενικές αρχές του 5ετούς προγράμματος 1983-87. Στις προτάσεις αυτές περιγράφονταν για τους Νομούς της Ηπείρου οι αναπτυξιακοί στόχοι, καταγραφόταν η δομή του παραγωγικού συστήματος και παρουσιάζονταν εισηγήσεις για την οργάνωση του χώρου της Ηπείρου. Παράλληλα, ξεκίνησαν και διαμορφώθηκαν τρία σημαντικά αναπτυξιακά προγράμματα στα πλαίσια της πολιτικής για την προσαρμογή της Χώρας και των καθυστερημένων Περιφερειών κατά περιοχές, τομείς και κλάδους στις συνθήκες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Το 1987 στα πλαίσια του Κανονισμού 2088/85 Ε.Ο.Κ, εγκρίθηκε το ΜΟΠ Δυτικής Ελλάδος και Πελοποννήσου με σκοπό τη βελτίωση των κοινωνικοπολιτικών διαρθρώσεων. Το 1989, στα πλαίσια του κανονισμού 2052/88 Ε.Ο.Κ., συντάχθηκε το Σχέδιο Περιφερειακής ανάπτυξης (ΣΠΑ), με σκοπό την προετοιμασία της οικονομίας στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά.

Τον Μάρτιο του 1990 εγκρίθηκε από την Ε.Ο.Κ. το Α' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (ΚΠΣ) και αφορά χρονοδιάγραμμα χρηματοδότησης μέρος του ΣΠΑ για το 1989-1993. Τον Αύγουστο του 1990 εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) της Ηπείρου το οποίο εντάσσεται στο ΚΠΣ και περιλαμβάνει τις κοινοτικές παρεμβάσεις οι οποίες έχουν στόχο στην ανάπτυξη της ενδογενούς δυναμικής της Περιφέρειας Ηπείρου.

Συνοπτικά, η εξέλιξη των προγραμματικών πλαισίων της Περιφέρειας έχει ως εξής:

1. Υπηρεσία Συντονισμού Εφαρμογής Σχεδίου Ανάπτυξης, 1948
2. Έργα Αγροτικής Κινητοποίησης, 1950
3. Υπηρεσία Περιφερειακής Ανάπτυξης, 1958-1975
4. Υπηρεσία Περιφερειακής Ανάπτυξης, 1971 (Υπουργείο Εσωτερικών)
5. Υπηρεσία Περιφερειακής Πολιτικής και Αναπτύξεως, 1975 (Υπουργείο Συντονισμού Ν.289/76)
6. Υπηρεσία Γενικής Γραμματείας Περιφέρειας Ηπείρου, 1985.

Ακολούθως, οι βασικές πηγές προγραμμάτων υπήρξαν τα παρακάτω:

1. Σχέδιο Προτύπου Μακροχρόνιου Αναπτύξεως, ΚΕΠΕ, 1972
2. Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο και Πρόγραμμα
3. Πρόγραμμα Αναπτύξεως 1976-80, ΚΕΠΕ, 1976
4. Πρόγραμμα Περιφερειακής Αναπτύξεως 1981-85, Τ.Σ. 1980
5. Πρόγραμμα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης, 1983-1987, ΥΠΕΘΟ/ΚΕΠΕ, 1985
6. Προτάσεις Χωροταξικής Οργάνωσης Νομών, υχοπ, 1984

1. Σημερινή Κατάσταση Και Πρόσφατες Εξελίξεις

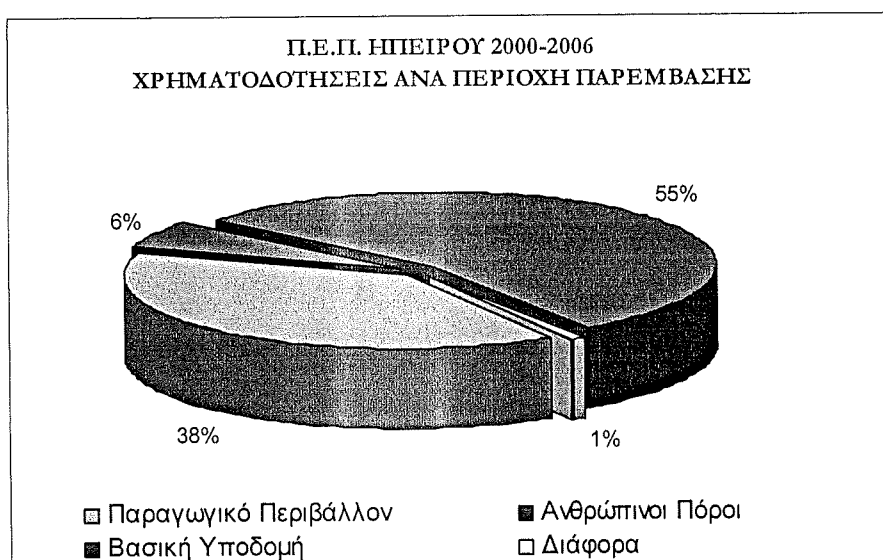
1.1 Η διασύνδεση της Περιφέρειας και το Γ΄ ΚΠΣ

Η αναπτυξιακή προσπάθεια για την άρση της απομόνωσης της περιφέρειας συνεχίστηκε και κατά την τελευταία δεκαετία. Τα έργα επικεντρώθηκαν στην διασύνδεση της περιφέρειας. Έτσι, στην Ήπειρο υλοποιούνται μεγάλα έργα υποδομών όπως η Εγνατία Οδός, η Ιόνιος Οδός που θα συνδέσει την Πάτρα με τα Αλβανικά σύνορα και το Λιμάνι της Ηγουμενίτσας αλλά και κατασκευές σημαντικών οδικών αξόνων.

Τα υπό εξέλιξη έργα του Γ΄ ΚΠΣ έχουν ως στόχο να φέρουν την Ήπειρο σε σχετικά ισότιμη θέση με την υπόλοιπη Ελλάδα. Σε συνδυασμό μάλιστα με το συγκριτικό πλεονέκτημα της γεωγραφικής θέσης της περιφέρειας, η οποία αποτελεί

τη Δυτική Πύλη για την Ελλάδα, θα δημιουργήσουν σοβαρά κίνητρα για την προσέλκυση και εγκατάσταση επιχειρήσεων στην Περιφέρεια υπό ορισμένες τουλάχιστον προϋποθέσεις.

Σε σχέση με την κατανομή των διαθέσιμων πόρων στους βασικούς άξονες παρέμβασης παρατηρούμε ότι σε σύγκριση με τα διατιθέμενα ποσά κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο που είχαν δώσει μεγαλύτερη προτεραιότητα στην ενίσχυση των βασικών κοινωνικών και οικονομικών υποδομών, στη νέα περίοδο υπάρχει στροφή προς την κατεύθυνση των επενδύσεων. Το μεγαλύτερο μερίδιο βέβαια των διαθέσιμων πόρων αναλογεί στις Βασικές Υποδομές και σε αυτό το ΠΕΠ. Όπου ο Άξονας των Βασικών Υποδομών καταλαμβάνει πάλι την πρώτη θέση στην κατανομή των πόρων με 55% επί του συνόλου.

Η έμφαση που δίνεται στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της επιχειρηματικότητας και την καινοτομίας αποτελεί ίσως το πλέον διακριτό σημείο διαφορετικότητας του ΠΕΠ Ηπείρου 2000-06 σε σχέση με τα δύο προηγούμενα ΠΕΠ.

1.2 Επενδύσεις – Επιχειρηματικότητα

Συνολικές επενδύσεις

Μέσα στα πλαίσια της αναπτυξιακής διαδικασίας μιας περιφέρειας σημαντικό ρόλο κατέχουν οι επενδύσεις και ιδιαίτερα οι παραγωγικές, δεδομένου ότι δημιουργούν νέες μόνιμες θέσεις εργασίας και αυξάνουν τις παραγωγικές δυνατότητες της τοπικής οικονομίας.

Τα τελευταία χρόνια (1995-2001), οι συνολικές Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου αυξάνονται σε πραγματικούς όρους με ιδιαίτερα υψηλό ρυθμό και το 2001 διαμορφώθηκαν σε 972 εκ. € περίπου αύξηση που οφείλεται στην πολιτική ενίσχυσης των Περιφερειών που υστερούν και στο ευνοϊκό επιχειρηματικό περιβάλλον που δημιουργείται σε αυτές.

Δημόσιες επενδύσεις

Οι δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές σημείωσαν τα τελευταία έτη αξιόλογη αύξηση σε πραγματικούς όρους. Στο πλαίσιο του εκτεταμένου αναπτυξιακού προγράμματος της χώρας που χρηματοδοτείται μερικώς από την Ευρωπαϊκή Ένωση, οι δημόσιες επενδύσεις κατέγραψαν εντυπωσιακούς ρυθμούς ανόδου σε όλες σχεδόν τις Περιφέρειες της χώρας. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στις Περιφέρειες που υστερούν, όπως για παράδειγμα στην Ήπειρο την Δυτική Μακεδονία.

Επιχειρηματικές επενδύσεις

Η μεγάλη πλειοψηφία των νέων επιχειρήσεων (ΑΕ και ΕΠΕ) που ιδρύθηκαν τα τελευταία χρόνια (1997-2001) κατευθύνεται προς τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα (Αττική: 60%, Κεντρική Μακεδονία: 15%), στα οποία βρίσκεται συγκεντρωμένος ο κύριος όγκος της οικονομικής δραστηριότητας. Στην περιφέρεια Ηπείρου το αντίστοιχο ποσοστό για την πενταετία 1997-2001 είναι πολύ χαμηλό, στο 1,2% με 284 νέες επιχειρήσεις.

Παρ' όλο το χαμηλό ποσοστό διαφαίνεται στον κλάδο της βιομηχανίας μία δυναμική σε σχέση με την έως τώρα συμμετοχή στο παραγόμενο βιομηχανικό προϊόν.

Πιο αναλυτικά, φαίνεται ότι το επιχειρηματικό δυναμικό που αναπτύσσεται υπερβαίνει την βιομηχανική βάση της Περιφέρειας Ηπείρου, σε σύγκριση με την αναλογία που ισχύει στη Χώρα και ο δείκτης δυναμικότητας με βάση τον αριθμό νέων βιομηχανικών επιχειρήσεων διαμορφώνεται στο 1,3 στην Ήπειρο όταν το σύνολο Χώρας έχει δείκτη 1.

Τραπεζικό Σύστημα

Το τραπεζικό σύστημα και η ανάπτυξή του έχουν σημαντικό ρόλο στην αναπτυξιακή διαδικασία. Διευκολύνει τις συναλλαγές, περιορίζει τους κινδύνους, κινητοποιεί τις αποταμιεύσεις και ωθεί προς την αποδοτική τοποθέτηση των χρηματοδοτικών πόρων. Η απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος που επιταχύνθηκε μετά το 1994, μαζί με τη σταθεροποίηση της οικονομίας, έχει δημιουργήσει τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την απρόσκοπτη χρηματοδότηση της οικονομίας και των επενδυτικών πρωτοβουλιών.

Οι τραπεζικές επιχειρηματικές χορηγήσεις, οι οποίες εξαρτώνται από την έκταση της επιχειρηματικής δραστηριότητα στην κάθε Περιφέρεια, είναι περιορισμένες στην Ήπειρο ανερχόμενες μόνο στο 44% του μέσου όρου της χώρας.

2. Πρόσφατες Παρεμβάσεις

Οι πόροι που κατανεμήθηκαν στην Περιφέρεια Ηπείρου από τα Διαρθρωτικά Ταμεία των περιόδων 1986-2000 (ΜΟΠ, ΠΕΠ, και τομεακά προγράμματα 1^{ου} και 2^{ου} ΚΠΣ, Ταμείο Συνοχής, Πρωτοβουλίες) εκτιμώνται συνολικά στο ύψος των 1,9 δις. €. Το ύψος των διατιθέμενων πόρων από τα διαρθρωτικά ταμεία αυξήθηκε κατά πολύ μεταξύ της περιόδου 1987-1994 και της περιόδου 1994-1999 από 0,5 δις € σε 1,9 δις.€.

2.1 Πρόσφατες εξελίξεις από την υλοποίηση του Β' ΠΕΠ²

Η αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας Ηπείρου για την περίοδο 1994-99 βασίσθηκε στους παρακάτω πρωταρχικούς στόχους:

- ♦ Άρση της απομόνωσης της Περιφέρειας, με ιδιαίτερη έμφαση στον τομέα των μεταφορών και κυρίως στα μεγάλα έργα.
- ♦ Βελτίωση της οικονομίας για τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης και σε άλλους τομείς εκτός του πρωτογενή, με την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που διανοίγονται στη γειτονική Αλβανία.
- ♦ Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, κυρίως των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών, για να μειωθεί η μετανάστευση στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Οι βασικοί τομείς παρέμβασης για την επίτευξη των παραπάνω στόχων ήταν:

- Βελτίωση των οικονομικών και κοινωνικών υποδομών
- Αγροτική ανάπτυξη – ορεινοί όγκοι
- Ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων
- Αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού

Η εγκεκριμένη Δημόσια Δαπάνη για την περίοδο 1994 - 99 στο ΠΕΠ Ηπείρου ήταν 376 εκ. €, ποσό το οποίο ενισχύθηκε σημαντικά και από τις παρεμβάσεις των οριζόντιων τομεακών προγραμμάτων.

Οι πόροι που διετεθήσαν και απορροφώνται για την περίοδο 1994-99 αφορούσαν όλους τους τομείς παρέμβασης, κυρίως όμως κατευθύνθηκαν σε δύο βασικές κατηγορίες: στον τομέα των μεταφορικών υποδομών και στον τομέα των υποδομών της ποιότητας ζωής.

Με τις παρεμβάσεις στον τομέα των μεταφορικών υποδομών δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την άρση της απομόνωσης της Περιφέρειας. Η ολοκλήρωση των μεγάλων έργων (Εγνατία Οδός, Λιμάνι Ηγουμενίτσας) και οι παρεμβάσεις για την επόμενη προγραμματική περίοδο (Δυτικός Άξονας, Ζεύξη Ρίου-Αντιρρίου) θα ολοκληρώσουν αυτό τον στόχο και θα μετατρέψουν την Ήπειρο σε βασική πύλη της Βόρειας Ελλάδας προς την Δυτική Ευρώπη μέσω του λιμανιού της Ηγουμενίτσας και

² Πηγή: Β ΠΕΠ Ηπείρου

προς την Βαλκανική μέσω της ενίσχυσης της πόλης των Ιωαννίνων και της μετατροπής της σε Περιφερειακό – Διακρατικό Πόλο Ανάπτυξης.

Παράλληλα, με την σύνδεση της Ηπείρου την υπόλοιπη Ελλάδα και τη Βαλκανική, σημασία έχει δοθεί και στην ενδοπεριφερειακή διασύνδεση της Περιφέρειας. Οι ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές έχουν πλέον καλύτερη πρόσβαση στα αστικά κέντρα και στα δίκτυα μεταφορών, ενώ με τις παρεμβάσεις στις τεχνικές και κοινωνικές υποδομές έχει βελτιωθεί η ποιότητα της ζωής των κατοίκων. Η εξελίξεις στον τομέα των υποδομών θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν ικανοποιητικές.

Στον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης και της ανάπτυξης των ορεινών όγκων κρίνεται επίσης ικανοποιητική η αποτελεσματικότητα και η πορεία υλοποίησης των σχετικών έργων.

Αντίθετη εικόνα εμφανίζεται στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, τομέας ο οποίος κρίνεται ως ο πλέον προβληματικός. Ιδιαίτερη δε υστέρηση παρουσιάζουν έργα τα οποία υλοποιούνται από κεντρικές υπηρεσίες εκτός Περιφέρειας.

Στον τομέα της κατάρτισης και των ανθρωπίνων πόρων, υπάρχουν δύο ενότητες. Τα κατασκευαστικά έργα εκπαιδευτικής υποδομής βρίσκονται σε προχωρημένο στάδιο υλοποίησης, σε αντίθεση με τις δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης που παρουσίασαν σχετική καθυστέρηση.

Το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΑΠΤΑ) έχει ολοκληρωθεί, ενώ τα ημιτελή έργα του Α΄ ΚΠΣ έχουν ήδη ολοκληρωθεί.

Σύμφωνα με την Α΄ Ειδική Έκθεση Αξιολόγησης και την Απολογιστική Έκθεση Αξιολόγησης (Ιουλίου 1998) του Συμβούλου Αξιολόγησης, στην πορεία υλοποίησης του Β΄ ΠΕΠ σημειώθηκε μεταβολή του αρχικού προσανατολισμού του προγράμματος προς έργα βασικών υποδομών, και κυρίως έργα οδοποιίας. Η μεταβολή αυτή έγινε σε βάρος άλλων αναπτυξιακών αξόνων, έχοντας ως αποτέλεσμα την εξασθένηση του άξονα που αφορά στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια.

2.2 Γ΄ ΠΕΠ Ηπείρου

Όπως αναφέρεται στο Γ΄ ΠΕΠ Ηπείρου 2000-2006, γενικός αναπτυξιακός στόχος της Περιφέρειας Ηπείρου για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο είναι:³

- ♦ Η ευρύτερη δυνατή αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η θέση της Περιφέρειας, αλλά και ο πολιτιστικός και φυσικός πλούτος της για έξοδο από την απομόνωση.

Ο γενικός αυτός στόχος αναλύεται στους εξής κύριους στρατηγικούς στόχους:

- Αναπτυξιακή αξιοποίηση των μεγάλων έργων μεταφορών, που καθιστούν την Περιφέρεια «Δυτική Πύλη» για τη Βόρεια Ελλάδα.
- Ενεργοποίηση της πόλης των Ιωαννίνων και των υπολοίπων αστικών συγκροτημάτων ως Περιφερειακών – Διακρατικών Κέντρων Ανάπτυξης.
- Ανάδειξη και αξιοποίηση του φυσικού και πολιτιστικού αποθέματος της υπαίθρου – αξιοποίηση των νέων προοπτικών της Ηπείρου στις παράκτιες περιοχές.
- Αξιοποίηση του φυσικού και πολιτισμικού πλούτου της Περιφέρειας για την ανάπτυξη του τουρισμού.
- Ενθάρρυνση της δημιουργίας, εισαγωγής, και αξιοποίησης Καινοτομικών Δράσεων.
- Εναρμόνιση των παρεμβάσεων με την Κοινοτική Νομοθεσία αναφορικά με το περιβάλλον.
- Εξασφάλιση κατάλληλα εκπαιδευμένου ανθρώπινου δυναμικού, προσαρμοσμένου στις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται για την Ήπειρο.

Ειδικότεροι στόχοι για τον δευτερογενή τομέα παραγωγής

Οι ανωτέρω αναπτυξιακοί στόχοι της Περιφέρειας αναλύονται περαιτέρω σε ειδικότερους στόχους κατά τομέα παραγωγής. Για τον δευτερογενή τομέα, που είναι και το αντικείμενο αυτής της παρουσίασης, έχουμε τους ακόλουθους στόχους:

³ Πηγή: Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Ηπείρου ΚΠΣ 2000-06, Συμπλήρωμα Προγραμματισμού

- Προσέλκυση επενδύσεων για νέες μονάδες, με στόχο την αξιοποίηση των νέων μεταφορικών συνδέσεων που σε μεγάλο βαθμό αίρουν την απομόνωση της Περιφέρειας. Αναπλήρωση απωλειών από την εγκατάσταση επιχειρήσεων στην Αλβανία λόγω του χαμηλού εργατικού κόστους.
- Στήριξη των ΜΜΕ για την ανάπτυξη εξαγωγικού προσανατολισμού, την καθετοποίηση της αγροτικής παραγωγής και την κατοχύρωση της θέσης τους στην ανερχόμενη αγορά.

2.3 Κ.Π LEADER II

Ιδιαίτερα σημαντική ήταν η τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, μέσω της Κ.Π LEADER II, η οποία εφαρμόσθηκε στην Περιφέρεια Ηπείρου⁴ από δύο Ομάδες Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ) και έναν Συλλογικό Φορέα (Σ.Φ).

Από τις πιο σημαντικές δραστηριότητες που ανέπτυξαν οι ΟΤΔ στην Περιφέρεια Ηπείρου στα πλαίσια της Κ.Π LEADER II ήταν η αξιοποίηση και εμπορία αγροτικών γεωργικών προϊόντων καθώς ο αγροτουρισμός.

Ειδικότερα, στην Περιφέρεια Ηπείρου και σε σχέση με τον δευτερογενή τομέα παραγωγής πραγματοποιήθηκαν:

- 9 καινοτομικά έργα που αφορούσαν μεθόδους τυποποίησης τοπικών παραδοσιακών προϊόντων, εκθετήρια, καινοτόμα συστήματα στην παραγωγική διαδικασία, κλπ
- Περίπου 100 επενδυτικά σχέδια στην εμπορία γεωργικών προϊόντων, όπου περιλαμβάνονταν ενέργειες για σήματα ποιότητας ΠΟΠ / ΠΓΕ, για προβολή / προώθηση, για τεχνολογικό εκσυγχρονισμό, για νέες συσκευασίες και νέα προϊόντα, κλπ. (προϋπολογισμός περίπου 3.900 εκ. Δρχ)
- 44 επενδυτικά σχέδια (συνολικού κόστους 1.452 εκ. δρχ) για την ενίσχυση των Μ.Μ.Ε και αφορούσαν ενέργειες αξιοποίησης φυσικών πόρων, νέα προϊόντα, εφαρμογή νέων μεθόδων παραγωγής, κλπ.

⁴ Πηγή: Αξιολόγηση Ε.Π LEADER II. 7^η Έκθεση Αξιολόγησης (ΤΕΛΙΚΗ- Ex Post), Ιούλιος 2001.

3. Η Αναγκαιότητα Για Τη Σύγκλιση Της Περιφέρειας Ηπείρου – Αναλυτικές Προτάσεις⁵

3.1 Στόχοι

Στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση των αναπτυξιακών παρεμβάσεων στην κοινωνία, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο αντίκτυπος που επιφέρουν στην ποιότητα ζωής των πολιτών. Βασικός στόχος της περιφερειακής πολιτικής είναι η μεγιστοποίηση της ευημερίας των πολιτών και η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης.

Η χάραξη της αναπτυξιακής στρατηγικής της Περιφέρειας Ηπείρου προσεγγίζει πολλαπλές διαστάσεις της καθημερινής ζωής. Επίσης, εντοπίζει τις αναπτυξιακές δυνατότητες της Περιφέρειας, ώστε με την υλοποίηση των παρεμβάσεων να δίνεται η απαραίτητη ώθηση προς την πραγματική σύγκλιση της Περιφέρειας.

Ο γενικός αναπτυξιακός στόχος για την περιφέρεια Ηπείρου την τρέχουσα προγραμματική περίοδο είναι “Η Πραγματική Σύγκλιση” της Περιφέρειας, τόσο με τις υπόλοιπες Περιφέρειες της χώρας, όσο και με τις Περιφέρειες του ευρωπαϊκού χώρου, με παράλληλη ανάδειξη της ταυτότητας της.

Η επίτευξη του γενικού στόχου επιτυγχάνεται μέσα από επιμέρους στρατηγικούς στόχους, όπως:

- ✓ Η ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ
- ✓ Η ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ
- ✓ Η ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

Για την επίτευξη των παραπάνω στρατηγικών στόχων, η Περιφέρεια θέτει ως πέντε ειδικούς στόχους:

1. Τη διασύνδεση της Περιφέρειας
2. Τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας
3. Την ανάπτυξη της υπαίθρου

⁵ Πηγή: Γ ΠΕΠ Ηπείρου, Συμπλήρωμα Προγραμματισμού

4. Την ανάδειξη του πολιτισμού και του περιβάλλοντος
5. Τη προώθηση κοινωνικών υπηρεσιών και έργων

Ως μέσα για την επίτευξη των παραπάνω ειδικών στόχων χρησιμοποιούνται:

- Η διάχυση και χρήση καινοτομίας και τεχνολογίας
- Η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας
- Η στήριξη της γεωργίας
- Η αναβίωση της υπαίθρου
- Η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού
- Η αξιοποίηση του φυσικού και πολιτισμικού πλούτου
- Η υποστήριξη των θεσμών και μηχανισμών

3.2 Ανάλυση παρεμβάσεων ανά ειδικό στόχο

Όπως προκύπτει και από το διάγραμμα ιεράρχησης των στόχων, οι επιχειρησιακοί στόχοι επιτυγχάνονται από τις παρεμβάσεις του ΠΕΠ Ηπείρου αλλά και των οριζόντιων τομεακών προγραμμάτων, υπάρχει δηλαδή συμπληρωματικότητα. Στην παρούσα ανάλυση θα περιοριστούμε στην παρουσίαση του ειδικού στόχου 2, δηλαδή στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, η οποία περιλαμβάνει σαν επιμέρους στόχους τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και την ενίσχυση της μεταποίησης και της εμπορίας.

Ειδικός στόχος 2: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας

Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας και η σύγκλισή της με τις οικονομίες των άλλων ευρωπαϊκών χωρών, αποτελούν τα κεντρικά θέματα της οικονομικής και αναπτυξιακής πολιτικής.

Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας επιτυγχάνεται κυρίως μέσα από την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας και των επενδυτικών πρωτοβουλιών, τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, τη διάχυση και τη χρήση των τεχνολογικών καινοτομιών και την αναβάθμιση του ανθρώπινου κεφαλαίου. Επιτυγχάνεται, επίσης, με την ενίσχυση συγκεκριμένων τομέων της

οικονομίας όπως της μεταποίησης και του τουρισμού, τη δημιουργία υποστηρικτικών μηχανισμών και υποδομών, αλλά και με την προώθηση θεσμικών μεταρρυθμίσεων.

Η αξιοποίηση των νέων ευκαιριών, των νέων τεχνολογιών και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων κάθε περιοχής αποτελούν συστατικά στοιχεία κάθε αναπτυξιακής πολιτικής που στοχεύει στην άρση των διαπεριφερειακών και ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Σημαντικό ρόλο παίζουν οι χρηματοδοτικές παρεμβάσεις, οι οποίες ενισχύουν ιδιαίτερα την ανάπτυξη της περιφέρειας καθώς δημιουργούνται νέοι φορείς επιτόπιας υποστήριξης των επιχειρήσεων. Στην Ήπειρο έχουν δημιουργηθεί Ενδιάμεσοι Φορείς Διαχείρισης, Κέντρα Υποδοχής Επενδυτών, Κέντρα Επιχειρηματικής και Τεχνολογικής Ανάπτυξης, Εκπαιδευτικές Κοινοπραξίες του «Δικτυωθείτε». Η λειτουργία τους αποσκοπεί στη δημιουργία βιώσιμων εργαλείων στήριξης της τοπικής ανάπτυξης σε μακροπρόθεσμη βάση. Η συμμετοχή των τοπικών επιχειρηματικών και αναπτυξιακών φορέων (Επιμελητηρίων, Πανεπιστημίων, Αναπτυξιακών Εταιρειών, Συνδέσμων Επιχειρηματιών κλπ) στη δημιουργία αυτών των δομών, αποτελεί εγγύηση για την επίτευξη των στόχων τους.

Ο Ειδικός Στόχος 2 συγκεντρώνει περίπου 220 εκ.€ και ποσοστό 8,3% σε σχέση με τους υπόλοιπους ειδικούς στόχους και περιλαμβάνονται παρεμβάσεις για τη:

Βελτίωση επιχειρηματικού περιβάλλοντος

Η ανταγωνιστικότητα του μη γεωργικού τομέα της οικονομίας ενισχύεται με το ποσό των 220 εκατ. € περίπου. Από το ποσό αυτό πάνω από το 50% περίπου των συνολικών πόρων (128 εκ. €) διατίθεται στις παρεμβάσεις που στοχεύουν στην βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος

Στα πλαίσια της βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος προωθούνται παρεμβάσεις για τη δημιουργία και την αναβάθμιση βιομηχανικών και τεχνολογικών υποδομών (ΒΙΠΕ), καθώς και για την ενίσχυση της υποδομής του Ελληνικού Ινστιτούτου Υγιεινής και Ασφάλειας Εργασίας (ΕΛΙΝΥΑΕ).

Η πολιτική ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας συμπεριλαμβάνει όλους τους τομείς επιχειρηματικότητας, αλλά ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις μικρές επιχειρήσεις

και στους τομείς που έχουν τη δυνατότητα να αναδείξουν τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα και να ενσωματώσουν νέες σύγχρονες μεθόδους ανάπτυξης.

Πιο αναλυτικά, ενθαρρύνεται η δημιουργία νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, η επιχειρηματικότητα ειδικών ομάδων (Νέων, Γυναικών, ΑΜΕΑ), καθώς επίσης και η δημιουργία θερμοκοιτίδων νέων επιχειρήσεων έντασης γνώσης, επιστημονικών και τεχνολογικών πάρκων και ερευνητικών κέντρων με τη συμμετοχή των ίδιων των επιχειρήσεων (ερευνητικά κέντρα με τη συμμετοχή χρηστών, εργαστήρια που συνεργάζονται με επιχειρήσεις και χρήστες έρευνας, γραφεία διαμεσολάβησης, τεχνοκαταλύτες, ανάπτυξη και δικτύωση των οργανισμών παροχής υπηρεσιών σε θέματα μεταφοράς τεχνολογίας και καινοτομίας-τεχνομεσιτεία κλπ). Παράλληλα, προωθούνται προγράμματα, όπως το ΠΑΒΕΤ και ΠΑΒΕΤ-ΝΕ για την ανάπτυξη της βιομηχανικής έρευνας και τεχνολογίας, το Τεχνομάθεια και το Ερμής.

Επίσης προωθούνται παρεμβάσεις όπως:

- η κατασκευή του Εμπορευματικού Κέντρου Ηγουμενίτσας,
- η συμπλήρωση και η αναβάθμιση των ήδη υπάρχουσών υποδομών μεταποίησης και εμπορίου και την δημιουργία νέων,
- η συμπλήρωση και αναβάθμιση των ήδη υπάρχουσών υποδομών και στην αξιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφοριών, με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της επιχειρηματικότητας των ΜΜΕ
- η ενίσχυση της έρευνας και της καινοτομίας στην Περιφέρεια και την μετουσίωσή της σε οικονομικό – εμπορικό αποτέλεσμα
- η ανάπτυξη της γυναικείας επιχειρηματικότητας με την παροχή κινήτρων για την δημιουργία και την στήριξη Μ.Μ.Ε., Π.Μ.Ε. και γυναικείων συνεταιρισμών,
- και η στήριξη της επιχειρηματικότητας στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές.

Ενίσχυση της μεταποίησης και εμπορίας

Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της προσέλκυσης επενδύσεων, αναμορφώνεται ριζικά ο Αναπτυξιακός Νόμος. Ο νέος Νόμος αποτελεί ισχυρό εργαλείο στη διαμόρφωση ευνοϊκότερου περιβάλλοντος ανταγωνιστικότητας και περιλαμβάνει συγκεκριμένες κατευθύνσεις:

- (α) Βελτιώνονται τα κίνητρα για επενδύσεις σε υστερούσες περιοχές με προσαύξηση ποσοστών επιχορήγησης σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις έως 5 ποσοστιαίες μονάδες,
- (β) δίνεται η δυνατότητα δημιουργίας εκ νέου αφορολόγητων αποθεματικών για νέες επενδύσεις στις επιχειρήσεις,
- (γ) αυξάνεται η επιχορήγηση ανά νέα θέση απασχόλησης,
- (δ) απλοποιούνται οι διαδικασίες με τη θέσπιση μιας μόνο δόσης επιχορήγησης,
- (ε) δίνεται έμφαση στην στήριξη επενδύσεων που ενισχύουν την ποιότητα και αισθητική ανάπτυξη στον τομέα του τουρισμού,
- (στ) βελτιώνονται τα κίνητρα για την πραγματοποίηση μεγάλων επενδύσεων από ξένες ή εγχώριες επιχειρήσεις με διεθνή δραστηριότητα,
- (ζ) επιβράβευση η εξαγωγική επίδοση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας και της κερδοφορίας.

Η παραγωγική ανασυγκρότηση και η τεχνολογική αναβάθμιση στο χώρο της μεταποίησης και των υπηρεσιών στηρίζεται μέσω της ενίσχυσης των ανταγωνιστικών δυνατοτήτων των επιχειρήσεων. (Παροχή επενδυτικών κινήτρων μέσω του Αναπτυξιακού νόμου 2601/98 που ενδεικτικά αφορούν επενδύσεις αναβάθμισης και εκσυγχρονισμού του παραγωγικού και τεχνολογικού εξοπλισμού, την εγκαθίδρυση συστημάτων διασφάλισης ποιότητας, την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για την υιοθέτηση σύγχρονων μεθόδων οργάνωσης, παραγωγής και εμπορίας κλπ.). Για την Ενίσχυση της μεταποίησης και εμπορίας στην Περιφέρεια Ηπείρου διατίθενται περίπου 20 εκ.€

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στους σημαντικούς για την περιφέρεια κλάδους της μεταποίησης που παρουσιάζουν αξιόλογη δραστηριότητα, όπως στον κλάδο τροφίμων – ποτών, του μαρμάρου, της αργυροχρυσοχοΐας, της ξυλείας και της μεταλλουργίας, καθώς επίσης και στην στήριξη των πολύ μικρών επιχειρήσεων, τόσο με την παροχή κινήτρων, όσο και με την παροχή υπηρεσιών διαμεσολάβησης και δικτύωσης των επιχειρήσεων.

4. Επενδύσεις στην Περιφέρεια Ηπείρου⁶

Στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζονται οι νέες επιχειρήσεις και μονάδες του δευτερογενή τομέα παραγωγής που ιδρύθηκαν και στους τέσσερις νομούς την περιφέρειας κατά τη χρονική περίοδο 2000-2002. Στην τελευταία στήλη ~~κάθε πίνακα απεικονίζεται το κόστος της επένδυσης. Στο σημείο αυτό πρέπει να~~ επισημάνουμε ότι για το έτος 2002 από τις 51 νέες επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν, υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία μόνο για τις 33.

Με μια πρώτη ματιά είναι φανερό ότι και στα τρία έτη ως τόπος εγκατάστασης της επένδυσης κυριαρχεί ο Νομός Ιωαννίνων με 60 συνολικά νέες επενδύσεις (21 το 2000, 20 το 2001 και 19 με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία το 2002). Ακολουθούν η Θεσπρωτία με 19 νέες επενδύσεις (8 το 2000, 6 το 2001 και 5 το 2002), η Πρέβεζα με 15 (2 το 2000, 6 το 2001 και 7 το 2002) και τελευταία η Άρτα με μόλις 4 νέες επενδύσεις (0 το 2000, 2 το 2001 και 2 το 2002).

Η εξέλιξη του αριθμού των επενδύσεων ακολουθεί αύξουσα πορεία με 31 νέες επενδύσεις το 2000, 34 το 2001 και 51 το 2002.

Όσον αφορά το κόστος των επενδύσεων ανά Νομό, η παραπάνω κατάταξη δεν διαφοροποιείται. Αναλυτικότερα, το μεγαλύτερο κόστος εμφανίζεται στο Νομό Ιωαννίνων ο οποίος έχει και τις περισσότερες επενδύσεις με 11.000.189.824 €, ακολουθεί ο Νομός Θεσπρωτίας με 3.061.902.000 €, ο Νομός Πρέβεζας με 1.193.505.000 € και τέλος ο Νομός Άρτας με 599.610.000 €.

Σε σχέση με το κόστος των επενδύσεων συνολικά στην Περιφέρεια Ηπείρου παρατηρούμε ότι το 2001 σημειώθηκε αύξηση συγκριτικά με το 2000 κατά 1.585.198 €. Όσον αφορά το 2002, προαναφέρθηκε ότι από τις 51 νέες επενδύσεις υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία μόνο για τις 33. Από τα στοιχεία είναι φανερό ότι το συνολικό κόστος για τις 33 επενδύσεις είναι σχεδόν ίσο με το αντίστοιχο κόστος του 2001 (22.050.824,00 €), γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι αν προστεθούν και τα στοιχεία για τις υπόλοιπες 18 νέες επενδύσεις, το συνολικό κόστος θα ξεπερνάει κατά πολύ το κόστος των υπολοίπων ετών.

⁶ Επεξεργασία στοιχείων πινάκων 1,2 και 3 από τη συντάκτρια της παρουσίασης

A/A	Επωνυμία Επένδυσης	Αντικείμενο Επένδυσης	Τόπος εγκατάστασης επένδυσης	Κόστος επένδυσης
1	Δημήτριος Γιουλής	Ίδρυση μονάδας συσκευασίας βρώσιμης ελιάς	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	145,000,000
2	Έπιπλα Τζώρτζη ΟΕ	Βιοτεχνία παραγωγής επίπλων	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	170,000,000
3	Λ. & Κ. Παπαδόπουλος ΟΕ	Μονάδα παραγωγής τσίπουρου	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	70,000,000
4	Χρήστος Μασούρας	Επέκταση μονάδας εκτυπώσεων - εκδόσεων Συσκευσία & τυποποίηση κηπευτικών & φρούτων	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	53,000,000
5	"ΕΣΠΕΡΙΔΕΣ" ΣΥΒΕΑΠ ΑΕ	Μονάδα παραγωγής προϊόντων ξύλου	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	325,000,000
6	Δημ. Λώλος	Ίδρυση μονάδας συσκευαστηρίου ψαριών	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	56,000,000
7	Ιχθυοτροφεία Θεσπρωτίας ΑΕ	Ίδρυση βιοτεχνίας επεξεργασίας ξύλου	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	196,000,000
8	Ε. Κοφίδης & ΣΙΑ ΟΕ	Ίδρυση μονάδας εμφιαλώσεως νερού	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	107,000,000
9	AQUA SPRING ΑΕΒΕ	Ίδρυση μονάδας επεξεργασίας καφέ	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	594,000,000
10	Γ. ΣΔΟΥΚΟΣ ΑΕ	Ίδρυση μονάδας παραγωγής ασφαλτοκυροδέματος	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	174,000,000
11	ΘΕΣΠΑ ΑΕ	Ίδρυση μονάδας επεξεργασίας πατάτας	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	220,000,000
12	Σωτήριος Κώτσας	Βιομηχανία επεξεργασίας μετάλλου	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	55,000,000
13	THEOMIL ΑΕ	Ίδρυση μονάδας αργοαχρυσοχαϊας	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	690,000,000
14	Περικλής Κώτσας		ΙΩΑΝΝΙΝΑ	57,500,000
15	Α.Π.Σ.Ι. "ΠΙΝΔΟΣ"	Επέκταση πτηνοσφαγείου - μεταφορικά μέσα	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	436,000,000
16	ΒΙΟΜΕΤΑΛ ΑΕ	Μονάδα μεταλλικών κατασκευών	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	598,000,000
17	Αφοί Ν. Παπαδόπουλος ΟΕ	Ίδρυση σύγχρονης βιοτεχνίας επεξεργασίας ασημιού	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	49,000,000
18	Μάρμαρα Χαρίσης & ΣΙΑ ΕΕ	Κοπή & επεξεργασία μαρμάρων	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	106,000,000
19	Γ. & Α. Ζώτος ΟΕ	Μονάδα κατασκευής επίπλων κουζίνας	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	72,000,000
20	FRUIT GROWN PR. INT. Lsa	Ίδρυση μονάδας παραγωγής πουρέ φρούτων	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	660,000,000
21	Παραδοσιακά Αλλαντικά Μετσόβου ΕΠΕ	Ίδρυση μονάδας επεξεργασίας κρέατος - παραγωγή αλλαντικών	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	76,500,000
22	Αντ. Σδούκος ΑΕ	Ίδρυση μονάδας επεξεργασίας & τυποποίησης καφέ	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	538,000,000

Επενδύσεις στον δευτερογενή τομέα στην Περιφέρεια Ηπείρου, 2000
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Γενικής Γραμματείας Περιφέρειας Ηπείρου

A/A	Επωνυμία Επένδυσης	Αντικείμενο Επένδυσης	Τόπος εγκατάστασης επένδυσης	Κόστος επένδυσης
23	Κ. Τζοβάρας - Κ. Τσιαούσης ΟΕ	Εκσυγχρονισμός μονάδας επίπλου	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	49,000,000
24	THEOMIL ΑΕ	Επέκταση μονάδας βαφείου	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	676,500,000
25	Βασιλική Κύρκου	Ίδρυση αρτοποιείου	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	45,000,000
26	Βασιλική Κωτσάνα	Ίδρυση αρτοποιείου	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	53,000,000
27	Ασλάνης Π. ΑΕ	Ίδρυση ψυκτικής μονάδας και συσκευαστηρίου ψυκτικών θαλάμων	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	362,000,000
28	Γ. Σκανδάλης & ΥΙΟΙ ΑΕ	Μονάδα επεξεργασίας μαρμάρου	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	448,000,000
29	Αφοί Κατσίλη ΑΕ	Μονάδα παραγωγής προϊόντων κεριού	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	233,000,000
30	Φαίδων Παπάζογλου	Μονάδα Παραγωγής προϊόντων από χαρτί	ΠΡΕΒΕΖΑ	202,000,000
31	Αφοί Γκαβανόζη ΑΕ	Ίδρυση σύγχρονης βιοτεχνίας παραγωγής επίπλων	ΠΡΕΒΕΖΑ	130,000,000
	ΣΥΝΟΛΑ ΣΕ ΔΡΧ			7,646,500,000
	ΣΥΝΟΛΑ ΣΕ €			22,440,205

Επενδύσεις στον δευτερογενή τομέα στην Περιφέρεια Ηπείρου, 2000
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Γενικής Γραμματείας Περιφέρειας Ηπείρου

A/A	Επωνυμία Επένδυσης	Αντικείμενο Επένδυσης	Τύπος εγκατάστασης επένδυσης	Κόστος επένδυσης
1	ΔΟΜΙΚΗ ΑΕ	Ίδρυση μονάδας σκυροδέρματος	ΑΡΤΑ	268,000,000
2	ΥΔΡΟΤΕΧΝΙΚΗ ΑΕ	Βιοτεχνία παραγωγής πλαστικών	ΑΡΤΑ	330,000,000
3	Δ. ΣΑΚΑΡΕΛΗΣ	Μονάδα παραγωγής αλουμινίου	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	556,000,000
4	Π. ΔΗΜΑ	Παραγωγή Αρτοποιασκευμάτων	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	50,000,000
5	Α&Κ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ ΟΕ	Βιοτεχνία παραγωγής εξαρτημάτων	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	123,000,000
6	Β. & Δ. ΣΤΕΡΓΙΟΥ ΟΕ	Κοπή και επεξεργασία λίθων	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	110,000,000
7	ΘΕΣΠΡΩΤΙΚΗ ΚΕΡΑΜΟΥΡΓΙΑ ΑΕΒΕ	Παραγωγή εμπορία οπτόπλινθων	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	700,000,000
8	ΔΟΜΙΚΗ ΑΕ	Ίδρυση μονάδας ασφαλτομήγματος	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	400,000,000
9	Β & Ι ΜΑΝΤΕΛΗΣ ΑΕ	Μονωτικά	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	339,000,000
10	Κ. ΤΖΙΑΛΛΑΣ	Επέκταση βιοτεχνίας	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	55,000,000
11	ΠΕΤΚΟΜ ΑΕ	Φιάλες PET (Επέκταση)	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	697,856,000
12	ΥΙΟΙ Β. ΝΙΟΥΣΑ ΑΒΕΕ	Επέκταση βιομηχανίας ξύλου	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	642,000,000
13	ΚΑΤΣΙΩΤΑΣ ΝΙΚ.	Μαρμαρογλυφείο	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	45,000,000
14	SOLAR TECHNOLOGIES ΑΕ	Παραγωγή φωτοβολταϊκών πλατυσίων	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	700,000,000
15	ΘΩΜΑΣ ΡΑΓΓΑΣ	Εκσυγχρονισμός μονάδας επεξ. Ξύλου	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	50,000,000
16	ΞΥΛΟΓΛΥΠΤΙΚΗ ΕΕ	Παραγωγή ξυλογλυπτικών προϊόντων	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	108,000,000
17	Ν. & Κ. ΡΟΥΝΤΑΣ	Προϊόντα & πρώτες ύλες ζαχαροπλ.	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	178,000,000
18	ΑΓΣ ΠΙΝΔΟΣ	Ανάκτηση απορριπτόμενης θερμότητας	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	170,000,000
19	ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡΗΣΤΟΥ	Μονάδα Αρτοποιίας	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	45,000,000
20	ΛΕΦΑ ΑΤΕΕ	Μονάδα παραγωγής ασφαλτομήγματος	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	480,000,000
21	Γ. ΣΑΝΔΑΛΗΣ & ΥΙΟΙ ΑΕ	Εκσυγχρονισμός επεξεργασίας μαρμάρων	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	138,000,000
22	ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ	Ίδρυση αρτοποιείου	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	45,000,000
23	Α. ΣΑΜΑΡΑΣ	Παραγωγή ηχείων ενισχυτών	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	45,000,000
24	ΑΚΟΥΑ ΣΠΡΙΝΓΚ	Επέκταση μονάδας εμφιαλώσεως νερού	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	220,000,000
25	Δ. & Π. ΛΙΣΓΑΡΑΣ ΑΕ	Βιοτεχνία επεξεργασίας ξύλου	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	115,000,000
26	Μ. ΚΟΥΛΟΥΡΑΣ & ΣΙΑ ΕΕ	Ίδρυση σταθμού αυτοκινήτων	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	100,800,000
27	KRAUSE HELLAS ΑΕ	Μονάδα Αλουμινίου	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	380,000,000
28	ΒΙΟΤΑΛ ΑΕ	Επέκταση μονάδας αλουμινίου	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	240,000,000
29	Π.ΠΑΧΗΣ	Αλουμινοκατασκευές	ΠΡΕΒΕΖΑ	102,000,000
30	Μ. ΧΑΛΚΗΣ	Εκσυγχρονισμός αρτοποιείου	ΠΡΕΒΕΖΑ	19,000,000
31	ΔΟΜΟΤΕΧΝΙΚΗ ΟΕ	Επέκταση προϊόντων σκυροδέρματος	ΠΡΕΒΕΖΑ	85,000,000
32	ΠΟΛΔΑΣΗΣ & ΣΙΑ ΟΕ	Μονάδα Αρτοποιίας	ΠΡΕΒΕΖΑ	190,000,000
33	ΑΦΟΙ ΚΩΣΤΟΥΛΑ ΟΕ	Επεξεργασία & τυποποίηση καφέ κλπ	ΠΡΕΒΕΖΑ	200,000,000

Επενδύσεις στον δευτερογενή τομέα στην Περιφέρεια Ηπείρου, 2001
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Γενικής Γραμματείας Περιφέρειας Ηπείρου

A/A	Επωνυμία Επένδυσης	Αντικείμενο Επένδυσης	Τόπος εγκατάστασης επένδυσης	Κόστος επένδυσης
34	ΑΧΕΡΩΝ ΜΠΕΤΟΝ ΑΕ	Παραγωγή έτοιμου σκυροδέρματος	ΠΡΕΒΕΖΑ	260,000,000
	ΣΥΝΟΛΑ ΔΡΧ			8,186,656,000
	ΣΥΝΟΛΑ €			24,025,403

Επενδύσεις στον δευτερογενή τομέα στην Περιφέρεια Ηπείρου, 2001
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Γενικής Γραμματείας Περιφέρειας Ηπείρου

A/A	Επωνυμία Επένδυσης	Αντικείμενο Επένδυσης	Τόπος εγκατάστασης επένδυσης	Κόστος επένδυσης
1	ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΑΛΛΗΣ	Εκσυγχρονισμός βιοτεχνίας τζαμιών	ΑΡΤΑ	100,000.00
2	ΑΛΟΥΜΙΝΙΑ ΑΡΤΑΣ ΑΕ	Ίδρυση βιομηχανίας αλουμινίων	ΑΡΤΑ	1,510,000.00
3	ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ ΣΑΝΤΡΑ	Ίδρυση μονάδας αρτοποιίας	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	140,000.00
4	ΜΑΤΣΗΣ ΑΒΕΕ	Εκσυγχρονισμός μονάδας αλουμινίου	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	190,000.00
5	ΚΩΝ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ	Ίδρυση μονάδας αρτοποιίας	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	145,000.00
6	Φ. ΤΣΙΡΩΝΗΣ & ΣΙΑ ΟΕ	Ίδρυση νέας μονάδας αρτοποιίας	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	135,000.00
7	ΑΦΟΙ ΛΙΟΛΙΟΥ ΟΕ	Ίδρυση μονάδας εκτυπώσεων	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	292,000.00
8	ΓΚΡΑΦΙΚ ΑΡΤΣ	Επέκταση μονάδας εκτυπώσεων	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	715,000.00
9	Κ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ	Ίδρυση μονάδας εκτυπώσεων	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	58,000.00
10	L.C.S.C. ΑΕ	Επέκταση - εκσυγχρονισμός καφέ ξηρών καρπών	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	610,000.00
11	ΕΥΡΩΜΕΤΑΛ ΑΕ	Παραγωγή ανοξείδωτων κατασκευών	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	650,000.00
12	A. & O. ΚΑΛΑΤΖΟΓΛΟΥ	Παραγωγή προϊόντων ζαχαροπλαστικής	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	615,000.00
13	ALUEXPERT ΑΒΕΕ	Βιοτεχνία εξαρτημάτων αλουμινίου	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	2,050,000.00
14	ΥΙΟΙ ΣΤΕΡ. ΝΤΟΥΚΑ ΟΕ	Εκσυγχρονισμός κλπ βιοτεχνίας λεπίδων	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	350,000.00
15	ΑΚΜΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΕ	Επέκταση και νέος εκ/σμος κατασκευαστικής μονάδας	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	950,000.00
16	THEOMIL ΑΕ	Επέκταση βιομηχανίας μετάλλου	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	2,050,000.00
17	Μ. ΠΗΧΑΣ & ΥΙΟΙ ΑΕ	Παραγωγή ξύλινων & μεταλλικών γραφείων	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	1,190,000.00
18	ΑΦΟΙ ΖΚΕΡΗ ΗΠΕΙΡΑΛΟΥΜΙΝ ΑΒΕΕ	Ίδρυση μονάδας αλουμινοκατασκευών	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	500,000.00
19	Γ. ΣΔΟΥΚΟΣ ΑΕ	Επέκταση - εκσυγχρονισμός καφέ ξηγρών καρπών	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	240,000.00
20	Δ. ΣΑΜΑΡΑΣ	Μελισσοκομική μονάδα	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	120,000.00
21	ΠΥΡΡΟΣ ΑΕΕ ΛΑΤΟΜΕΙΟΥ	Εκσυγχρονισμός λατομείου	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	865,824.00
22	Ε. ΤΣΙΡΩΝΗΣ & ΥΙΟΣ ΕΕ	Είδη ζαχαροπλαστικής, παγωτού, αρτοποιίας	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	1,100,000.00
23	Χ. ΤΣΑΠΡΑΛΗΣ	Ίδρυση μονάδας τυποποίησης πατάτας	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	150,000.00
24	Χ. ΓΙΩΤΗΣ ΑΕ	Επέκταση - εκ/σμος αρτοποιείου	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	326,000.00
25	ΞΥΛΟΤΕΧΝΙΚΗ ΗΠΕΙΡΟΥ ΑΕΒΕ	Ίδρυση μονάδας επεξεργασίας ξύλου	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	1,334,000.00
26	Λ. ΚΟΝΤΟΣ	Μονάδα κατασκευής ηλεκτρογεννητριών	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	160,000.00
27	Κώστας Χρήστος	Ίδρυση ξενοδοχείου με πισίνα	ΠΡΕΒΕΖΑ	1,830,000.00
28	ΑΦΟΙ ΔΙΑΜΑΝΤΗ & ΣΙΑ ΟΕ	Βιοτεχνία αναλμάτων από αλάβατρο	ΠΡΕΒΕΖΑ	390,000.00
29	ΧΑΡΤΟΣΥΝΘΕΣΗ ΟΕ	Ίδρυση μονάδας χαρτοποιίας - κυτοποιίας	ΠΡΕΒΕΖΑ	1,400,000.00

Επενδύσεις στον δευτερογενή τομέα στην Περιφέρεια Ηπείρου, 2002

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Γενικής Γραμματείας Περιφέρειας Ηπείρου

A/A	Επωνυμία Επένδυσης	Αντικείμενο Επένδυσης	Τόπος εγκατάστασης επένδυσης	Κόστος επένδυσης
30	Θ. ΠΕΤΡΟΥ	Επεξεργασία δερμάτων	ΠΡΕΒΕΖΑ	170,000.00
31	ΗΡΩΝ ΑΤΕΒΕ	Βιοτεχνία μεταλλικών κτιρίων	ΠΡΕΒΕΖΑ	1,000,000.00
32	Θ. ΦΥΣΕΚΗΣ & ΣΙΑ ΟΕ	Μονάδα παραγωγής τσίπουρου	ΠΡΕΒΕΖΑ	415,000.00
33	Σ. ΖΗΚΙΔΗΣ - Ν. ΒΑΓΙΑΣ ΟΕ	Μονάδα κατασκευαστικών ρυμουλκούμενων οχημάτων	ΠΡΕΒΕΖΑ	300,000.00
	ΣΥΝΟΛΟ €			22,050,824.00

Επενδύσεις στον δευτερογενή τομέα στην Περιφέρεια Ηπείρου, 2002
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Γενικής Γραμματείας Περιφέρειας Ηπείρου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ: ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας παρουσιάζονται γενικά συμπεράσματα, αναγκαίες ενέργειες και στόχοι που πρέπει να τεθούν. Οι στόχοι ~~πρέπει να καλύπτουν όλο το φάσμα των οικονομικών δραστηριοτήτων της~~ Περιφέρειας ούτως ώστε να υπάρξει πολύπλευρη ανάπτυξη.

1. Αναγκαίες ενέργειες και παρεμβάσεις⁷

Από την προηγηθείσα ανάλυση στα τρία προηγούμενα κεφάλαια, προκύπτει ότι το αναπτυξιακό πρόβλημα της Περιφέρειας Ηπείρου βασίζεται στην «απομόνωσή» της και στην αδυναμία συνολικής και στον επιθυμητό βαθμό εκμετάλλευσης των φυσικών διαθέσιμων πόρων της. Από τα παραπάνω δύο αυτά χαρακτηριστικά οδηγούμαστε στα ακόλουθα συμπεράσματα:

1. Είναι αναγκαίος ο πολυεπίπεδος προσανατολισμός του παραγωγικού συστήματος της Ηπείρου σε συνάρτηση με τη χωροταξική της ένταξη σε επίπεδο Χώρας, Βαλκανίων και Ευρωπαϊκής Ένωσης.
2. Οφείλει να διαμορφωθεί ο ρόλος της Ηπείρου λαμβάνοντας υπόψη τη σύνθεση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων στις γεωγραφικής της θέσης και των διαθέσιμων της Περιφέρειας.
3. Πρέπει να επανασχεδιαστούν οι στρατηγικές παρεμβάσεις για την ανάπτυξη των λειτουργιών της Περιφέρειας με βάση το νέο ρόλο της στην ευρύτερη περιοχή.
4. Οφείλουμε να επανεκτιμήσουμε και να αναπροσαρμόσουμε τους πόρους του παραγωγικού συστήματος στις δυνατότητες και τους περιορισμούς του πολυμερούς προσανατολισμού της Περιφέρειας.
5. Οφείλουν να αναπτυχθούν οι υποδομές για την υποστήριξη του ρόλου της Περιφέρειας με ενεργοποίηση των όποιων χρηματοδοτικών πόρων και μέτρων υπάρχουν διαθέσιμα.

Οι γενικότερες επεμβάσεις που θα επιτρέψουν την αναστροφή της υστέρησης της περιφέρειας Ηπείρου αφορούν:

1. Την καταγραφή, αξιολόγηση και τον προσδιορισμό των όρων ενεργοποίησης των διαθέσιμων πόρων.
2. Ενεργοποίηση πόρων που δεν έχουν ακόμη χρησιμοποιηθεί και προσδιορισμός αυτών.
3. Εξυγίανση, στήριξη και επέκταση των παραγωγικών δραστηριοτήτων στις οποίες εξειδικεύεται η περιφέρεια.

Για την υλοποίηση των παρεμβάσεων οφείλει να εξασφαλιστεί η μεγαλύτερη δυνατή τοπική και περιφερειακή συναίνεση ενώ παράλληλα να υπάρξει και η ανάλογη δέσμευση της πολιτείας για την προώθηση στόχων μέτρων και ενεργειών με απώτερο σκοπό την έξοδο της Περιφέρειας Ηπείρου από την κρίση και την καθυστέρηση.

Επίσης, τόσο σε τοπικό όσο και σε κεντρικό επίπεδο πρέπει να διαμορφωθεί στρατηγική για την ανάπτυξη της Περιφέρειας με εκπόνηση αναλόγων προγραμμάτων που θα συμπεριλαμβάνουν και χρηματοδοτικά σχέδια εφαρμογής.

Όπως προαναφέραμε είναι αναγκαία η επανεκτίμηση και η αναδιάταξη των διαθέσιμων πόρων που θα οδηγήσουν στην ανάπτυξη της Ηπείρου και στην αναγνώριση του ρόλου της στην Περιφέρεια και στη Χώρα. Σε αυτήν τη διαδικασία κρίνουμε σκόπιμο ότι οφείλουν να ληφθούν υπόψη τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας τα οποία και παραθέτουμε:

A. Γεωγραφική θέση

- Εγγύτητα με την Ιταλική χερσόνησο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
- Εκτεταμένη περίμετρος ενδοχώρας
- Ανάπτυγμα συνοριακού μετώπου με Αλβανία

B. Φυσικοί Πόροι

- Πλούσιο υδάτινο δυναμικό
- Βιοκλιματικές συνθήκες ειδικών καλλιεργειών

⁷ Μελέτη αναζήτησης επενδυτικών ευκαιριών στην Περιφέρεια της Ηπείρου, Ομάδα Μελετών

- Βιομηχανικά δάση
- Μεγάλο ανάπτυγμα εσωτερικών υδάτων
- Συγκεντρώσεις ορυκτού πλούτου
- Δυναμικό τουριστικών πόρων ακτών Ιονίου
- Ενότητες οικοσυστημάτων Αμβρακικού, Ηγουμενίτσας – Σαγιάδας

Γ. Ανθρωπογενείς δραστηριότητες και πόροι

- Παραδοσιακή κτηνοτροφία
- Δασοπονία, εξεργασία ξύλου
- Παραδοσιακή λεπτουργική μετάλλου, ξύλου, υφαντού
- Ιχθυοκαλλιέργεια
- Μεταναστευτικοί πόροι
- Ιστορικότητα και πολιτιστική ακτινοβολία
- Ανθρωπογεωγραφικές συνάψεις με Νότια Αλβανία

Από την άλλη πλευρά είναι αναγκαίο να αναφερθούν και οι βασικοί περιοριστικοί παράγοντες οι οποίοι πρέπει να αναιρεθούν ώστε να επιτρέψουν την υλοποίηση ενός σχεδίου περιφερειακής ανάπτυξης. Ειδικά στον δευτερογενή τομέα είναι απαραίτητο για την ανάπτυξή του να λυθούν τα ακόλουθα προβλήματα:

1. Υποδομές

- Ανεπαρκές και προβληματικό δίκτυο χερσαίων μεταφορών
- Δυσχερής προσπέλαση εθνικού δικτύου μεταφορών
- Ανεπαρκής λιμενικές εγκαταστάσεις
- Ανεπαρκή έργα υποστήριξης των φυσικών και υδάτινων πόρων

2. Θεσμικό πλαίσιο

- Αδρανοποιημένος μηχανισμός ρύθμισης και ανταποδοτικότητας γης
- Αναποτελεσματικό καθεστώς αξιοποίησης υπεδάφους

3. Πολιτικό πλαίσιο

- Αναποτελεσματικό σύστημα ελέγχου και επιλογής αποφάσεων

- Αναπτυξιακή πολιτική με σταθερούς προσανατολισμούς
- Έλλειψη στρατηγικής στη διάταξη και διαχείριση των διαθέσιμων

4. Κοινωνικό πλαίσιο

- Εκτεταμένες περιοχές με δημογραφική και οικιστική κατάρρευση
- Περιορισμένες θέσεις απασχόλησης
- Χαμηλός βαθμός κινητικότητας
- Αντίληψη ότι η περιοχή είναι απομονωμένη

Από τη σύνδεση των παραπάνω δεδομένων και εκτιμήσεων προκύπτει και η πρόταση για την ανάπτυξη των ακόλουθων κλάδων του δευτερογενή τομέα:

Κλάδους αιχμής μπορούν να αποτελέσουν η επεξεργασία κρεατοπαραγωγής, γαλακτοπαραγωγής και ιχθυοπαραγωγής, οι οποίοι παρουσιάζουν και μεγάλη συμμετοχή στο τζίρο των μεταποιητικών μονάδων της περιφέρειας. Η χωροθέτησή τους είναι συναρτημένη με τη χωροθέτηση μεταποιητικών ζωνών και για την ενίσχυσή τους απαιτείται αναβάθμιση του συστήματος συγκέντρωσης της πρώτης ύλης, του δικτύου διανομής των προϊόντων και της εξασφάλισης πιστοποιητικών ποιότητας αυτών (ISO).

Επίσης δυνατότητες για περαιτέρω ανάπτυξη μπορεί να παρουσιάσει και ο κλάδος συμπυκνωμένων ζωοτροφών και ιχθυοτροφών.

Άλλοι σημαντικοί κλάδοι είναι αυτός της επεξεργασίας και της υποστήριξης επεξεργασίας ξύλου που όμως απαιτεί μεγαλύτερη από την ήδη υπάρχουσα εξειδίκευση καθώς και ο κλάδος της παραγωγής επανοδερμάτων και σολοδερμάτων που όμως απαιτεί ιδιαίτερη αντιμετώπιση λόγω του ζητήματος της διαχείρισης των αποβλήτων της μονάδας παραγωγής.

Μία ακόμη κατηγορία ανάπτυξης κλάδων αιχμής είναι αυτών για προϊόντα από μη μεταλλικά ορυκτά.

2. Περιοχές Ανάπτυξης Της Μεταποίησης – Στόχοι8

Οι περιοχές ανάπτυξης της μεταποίησης περιλαμβάνουν τις ήδη λειτουργούσες ή θεσμοθετημένες περιοχές (ΒΙΠΕ Ιωαννίνων, ΒΙΠΕ Πρέβεζας, ΒΙΟΠΑ Θεσπρωτίας) και τις προτεινόμενες ΒΙΠΑ Άρτας, ΒΙΠΕ λιμανιού Ηγουμενίτσας (ελεύθερη ζώνη), ΒΙΟΠΑ Μετσόβου και ΒΙΠΕ Κόνιτσας - Κακαβιάς (για την εξυπηρέτηση δραστηριοτήτων που θα αναπτυχθούν στην περιοχή λόγω της διασυνοριακής συνεργασίας με την Αλβανία).

Ως βασικοί στόχοι ανάπτυξης της μεταποίησης προτείνονται οι εξής:

- Αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιφέρειας
- Οργάνωση και εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων δραστηριοτήτων, αύξηση της παραγωγικότητάς τους
- Αξιοποίηση των μεγάλων έργων και της γεωγραφικής θέσης της περιφέρειας ως πύλης της χώρας προς την Δ. Ευρώπη και Δ. Βαλκανική, για αύξηση της εξαγωγιμότητας των προϊόντων της.
- Αξιοποίηση της επιστημονικής και τεχνολογικής υποδομής του πανεπιστημίου Ιωαννίνων και των ΤΕΙ της Ηπείρου για ανάπτυξη κλάδων ένταξης γνώσης
- Προσέλκυση και οργάνωση υποδοχής νέων επενδύσεων και μονάδων, τόσο από το εξωτερικό όσο και από το εσωτερικό, μέσω της διαδικασίας αποκέντρωσης
- Περαιτέρω σύνδεση και καθετοποίηση της αγροτικής παραγωγής, αξιοποίηση των προϊόντων της, ανάπτυξη παραγωγών φιλικών προς το περιβάλλον, μονάδων ονομασίας προέλευσης, μεταποίησης βιολογικών προϊόντων. Σύνδεσή τους με τον τουρισμό
- Περιβαλλοντική μέριμνα σε όλα τα στάδια της παραγωγικής δραστηριότητας
- Άμβλυνση των συγκρούσεων χρήσεων γης και της περιφερειακής ανισοκατανομής της παραγωγικής δραστηριότητας
- Αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού σε παραδοσιακή χειροτεχνία και οικοτεχνία και σύνδεσή τους με τον τουρισμό.

Όσον αφορά την εξόρυξη προτείνεται:

- Η χωροθέτηση Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (Π.Ο.Α.Π.Δ) στις μαρμαροφόρες περιοχές του Ν. Ιωαννίνων (άρθρο 10 του Ν.2742/1999) με παράλληλη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
 - Η συνολική χωροθέτηση περιοχών λατομείων αδρανών υλικών με περιβαλλοντικά και χωροταξικά κριτήρια.
-
- Η επιβολή ειδικών περιβαλλοντικών όρων για όλες τις μεμονωμένες εξορυκτικές και λατομικές δραστηριότητες στην Περιφέρεια.

Οι παραπάνω προτεινόμενες ενέργειες σε συνδυασμό με συμπληρωματικά μέτρα για όλους τους τομείς της παραγωγής καθώς και με τα υπό εξέλιξη έργα, δίνουν τη δυνατότητα και παρέχουν κατάλληλες προϋποθέσεις για την σταδιακή άρση της Περιφέρειας από την απομόνωση και τη γενικότερη οικονομικής της ανάπτυξη.

⁸ Πηγή: Χωροταξικό Σχέδιο Νομού Ιωαννίνων, Γενική Διεύθυνση Περιφέρειας, Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωροταξίας, Δεκέμβριος 2001

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ

1. Ομάδα Μελετών Περιβάλλοντος: *Μελέτη Αναζήτησης Επενδυτικών Ευκαιριών στην Περιφέρεια της Ηπείρου, Α' Φάση Ανάλυση φυσιογνωμίας της Περιφέρειας, Επισημάνση επενδυτικών ιδεών*, Ιανουάριος 1991, Δ/ση Μελετών.
2. Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ηπείρου 1990-1993, Ελληνική Δημοκρατία, Περιφέρεια Ηπείρου, Αύγουστος 1990.
3. Β' Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ηπείρου 1994-1999
4. Γ' Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ηπείρου 2000-2006
5. Γ' Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ηπείρου 2000-2006, Συμπλήρωμα Προγραμματισμού
6. Πρόγραμμα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1983-1987, Τελική Εισήγηση, Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, Κέντρο Προγραμματισμού και οικονομικών Ερευνών, Αύγουστος 1985.
7. Έκθεση Πενταετούς Προγράμματος Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1988-1992 Νομού Ιωαννίνων, Νομαρχία Ιωαννίνων, Υπηρεσία Προγραμματισμού, Ιούνιος 1987.
8. Σχέδιο Πενταετούς Προγράμματος Ανάπτυξης της Περιφέρειας 1973-1977, Περιφερειακή Διοίκηση Ηπείρου, VI Υπηρεσία Συντονισμού Αναπτύξεως της Περιφέρειας, Αύγουστος 1972
9. Η ανάπτυξη της περιοχής της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Θεσπρωτίας, Παρούσα Κατάστασή, προβλήματα, Προοπτικές, Επιστήμονες Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης Παντείου Πανεπιστημίου, Ιούλιος 2001.
10. Πολιτική Οικονομία Γ' Λυκείου, Θεόδωρος Π. Λιανός, Γεώργιος Κ. Χρήστου, Οργανισμός Εκδόσεως Σχολικών Βιβλίων
11. Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Ηπείρου
12. Ηπειρος: Δυνατότητες Ανάπτυξης, Εμπορικό Επιμελητήριο Ιωαννίνων
13. Τ.Α.Π. Αναπτυξιακού Συνεδρίου 1^{ης} Γ.Ε. «Τα Μαστοροχώρια Κονίτσης»

14. Περιοδικό «οι Νομοί της Ελλάδος», Εκδόσεις ALL MEDIA ΕΠΕ, 2000
 15. Μελέτη Χωροταξικού Σχεδίου Περιφέρειας Ηπείρου, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον (Ε.Π. ΠΕΡ), Ιανουάριος 2000.
 16. Χωροταξικό Σχέδιο Νομού Ιωαννίνων, Προσάρτημα Γ' Φάσης Γενική Διεύθυνση Περιφέρειας Ηπείρου, Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωροταξίας, Δεκέμβριος 2001.
-
17. Αναπτυξιακή Μελέτη Νομού Θεσπρωτίας, Τ.Ε.Δ.Κ Νομού Θεσπρωτίας
 18. Επενδύσεις στον Νομό Ιωαννίνων, Προβλήματα – Προοπτικές, Τ.Ε.Δ.Κ Νομού Ιωαννίνων
 19. Οι τομείς παραγωγής, Τ.Ε.Δ.Κ Νομού Ιωαννίνων
 20. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

- Δικτυακοί Τόποι

www.regionofepirus.gr

www.prevezanet.gr

www.bicepirus.gr

www.eurostat.com

www.statistiks.gr

